T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİMİNDE KAVRAM KARİKATÜR MATERYALİ KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Akif SEVEN

Danışman
Yrd. Doç. Melek ŞAHİNDOKUYUCU

Bolu-2013

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Akif SEVEN'e ait "**Görsel Sanatlar dersi öğretiminde kavram karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi**" adlı çalışma, jürimiz tarafından Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir. 02 / 07 / 2013

Akademik Unvan, Adı ve Soyadı İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd.Doç. Melek ŞAHİNDOKUYUCU.....

Üye : Yrd.Doç.Dr. Canan DEMİR.....

Üye : Yrd.Doç.Dr. Bahri AYDIN.....

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Soner DURMUŞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ABSTRACT

THE INFLUENCE OF USING CONCEPT CARTOON MATERIALS ON THE STUDENTS'S SUCCESSES AT THE VISUAL ARTS COURSE

Akif SEVEN

Master of Thesis
Department of the Art and Crafts Education
Supervisor: Assist. Prof. Melek ŞAHİNDOKUYUCU
July - 2013; xviii + 150 Pages

The purpose of this research is to show the effects of using Consept cartoons as a metarial while teaching art lessons by compring it with traditional methods. For this purpose, some practises are done by preparing releated with "from underground to museum" at the learning museum conscience area. Also, by developing cartoon success tests, the differences are examined between the pre and last tests' marks of the experiement and control groups.

The research, which takes two weeks, is done at the two primary schools in Bursa-Osmangazi

At random, the experiement and control groups are determined. At the experiement group cartoon activities, at the control group traditional methods are used. At the both groups the teaching is done by the researcers. In the research for the 7th grade students, the differences between the pre and last tests' of the experiment group and control groups are evaulated.

The researces show us the results.

There isn't a meaningful difference between the pre tests' marks of the students

at the experiment and control group who joined the research. They have the similar features with each other before the experimental work which is practised by using Consept Cartoons. This situation shows that there is a similarity between the both group students' knowledge levels related with the subject at the beginning of the process.

At the experiment group, the students learned with the teaching process which Consept Cartoons were used. Pre and last tests' marks of these students have changed notably. The students at the experiment group used the Concept Cartoons process as the visual material at the "from underground to museum" activitiy. In conclusion, it has been observed that these students' academical success at the Visual Art course has increased significantly.

Some students learned by using traditional teaching process at the Visual Art course. How have the success levels of them changed? Pre and last tests were effected to answer this question. According to the result of the tests, it has been observed that there was a significant difference between the academical sucsesses of the students. Also, the researchers determined that the students' academical sucsesses increased at the last tests. So, the researchers explain this situation that we can support the students' academical successes at the courses which expression process is used. At the "from underground to museum" activity, they used the traditional teaching process for the students at the control group and as a result, they observed that the students' successes increased. But at the same time, they observed that the students' marks at the experiment group were higher than the students' marks at the control group.

It is determined that there is a significant difference between the pre and last tests' marks of the students at the experiment group who joined the research and the pre tests' marks of the students at the control group who joined the research. The difference between the pre and last tests' academical succsesses marks of the students at the experiment group who had the Visual Arts course by using Concept Cartoons has been higher than the pre and last tests' academical succsesses marks of the students at the control group who had the Visual Arts course by using traditional teaching process notably.

The researchers have prepared a scale to determine the effect of using Concept Cartoons as visual materials at the Visual Arts course for the student success. When they analysed obtained marks from the students, they observed that there was an important difference between the last tests' marks of the students at the experiment and control group. It can be expressed that the marks of the experiment group at the result of the education by using Concept Cartoons have increased according to the marks of the control group at the result of the education by using traditional teaching process at the Visual Arts course. The success levels of the students at the experiment group have been higher than the group that had the traditional teaching (expression) process. In conclusion, this situation can be explained that the knowledge levels of the students who have the Visual Arts course with the help of Concept Cartoons have increased and have been affected more positively than the traditional processes.

Key Words: Visual Arts, Art, Education, Art Education, Homour, Caricature, Consept Cartoons.

ÖZET

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİMİNDE KAVRAM KARİKATÜR MATERYALİ KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

Akif SEVEN

Yüksek Lisans Tezi
Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Melek ŞAHİNDOKUYUCU
Temmuz - 2013; xviii + 150 sayfa

Bu araştırmanın amacı; Görsel Sanatlar dersi öğretiminde materyal olarak kavram karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisi, geleneksel öğretim yöntemiyle karşılaştırılarak ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, müze bilinci öğrenme alanında yer alan "Yeraltından Müzeye" etkinliği ile ilgili karikatürler hazırlanarak uygulama yapılmıştır. Ayrıca karikatür başarı testi geliştirilerek deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları arasındaki fark incelenmiştir.

2 hafta süren araştırma Bursa İli Osmangazi İlçesinde yer alan iki ilköğretim okulunda yapılmıştır.

Random yoluyla deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Deney grubunda karikatür etkinlikleri, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemi uygulanmıştır. Öğretim, deney ve kontrol gruplarında araştırmacı tarafından sürdürülmüştür. İlköğretim 7'nci sınıfa uygulanan araştırma, deney ve kontrol gruplarının ön ve son başarı testleri arasındaki farklar ölçülmüştür.

Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılan deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerinin ön test

puanları arasında anlamlı bir farklılık olmaması durumu, kavram karikatür kullanılarak gerçekleştirilen deneysel çalışma öncesinde birbirleri ile benzer özelliklere sahip olduklarını belirtmektedir. Bu durum, her iki grupta da öğrencilerin süreç başında konuya yönelik bilgi düzeylerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Kavram Karikatürün kullanıldığı öğretim yöntemi ile eğitim alan deney grubundaki öğrencilerin, ön test ve son testlerden aldıkları puanların anlamlı düzeyde farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada bu bulguya göre, deney grubundaki öğrencilerin "Yeraltından Müzeye" etkinliğinde görsel materyal olarak Kavram Karikatür kullanılması sonucunda görsel sanatlar dersi akademik başarılarının önemli derecede arttığı gözlenmiştir.

Geleneksel öğretim yöntemi kullanılarak işlenen Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin başarı düzeylerinin ne şekilde değiştiğini belirlemek amacıyla ön test ve son test ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Bu testlerin sonuçlarına göre akademik başarıları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarılarının, son test puanlarında da yükseldiği belirlenmiştir. Bu durum anlatım yöntemi ile işlenen derslerde de öğrencilerin akademik başarılarının desteklenebileceği görüşü ile açıklanabilir. Kontrol grubundaki öğrencilere, "Yeraltından Müzeye" etkinliğinde ders işleme yöntemi olarak geleneksel öğretim yöntemi kullanılmış ve bunun neticesinde başarılarının arttığı gözlenmiştir. Fakat deney grubundaki öğrencilerin başarı puanları ile karşılaştırıldığında, deney grubundaki öğrencilerin başarı puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin ön test-son test puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin ön test-son test puanları arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kavram Karikatür kullanılarak konuların işlendiği deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar dersi akademik başarılarına yönelik ön test-son test puanları arasındaki fark, geleneksel yöntemle konuların işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test akademik başarı puanları arasındaki farka göre anlamlı düzeyde artış göstermiştir.

Görsel Sanatlar dersinin öğretiminde görsel materyal olarak Kavram Karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisini belirlemek için hazırlanan ölçekten elde edilen puanları incelendiğinde deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin, son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Görsel Sanatlar öğretiminde Kavram Karikatür kullanılarak yapılan eğitim sonucunda deney grubunun puanlarının, geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubunun puanlarına göre anlamlı düzeyde artış gösterdiği ifade edilebilir. Deney grubundaki öğrencilerin başarı düzeyleri, geleneksel öğretim yöntemlerinin (anlatım) uygulandığı gruba göre daha yüksek olmuştur. Bu durum, Kavram Karikatürler kullanılarak işlenen Görsel Sanatlar derslerinde öğrencilerin bilgi düzeylerinin artış gösterdiği, geleneksel yöntemlere göre daha olumlu yönde etkilendiği sonucu ile açıklanabilir.

Anahtar Kelimeler: Görsel Sanatlar, Sanat, Eğitim, Sanat Eğitimi, Mizah, Karikatür, Kavram Karikatür

Aileme

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın planlanması ve gerçekleştirilmesi sürecinin her aşamasında bana yardımcı olan, beni eleştirileriyle yönlendiren, ilgi ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Melek ŞAHİNDOKUYUCU'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca; araştırmamda çalışmalarımda katkılarından dolayı, hocam Doç. Dr. Ahmet Serkan ECE ve yüksek lisansa başladığım günden beri derslerime giren bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımı oluştururken bana yol gösteren ve yapmış olduğum çalışmalarda düzeltmeler yapan Bursa Arkeoloji Müzesi arkeologlarından Funda ÜNAL'a, Müze Araştırmacısı Ahmet ÜNER'e, öğretmen arkadaşlarıma ve öğrencilerime teşekkürü bir borç bilirim.

Görüşleriyle tezime katkıda bulunan sayın jüri üyeleri; hocam Yrd. Doç. Dr. Canan DEMİR ve Yrd. Doç. Dr. Bahri AYDIN hocama yardımları ve ilgileri dolayısıyla teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek olan babam Mehmet SEVEN'e, annem Nariye SEVEN'e, kardeşlerim Betül ve Alper Faruk SEVEN'e ve sevgili eşim Ece SEVEN'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Akif SEVEN

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek lisans/doktora tezi olarak sunduğum "Görsel Sanatlar Dersi Öğretiminde Kavram Karikatür Materyali Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi" başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 02/08/2013

Akif SEVEN

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT……...……... **iii**
ÖZET...……...……... **vi**
TEŞEKKÜR……...……..…… **x**
İÇİNDEKİLER DİZİNİ…....……... **xii**
RESİMLER DİZİNİ……..…….. **xv**
TABLOLAR DİZİNİ……...……..…… **xviii**

BÖLÜM I
1. GİRİŞ…...……..……...……..... 1
1.1. Araştırmanın Problem Cümlesi…...…… 3
1.1.1. Alt problemler…….. 3
1.2. Araştırmanın Amacı ……..…….. 4
1.3. Araştırmanın Önemi…….……... 4
1.4. Sayıtlılar ……...…….…… 4
1.5. Sınırlılıklar……...…….…….. 5
1.6. Tanımlar ……...…….……. 5

BÖLÜM II
2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR .……. 6
2.1. Sanat…… 6
2.1.1. Güzel sanatların sınıflandırılması……. 13
2.2. Eğitim …… 16
2.2.1. Eğitimin sınıflandırılması……. 20
2.3. Öğretim ……..... 20
2.3.1. Öğretim materyali……. 22
2.3.2. Görsel ve işitsel araçların sınıflandırılması……...…… 23
2.3.3. Görsel ve işitsel araçlara dayalı öğretimin yararları……. 23
2.3.4. Öğretim materyalleri hazırlama ilkeleri…… 24

2.4. Sanat Eğitimi……... 25
2.4.1. Sanat eğitiminin gerekliliği…… 31
2.4.2. Görsel sanatlar eğitimi…… 34
2.5. Karikatür……..…... 37
2.5.1. Gülmece (Mizah-Humour) …….. 37
2.5.2. Karikatürün tanımı……... 40
Karikatür çeşitleri…… 47
2.6. Karikatür ve Eğitim …… 60
2.6.1. Kavram karikatürleri……. 67
Kavram karikatürleri kullanımının yararları……... 71
2.6.2. Karikatürün derslerde kullanımında öğretmenin rolü……... 71
2.6.3. Ders kitaplarında karikatür……... 76
2.6.4. Karikatür ile eğitimin çocuklara yararları……. 87
2.6.5. Derslerde karikatür ile konuyu bütünleştirme aşamaları…….. 90

BÖLÜM III

3. YÖNTEM…… 91
3.1. Araştırmanın Modeli …… 91
3.2. Çalışma Grubu ……..……..… 93
3.3. Veri Toplama Araçları……..…… 93
3.4. Verilerin Toplanması……..…….. 93
3.5 Verilerin Analizi…… 95

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR……..……..... 96
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum ….……...……. 96
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum 97
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum ……... 98
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum …… 99
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum …… 100

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER ……..……..…… 101

5.1. Sonuç……...……. 101

5.2. Öneriler……...……..... 103

KAYNAKÇA..... 105

İnternet Kaynakları……...……. 111

EKLER

EK-1. Yer Altından Müzeye Etkinliği Dahilinde Hazırlanmış Olan Karikatürler… 112

EK- 2. Etkinlik İçin Hazırlanmış Olan Sorular……..…….….. 130

EK- 3. Barbaros İlköğretim Okulu Araştırma İzni…… 135

EK- 4. Dr. Ayten Bozkaya İlköğretim Okulu Araştırma İzni…… 136

EK- 5. Araştırma İzni Valilik Oluru…….. 137

EK- 6. Barbaros İlköğretim Okulu Anlatım Yöntemi Günlük Planı……. 138

EK- 7. Barbaros İlköğretim Okulu Kavram Karikatür Yöntemi Günlük Planı……. 141

EK- 8. Dr. Ayten Bozkaya İ.O. Anlatım Yöntemi Günlük Planı…….. 144

EK- 9. Dr. Ayten Bozkaya İ.O. Kavram Karikatür Yöntemi Günlük Planı…….. 147

ÖZGEÇMİŞ…….…… 150

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1. Başak Toplayanlar (Jean-Francois Millet)

Resim 2. Çalışan çocuklar konulu karikatür (İbrahim Tunca)

Resim 3. Atanamayan öğretmenler konulu haftalık Penguen Dersinin kapağı (Erdil Yaşaroğlu)

Resim 4. ABD'nin ilk siyahi başkanı olan Barack Obama'yı "maymun" olarak gösteren karikatür. (Sean Delonas)

Resim 5. Yazılı Karikatür Örneği (Erdil Yaşaroğlu)

Resim 6. Yazısız Karikatür Örneği (Ahmet Aykanat)

Resim 7. Renkli Karikatür Örneği (Hakkı Uslu)

Resim 8. Siyah – Beyaz Karikatür Örneği (Ali Ulvi Ersoy)

Resim 9. Tek Kare Karikatür Örneği (Selçuk Erdem)

Resim 10. Çok Kare Karikatür Örneği (Latif Demirci)

Resim 11. Bant Karikatür Örneği (Erdoğan Başol)

Resim 12. Bant Karikatür (birden çok kareden oluşan karikatür) Örneği (Turhan Selçuk)

Resim 13. Vinyet Karikatür Örneği

Resim 14: Çizgi Öykü Karikatür Örneği (Ersin Karabulut)

Resim 15 : Portre Karikatür Örneği (Güngör Kabakçıoğlu)

Resim 16. Kırcılar Ticaret Meslek Lisesinde Matematik dersi Polinom konusunda karakterlerin yüz ifadeleri ile anlatıldığı karikatür örneği

Resim 17. Kavram Karikatürüne bir örnek

Resim 18. Haftalık Penguen Dergisinde yayımlanan ve gülmece özelliği içeren karikatüre bir örnek (Uğur Gürsoy)

Resim 19. Haftalık Penguen Dergisinde yayımlanan ve gülmece özelliği içeren karikatüre bir örnek (Yiğit Özgür)

Resim 20: Almanya'da yayımlanmış olan bir fen kitabının kapağı

Resim 21: Almanya'da yayımlanmış olan bir fen kitabının içindeki karikatür.

Resim 22: Almanya'da yayımlanmış olan bir fen kitabının içindeki karikatür.

Resim 23: Almanya'da yayımlanmış olan bir matematik kitabının kapağı.
Resim 24: Almanya'da yayımlanmış olan bir matematik kitabının içindeki karikatür.
Resim 25: Almanya'da yayımlanmış olan bir matematik kitabının içindeki karikatür.
Resim 26: İngiltere'de yayımlanmış olan bir matematik kitabının içindeki karikatür.
Resim 27: İngiltere'de yayımlanmış olan bir fen kitabının içindeki karikatür.
Resim 28: İngiltere'de yayımlanmış olan bir fen kitabının içindeki karikatür.
Resim 29: İngiltere'de yayımlanmış olan bir spor kitabının içindeki karikatür.
Resim 30: Amerika'da yayımlanmış olan bir kimya kitabının kapağı.
Resim 31: Amerika'da yayımlanmış olan bir ekonomi kitabının kapağı.
Resim 32: Amerika'da yayımlanmış olan bir ekonomi kitabının içindeki karikatür.
Resim 33: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 34: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 35: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 36: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 37: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 38: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 39: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 40: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 41: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 42: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 43: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 44: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 45: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 46: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 47: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 48: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 49: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 50: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 51: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 52: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 53: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 54: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği

Resim 55: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 56: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 57: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 58: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 59: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 60: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 61: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 62: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 63: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 64: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 65: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 66: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 67: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği
Resim 68: Uygulamada Kullanılan Karikatür Örneği

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo-1: Deney ve kontrol grubuna ait ön test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Tablo-2: Deney grubuna ait ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Tablo- 3: Kontrol grubuna ait ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

.**Tablo-4:** Deney ve kontrol grubuna ait son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Tablo-5: Deney grubu ön test -son test puanları ile kontrol grubu ön test - son test puanları arasında fark puanlarına ilişkin t testi sonuçları

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Sanat, insanın yaradılışından kaynaklanan ve dünya durdukça var olacak bir etkinliktir. Sanat genel olarak "güzelliğin tasviri" dir. Bu tasvir için insanoğlunun ihtiyacı olan yaratıcılık ve hayal gücüdür. Sanatta esas olan estetik duygulardır. Estetik duygulara sahip olan sanatçı, sanat eserini ortaya koyarken büyük zahmetler çekmektedir. Sanatçı için önemli olan, toplumun takdirini kazanabilmek ve topluma mal olabilecek eserler verebilmektir. Ortaya çıkan bu sanat eseri için esas olan tek, eşsiz ve benzersiz olmasıdır. Bir eser ne kadar tek, eşsiz ve benzersiz ise onu izleyen insanların eserler karşısında almış olduğu doyumsuz zevkte o kadar artmaktadır.

Eğitim; bireyin doğumundan ölümüne süregelen bir olgu olduğundan ve politik, sosyal, kültürel ve bireysel boyutları aynı anda içinde bulundurduğundan, tanımının yapılması zor olan bir kavramdır. Günümüzde eğitim denilince ilk akla gelen tanım: "Bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen yönde değişme meydana getirme süreci" dir (Ertürk, 1985:6). Bu tanıma göre; eğitim, bir süreçtir. Eğitim sürecinde, bireyin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanmaktadır. Davranışlarındaki değişme kasıtlı olarak gerçekleştirilmektedir. Eğitim sürecinde bireyin kendi yaşantıları esastır.

Eğitim; bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan; yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği bir süreçtir.

Sanat eğitimi, tüm sanat dallarını kapsayan kuramsal ve uygulamalı yaratıcı

eğitim sürecidir. Sanat eğitimi, insanın genel eğitimi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan faaliyetlerin tümünü kapsamaktadır. Sanat eğitimi sadece yetenekliler için değil, herkes için gerekli bir kişilik eğitimidir. Sanat eğitiminde amaç sanatçı yetiştirmek değil; bireyin estetik eğitimidir. Sanat eğitimi kişinin estetik yargısını geliştirdiği gibi, bilgisel, bilişsel, duyusal ve duygusal eğitim ihtiyacına yöneliktir. Kişiye yeni biçimleri hissettirip, eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir (Yolcu, 2004:91).

Karikatür bir insanın, fikrin veya olayın tuhaf ve gülünç taraflarını meydana koyacak şekilde yapılan resimlerdir. Karikatürler güdülen amaçlara göre şaka etmek, alay etmek ya da küçük düşürmek için yapılmış olabilir. Kuvvetli bir anlatım kudretini gerektirdiği için ince ve önemli bir sanat şubesidir. Karikatür, çizgi ile mizah yapma sanatı olarak tanımlanabilir. Karikatür günümüzde etkin olarak kullanılmaktadır. Gazetelerde, dergilerde, TV'de, sergilerde, reklam afişlerinde, tişört ya da ambalajlarda vb. gibi şeylerde görülen bazen gülünüp geçilen, bazen de tartışılan, üzerinde düşünülen bir iletişim aracıdır. Karikatür haber verir, eleştirir, eğlendirir, eğitir (Özer, 2006:33).

Eğitimde grafik öğelerin önemli bir yeri vardır. Eğitimde görsel anlatım içinde karikatür kullanımı hep göz ardı edilmiştir. Karikatür, görsel anlatım araçları içinde etkin ve ilginç özelliklere sahiptir. Eğitimde yeterince karikatür kullanılmaması, gelenekselleşmiş mizah anlayışına sahip olan ülkemiz için büyük bir eksikliktir. Dünyanın birçok yerinde hem okul içi eğitimde hem de okul dışı yetişkinlere yönelik eğitimlerde karikatür kullanılmaktadır. Karikatür, çizgilerden oluşan bir alfabedir. Yaratıcı bir beynin ürünü olan bu alfabeyi okumayı öğrenen öğrenciler, çizgi ile anlatım olanaklarından yararlanarak yaratıcılıklarını ve tasarımcı yönlerini ortaya çıkaracaklardır. Karikatür öğrencilere mizah duygusu ile birlikte düşündürmeyi de öğretmektedir (Danyal, 2005:74).

Öğrenciler derste işledikleri bir konu ile ilgili çizilmiş olan karikatürü en ince detayına kadar tetkik ederler. Böylece bir şeyi dikkatli bir biçimde incelemeyi, gördüklerini en iyi şekilde anlatmayı, gördüklerinden ve düşündüklerinden neden sonuç

ilişkisi çıkarmayı öğrenirler. Görsel materyal olarak karikatür ile eğitim gören öğrenci sorgular ve eleştirir. Karikatür öğrenciye mizah duygusu verir. Böylece hayata daha hoşgörülü ve güler yüzle bakar. Öğrenci almış olduğu mizah duygusu ile komiği doğuran şeyin ne olduğunu düşünüp, çözme yeteneğine sahip olur. Bunun yanında karikatür bir iletişim aracı vazifesi de görür, öğrenci ile öğretmen arasında bir dil oluşmasını, mesajın öğrenciye daha kolay ulaşmasını sağlar. Dünya çapındaki eğitim programlarında son yıllarda kullanılmaya başlanan kavram karikatürlerinin, görsel sanatlar öğretiminde dersin işlenişini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Ülkemizde kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına etkisine yönelik olarak çalışmalar yapılmıştır. Fakat Görsel Sanatlar Dersi 'ne yönelik olarak bu tür bir çalışma yapılmamıştır. Görsel Sanatlar dersi öğretiminde kavram karikatürü materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisini görmek, araştırmak amacıyla böyle bir çalışmaya gerek duyulmuştur.

1.1. Araştırmanın Problem Cümlesi:

Görsel Sanatlar dersi öğretiminde Kavram Karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi nedir?

1.1.1. Alt problemler

1- Deney grubu ile kontrol grubu ön test puanları arasında fark var mıdır?
2- Deney grubu ön test ve son test puanları arasında fark var mıdır?
3- Kontrol grubu ön test ve son test puanları arasında fark var mıdır?
4- Deney grubu ile kontrol grubu son test puanları arasında fark var mıdır?
5- Deney grubu ön test -son test puanları ile kontrol grubu ön test - son test puanları arasında fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Görsel Sanatlar Dersi öğretiminde kavram karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, müze bilinci öğrenme alanında yer alan "Yeraltından Müzeye" etkinliği ile ilgili karikatürler hazırlanarak uygulama yapılmıştır. Ayrıca kavram karikatür başarı testi geliştirilerek deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları arasındaki fark incelenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi; Görsel Sanatlar Dersi öğretiminde Kavram Karikatür materyalinin kullanılıp kullanılamayacağı; kullanılmasının öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersindeki başarısını ne düzeyde etkilediğini görmektir. Bu tez; üniversitelerde konu ile ilgili araştırma yapanların çalışmalarına, sanat eğitimcileri yetiştiren kurumlarda yapılabilecek çalışmalara, MEB'e bağlı resmi ve özel kurumlarında görev yapmakta olan Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin çalışmalarına ışık tutabilir; araştırma yapılmak istenen başka çalışmalara da yol gösterici olabilir veya zemin teşkil edebilir.

1.4. Sayıtlılar

1- Uygulama esnasında deney ve kontrol grupları arasında tarafsız bir tutum sergilenmiştir.
2- Başarı testlerinin uygulamasında öğrenciler testteki maddeleri gönüllüce ve başarılarını yansıtmak amacıyla yanıtlamışlardır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1- 7. sınıf Görsel Sanatlar Dersi Programı'nda yer alan "Yeraltından Müzeye" etkinliği,

2- Milli Eğitim Bakanlığı Bursa İli Osmangazi İlçesi'nde yer alan Barbaros İlköğretim Okulu ve Dr.Ayten Bozkaya İlköğretim Okulu,

3- 2011–2012 öğretim yılı,

4- Uygulamadaki hedefler ve davranışlar, Milli Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi Programı'ndaki şekli,

5-Deney ve kontrol gruplarına uygulanan başarı testinde yer alan **21** soru ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Görsel Sanatlar Dersi: Genel olarak resim, heykel, mimarlık, seramik, grafik sanatlar, uygulamalı sanatlar, tekstil moda tasarımı, film, fotografi ve endüstri tasarım gibi oldukça geniş bir alanı içine almakla birlikte, dar anlamda okullardaki Resim – İş derslerini tanımlar. Her iki durumda da, yetişkinlerden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içerisinde ele alınır. (San,2003: 17)

Öğrenci: İlköğretim 7. Sınıfta okumakta olan birey.

Kavram Karikatürü: Kavram karikatürleri, öğrencilerin sahip olması olası kavram yanılgıları ya da düşünce biçimlerine yönelik olarak hazırlanmaktadır. Bu yanılgı ya da düşünce biçimleri çizilen insan ya da hayvan figürleri ile ele alınmaktadır. Bu insan ya da hayvan figürleri yanılgıları ya da düşünceleri tartışmakta ya da düşündürmektedir Genellikle üç ya da daha fazla karakterin bir konuda yaptıkları tartışmanın resimle ifadesi şeklindedir. (Keogh ve Naylor, 1999).

Öğrenci Başarısı: Öğrencinin birtakım bilgi ve beceri kazanmayı gerektiren konularda istenilen düzeyde yeterlilik göstermesi ya da kendisine ölçme araçları uygulanan öğrencinin olumlu tepkileriyle ortaya çıkan sonuçtur.(Kocak,1993: 18)

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde araştırma ile ilgili kuramsal temellerden bahsedilmekte, konu ile ilgili literatür açıklanmaktadır.

2.1. Sanat

İnsanın hem fizyolojik hem de psikolojik olarak en önemli gereksinimlerinden birisi sanattır. Sanat insanın bedensel ve ruhsal yapısındaki boşlukları dolduran önemli bir olgudur.

Sanata ilişkin çeşitli konuları, sanat alanındaki değişme ve gelişmeleri anlayabilmek için, öncelikle "sanat" kelimesinin etimolojik incelemesini yapmak yerinde olur.

Sanat kelimesi Arapça' da amel yani iş ve yapma anlamına gelen «sun» kökünden türetilmiştir. «Sun» un sözlükteki tanımı, bir iş meydana getirmek ve bir maddeye zihinde tasarlanan şekli vermek biçiminde yapılmaktadır. Atalarımız, önce Arapça' dan iş yapma anlamında «sınâat» kelimesini almışlardır. Sonra bunu değiştirerek «san'at» daha sonra da «zanaat» demişlerdir. Günümüzde sanat kelimesi Türkçe' ye yerleşmiş ve yaşayan bir kelime olarak Türkçeleşmiştir.

Eski Yunanca' da sanat, ağacı oymak ve istenilen şekle sokmak anlamına gelen «techne» kelimesiyle ifade edilirdi. Eski Yunanca' da, bununla birlikte bu anlamda bir de «areti» kelimesi kullanılmaktaydı. «Areti»nin kökü olan «aro»; birleştirmek,

uydurarak yapmak anlamındadır. Latinler bu kelimeyi Yunanca'dan alarak «ars» demişlerdi. Latince' den İtalyanca' ya ise «arte» şeklinde geçen bu kelime, Fransızca ve İngilizce' ye «art» şeklinde girmiş ve yerleşmiştir.

Sanat kelimesi bugün daha çok, menfaat ve fayda gütmeyen, işlevsellik endişesi taşımayan beceriler ve faaliyetler için kullanılmaktadır. Bu tür işler, yalnız estetik ve güzellik heyecanı uyandıran, yaratıcılık ürünü işlerdir (Yolcu, 2004: 5).

"Sanat nedir?" sorusuna Yunanlı düşünürler Sokrates ve Platon'dan bu yana verilen ve değişmeyen cevap, sanatın doğanın (mimesis) ve yansıtılması olduğudur. Bu tanım 19.yüzyılın sonlarına dek geçerliliğini sürdürmüştür. Hatta 20. yüzyıl Marksist estetik yansıtma kavramını sanatı açıklamak için sık sık kullanmıştır. Sanat bize dünyayı yansıttığına göre insanla, doğayla yaşamla, toplumsal gerçeklerle ilgili gerçek bilgiler sağladığını belirtmek gerekir. Tüm güzel sanatların içinde yansıma ve yanılsamayı en kapalı biçimde oluşturan görsel sanatlardır (Ersoy, 2010:12).

Bu yansıma ve yanılsamalar izleyici tarafından anlamlandırılmaktadır. Sanat ürünlerinde anlatılmak istenenler metaforlarla anlatılmaktadır. Mantıktan çok duygulara seslenilir. İzleyicinin estetik ve sanatsal bilgisi esere yaklaşımında önemlidir.

Platon sanatı, bizi "idealar dünyasından" ve aklın yolundan uzaklaştırdığı, duyu organlarımızın bir ürünü olduğu, hissettiklerimizi harekete geçirdiği ve yanılgıya daha çok teşvik ettiği, günlük yaşamımızı doğrudan kolaylaştıran "pratik" bir fonksiyonu olmaması bir yana, insanı tanrı gibi yaratıcı bir pozisyonda olma yanılgısına ittiği için ünlü "Devlet"ine sokmamıştır. Platon sanatı yeterince öğretici olmadığı için Devlet'inden sürmüştür. Aristo, kibarca hocası Platon'u çürütür ve sanatın doğayı olması gerektiği gibi yansıtması durumunda, çok öğretici olabileceğini öne sürer. Sanat sadece estetik zevk vermez eğitir, der (Antakyalıoğlu, 2008:26).

Sanatın eğitimdeki önemi öğrencinin yaratıcılığını ön plana çıkarmaktır. Bunun yanında öğrencinin uzun vadede düşünmesini ve kişisel gelişimine de destek vermektir. Amaç; bireyin görmesini, araştırmasını, sormasını denemeler yapıp bir sonuca

ulaşmasıdır. Bu yüzden sanat, eğitimin her kesiminde olmalıdır.

Aristo'ya göre sanat, eşyada devamlı var olanı taklitten doğmuştur. Sanat için bundan daha güzel bir analiz ve sentez olamaz. Bu hakikate varmada nesneler, nispet, kıyas, kategorik farklar, sınır, simetri hepsi birden rol oynarlar. Bu lazımlar, karar safhasıyla son bulur. Her şey yuvarlak ve dairevidir ve dairevi hareketi tamamlar; her şey sebepler ve şartlar zincirinde şekil kazanır. Sebepleri araştırmak o şeyin sınırını tayin etmek demektir ki; akla ve ilahi kanunlara uyan da budur. Tanımak ve bilmek, hüküm için gereklidir. Bunun şartları da sanatçının göz ve el terbiyesi ve fikri istidadına bağlıdır. Tercihler, duygu kanunlarıyla alaka çekicidir. Bu sebeple plastik sanatlar devamlı hareketi sembolize ederler. Hareketi de karakterize edebilmek en az iki şeyin pozisyonu ile mümkündür. Kürevî olan formlar, bir eksende hareket eder. Nefretle sevgi bir arada yaşayamaz. Zıtlar armonisi olarak sezilen ve bilinen sanat, bir şeyin varlığı için, onun zıttının da var olduğuna işaret sayılır (Bigalı, 1999:3).

Aristo, sanatı derinlemesine ele alarak aslına inmeyi hedeflemektedir. Tabiatı hayatı ve olayları derinlemesine ele almak gerekmektedir. Belirsiz olan herhangi bir şey bir anlam taşımamaktadır. Şekilsiz hiçbir madde yoktur. Sanatı anlayıp tanımlayabilmek için kavramak, karşılaştırmak ve hayal etmek gerekmektedir.

Hümanistik anlayış içinde sanatın kavram olarak nitelik değiştirdiği ve genel anlamdaki sanattan farklı bir boyut kazandığı anlaşılır. Çünkü söz konusu edilecek sanatın en azından şu ön koşulları taşıyor olması kaçınılmazdır. Özgür ve demokratik olma; yani yeni olma, esprili olma; yani hem biçim hem de içerik açısından özgün bir iletide bulunma ve bu iletiler için kurulan iletişim ağının bir hoşlanma durumu yaratabilmesi, yaratıcılık; yani tek olma... Oysa usta gibi yapmada, ustanın yaptığı gibi üretmede; bir gibi yapma, bir gibi üretme söz konusu olduğundan ne yenilik, ne özgünlük, ne de teklik aranır. O tür sanatın yapısı gereği bahsedilenlerin hiç biri aranmamalıdır (Erinç, 2004:34).

İnsan sevgisinden yola çıkan hümanistler, ortaya koymuş oldukları koşullarla içinde yaşadıkları çağa, topluma, yerel ve ulusal değerlere uzak kalmışlar; evrenselliği

hedeflemişlerdir. Böylece ortaya çıkan bu ürünler farklı toplumlar tarafından takdir edilmektedir. Sanat ürününün farklı toplumlar tarafından beğenilmesi, insanlara haz vermesi, eğlendirmesi ve oyalaması izleyicinin yaşamdan ders çıkarması ile ilişkilidir.

Nerede bir insan topluluğu varsa orada, maddi hayatın yanında ruhların ihtiyacı olan sanat da var olmuştur. Sanat ve yaratıcı fikirler, sezgiler, şuur altının faaliyetleridir. Kandinsky'ye göre sanat, "Bilme ve yaratıcı güçlerin muvazenesi ihtiyacından doğmuştur."

Ruhi bir değer olan sanat; varlığın özü, insan zekasının eseridir. İnsan ve onun ahlak temeli olan dinin yanında, ruhi gelişim ihtiyacı olarak belirir. Sanatın, insanın manada yaşam isteği ve içgüdünün bu yönlü itişi neticesinde doğduğu bir hakikattir (Bigalı,1999:9).

Mülayim (1994)'e göre bir şeyin sanat olabilmesi için aşağıda belirtilmiş olan koşullar gereklidir:

1. Sanat; insan işidir, sanat eserini insan yaratır. Ne doğada ne de hayvanların yaptıkları işlerde (güzellik olsa bile) sanat yoktur.
2. Sanat eseri kalıcı özellik taşır. Rastlantılar ve günlük kullanıma dönük nesnelerde, çoğu zaman bu özellik yoktur.
3. Sanat, kesinlikle bir biçim yaratır, kendini biçim ile ifade eder. Biçim yoksa sanat da yoktur. Sanat ağırlıklı biçimlere dönüştürülebilen duygu ve düşünceler, karşımıza bazen bir tablo, bazen bir sonat, bazen de bir sinema filmi olarak karşımıza çıkar.
4. Sanat; bir oyun, bir oyalanma aracı veya bir lüks değildir. Gerçi, sanatın doğuşunda, kaynağında ve kökeninde oyunun bir yeri olduğu ileri sürülür. Ancak sanat, eninde sonunda denge ve tutarlık içinde bir evrensel bildiri taşır. Bir bakıma, felsefi öz taşımayan sanat eseri bulabilmek neredeyse imkânsızdır. Birinci derecedeki bir sanat eseri içten bir yaklaşımla işlenmiş, belirli bir ideali dile getiren mesajlarla yüklüdür. Yerine göre, çoğumuzun oldukça basit gördüğü bir natürmort bile doğanın dinamik ve canlı çağrışımlarını dile getirir. O halde belirli bir konu, içerik, öz veya tema taşımayan güzellik sanat değildir

(Aktaran Yolcu, 2004:8).

İnsan, sanat aracılığı ile ölümsüzlük ile yüzleşmekte ve ona kafa tutmaya çalışmaktadır. Sanat ürünü aracılığı ile sanatçı duyduğu hisleri heyecanı başkalarına aktarmaktadır. Bu eserler zaman ve diğer faktörlere karşı insandan daha uzun süre ayakta kalmaktadır. Sanat yapıtı yaratıldıktan sonra yaratıcısından bağımsız bir yaşama kavuşur. Sanatçının yaşamı sınırlı, yapıtınki ise sınırsızdır. Yapıt yaşadıkça her dönemde yeniden yorumlanabilir, yeni bir bakış açısından ele alınabilir ve onda yeni boyutlar bulgulanabilir.

Sanat eserlerinin güçlü bir yapısı, kişilik ve dokunulmazlıkları vardır. Bir sanat eseri yaratıldıktan sonra mutlaka bağımsız ve ebedi bir kimlik kazanır. Üzerinde hem geçmişi hem de geleceği taşır. Ortadan kaldırılması çok güçtür. Binlerce yıl geçmesine karşın heykelcikler halen dipdiri ayaktadır.

Alman düşünürü Johann Wolfgang Goethe'nin (1749-1832) "Sanat uzun hayatımız kısadır" diye ifade ettiği sözler; sanatın sonsuzluk boyutundaki, varlık temeli olan gerçekliğini vurgulamaktadır (Şişman, 2011: 3).

Tolstoy (1898), "İnsanın bir zamanlar yaşamış olduğu duyguyu, kendinde canlandırdıktan sonra, aynı duyguyu başkalarının da hissedebilmesi için hareket, ses, çizgi, renk veya kelimelerle belirlenen biçimlerle ifade etme ihtiyacından sanat ortaya çıkmıştır." der (Aktaran Yolcu, 2004: 4).

Tolstoy tarafından ortaya konulan tanım sanatın en geniş anlamda tanımını oluşturabilir. Maddi fayda gözeten sanatlardan ayırabilmek için "güzel sanat" kavramı içinde sanat tanımlandığında ; "İnsanların, doğa karşısındaki duygu ve düşüncelerini çizgi, renk, biçim, ses, söz ve ritim gibi unsurlarla güzel ve etkili bir biçimde ve kişisel bir üslupla ifade etme çabasından doğan ruhsal bir faaliyettir." denilebilir.

Başka bir deyişle sanat; "Sese, söze, maddeye, hacime, renk, çizgi ve yüzeye, hoşa giden bağlantıları bulunan, ahenkli biçimler vermek, ya da vermeye çalışmaktır."

Sanat; "İnsanın duygu, düşünce ve heyecanlarının, ruhsal deneylerinin başkalarına aktarılabilmesi, yani duygu ve düşüncelerin biçimlendirilmesi olarak da tanımlanabilir. ”

Görüldüğü gibi, ne çeşit tanımlama yapılırsa yapılsın, "biçim verme" ile "hoşa gitme" ve "ifade etme" hemen her tanımda yer alan kavramlar olarak karşımıza çıkar. Biçim verme, ifade etme ve hoşa gitme sırasında; sanat yapan ile sanatı algılayanların oluşturduğu bir toplum çevresi ve bu çevredeki duyuş, anlayış ve değer, yargıları bakımından ortaklıklar oluşacaktır. Böylece sanat; belli bir çevredeki, belli bir seviyedeki, belli bir çağdaki, belli bir topluluğun kendini biçim ile anlatış tarzı da sayılabilir ve o topluluğu temsil etme değeri taşır (Yolcu, 2004:9).

Sanatı sadece resim, heykel, şiir, roman, müzik, sinema ya da tiyatro olarak düşünmek, kabul etmek, onu nesnel bir var olan olarak ele almak hatalı ve kısır olacaktır.

Sanat kavramı genellikle plastik veya görsel dediğimiz sanatlar anlamında kullanılır. Gerek plastik gerek görsel tüm sanatların ortak özelliklerinde özgünlüğün yakalanması, hoşa giden bağlantıları oluşturma çabası yatar. Sanat, insan ile doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkidir. Hegel, sanatsal etkinliğin bilinçdışı bir olduğunu belirterek; bir ucunun insana öteki ucunun doğaya bağlı olduğunu söyler ve sanatı ruhun madde içindeki görünümü şeklinde tanımlar.

Schiller sanatı, insanın özgürlük dünyasının ortaya çıkmasını sağlayan önemli bir araçtır şeklinde tanımlar.

Herbert Read ise sanatı; “Hayata uygulanan bir mekanizmadır, onsuz varlıklar dengesini kaybeder. Toplumsal, ruhsal bir karmaşıklık içine girerler.” diye açıklar (Artut, 2002: 19).

Sanat psikolojisi açısından sanat; “ Yaratıcının ve alıcının duygularında var olan biçim ve ahenk birliği bağlantılarını harekete geçirip güzeli ortaya koyabilecek, hoşa

giden biçimler yaratma çabasıdır.” Güzelse hoşa giden bağlantılar duygusudur; fakat hemen belirtmek gerekir ki bu güzellik, sezgilerden gelmektedir (Erinç, 2004: 22).

Güzellik anlayışı çağlar boyunca farklı biçimlerde tanımlanmış ve kullanılmıştır. Belli bir dönem güzel olan, farklı bir dönemde güzel olarak algılanmayabilir. Güzellik bir basamak ve kıstas olabilir; fakat sanatını tümünü içermez. Sanat insanda var olan duygu ve heyecan durumlarıdır. Sanat güzel olandan çok hoşa gideni merkeze alarak alıcının duygularına yönelmektedir.

Ersoy (2010: 11)’a göre de sanat belirli güzellik kurallarının uygulanması değil; içgüdüsel ve güzellik kurallarından bağımsız olarak kavranan şeydir. Sanat farklı düzeylerde yaşama geçirilebilir bazen yaratıcı bir eğilimi bazen de deha dediğimiz bir yetiyle çoğunluktan ayrılan bir etkinliktir.

Gerçekten de sanatçının yaratıcı etkinliğinin kaynağı onun doğayla kurduğu birebir ilişki sonucu ortaya çıkan duyguları, düşünceleri ve estetik beğenisidir. Sanatçı ürün ortaya koyabilmesi için yaşadığı toplumun dinamiklerinden beslenmek zorundadır. Kendi çevresiyle etkileşim içine girerek bir ürün ortaya çıkarmakta sonra da diğerlerine aktarmaktadır. Bunu yaparken yaşamın merkezini oluşturan anılar, imgelerin çıkış noktasındadır. Sanatçı çağının gerçekliğini kendi özel duyarlılık süzgecinden geçirerek yaratan kişidir.

İnsanın yaşam merkezinde yer alan anılar, sanatsal imgelemin çıkış noktası olarak gündeme gelecektir. Bu nedenle sanatçıyı çağının gerçeğini kendi özel duyarlılık anlamında bütünleştirerek yaratan bir kişi olarak tanımlayabiliriz.

Duschamp'ın çok açık bir şekilde ifade ettiği gibi bir sanat yapıtı genel anlamda iki aşamalı bir sürecin üründür: Zihinsel kavramsallaştırma ve maddi gerçekleştirme. Sanat yapıtı önce sanatçının kafasında şekillenir, peşi sırada malzeme ile somutlaştırılır. Somutlaşan, maddi bir gerçekliğe kavuşan yapıtın kendisi burada sanatçının onu tasarlama sürecine göre ikinci plandadır. Yapıt önce düşüncede maddileşir, sonra üç boyutlu gerçeklikte karşımıza çıkar (Polat, 2011: 82).

Filozof Spinoza: "Doğaya karşı gelinmez, o sabit ve değişmez bir düzeni korur." derken "bilim insanı" ile "doğa" arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Bilim insanı, doğadaki tutarlılığa tümden uyarak, kendi içindeki güzellik kavramından arınmıştır. Ne var ki sanat, bilimsel yaklaşımın tam tersine, kendi iç dinamiğini keşfetmeye yönelik bir maceraya atılır, özellikle de "natüralist" tavırdan kurtulmaya yönelik doğrudan kübizm ile büyük bir devrim yaşar. Bir anlamda "doğa gerçekliği" ile "sanatsal gerçeklik" böylece birbirinden ayrılmış olur ve filozof Emmanuel Kant'ın söylediği gibi: "Doğa bir sanat yapıtı olarak görüldüğü zaman, güzeldir." gerçeği ortaya çıkmaktadır. Sanat yapıtı, ruhsallığın ve özgürlüğün bir simgesidir. Artık içinde yaşadığımız evrende "teknik nesne" de "doğa nesnesi" gibi varlık bulur ve estetik bir değer kazanabilir. Sanat yapıtlarında "sorunluluk" yoktur, sanat yapıtının ilkesi özgürlüktür. Her sanatsal ilerleme; ancak özgür olması halinde yaşamda kalıcı bir nitelik kazanmaktadır (Samurçay, 2008:86).

Akıllı ve öngörü sahibi toplumlar ancak sanata ve sanatçılara tutunarak yükselebilirler. Sanata karşı söylemler toplumsal vicdanı yaralar ve zayıf düşürür; ama sanat kendi ulu duruşu ile kendi varlığını devam ettirecektir.

2.1.1. Güzel sanatların sınıflandırılması

Sanatın sınıflandırılırken biçim verme endişesi bütün sanatlarda ortaktır. Fark, biçim verilen malzemedir. Sözgelimi heykeltıraş, çamura veya taşa; şair sözlere, müzisyen seslere biçim verir. İşledikleri malzemenin farklı oluşu, sanatlar arasında bir ayrım yapabilmemizi de kolaylaştırmaktadır.

Görüldüğü üzere biçim verilen malzeme değiştikçe, sanatın değişik adlara ayrılması mümkün olabiliyor. Ancak, sanatı sınıflandırırken sadece malzeme yönüyle sınıflandırma yapmak mümkün değildir. Malzemenin yanı sıra, ifade ediş biçimi veya daha kapsamlı bir ifadeyle yaratıcılık, bu sınıflandırmada önemli bir etkendir.

Sanat genel olarak önce iki gruba ayrılır:

a) Pratik sanatlar / endüstriyel sanatlar (zanaat)

b) Güzel sanatlar

Önceleri, zanaat ile sanat arasında bir ayrım yoktu. Her ikisi de "techne" kavramı içinde değerlendiriliyordu ve "yapmak", "üretmek" eylemi her ikisini de karşılıyordu. Artık, sanat ve zanaat kavramları, tartışma götürmez bir biçimde birbirinden ayrılmıştır.

Zanaat, el becerisi gerektiren, tekrar yoluyla elde edilebilen bir meziyet ya da bir ustalık olarak değerlendirilirken; sanat, önce belirtildiği gibi, derin bir düşünce ve yaratıcılık gerektiren bir alan olarak anlamını bulmuştur. İşte bu ayrımı yapmak, sanat ve zanaat arasındaki farklılığı vurgulamak amacıyla yukarıda da belirtildiği gibi sanat temel olarak iki gruba ayrılmıştır.

Endüstriyel sanatlarla güzel sanatlar arasındaki ilişkiler konusunda Mülayim (1994: 22) şu açıklamaları getirir:

1. Endüstriyel sanatlarda, genellikle ilk yaratılan örnek (prototip), bir tasarımcı elinden çıktığı için sanat eseri kategorisine girebilir; ancak zanaatkarca bir üretim, genel olarak yüksek bir yetenek gerektirmez. Yaratma yerine, öğrenme yoluyla elde edilip tekrarlama yoluyla geliştirilen bir teknik ve el becerisi yeterlidir. Bu anlamda tekniğin yeri büyüktür. Sanat eseri her zaman tek, eşsiz ve benzersiz (unique) dir.
2. Endüstriyel alan, günlük kullanım eşyası üretir. Üretilen eşya kaçınılmaz olarak piyasaya sürülür. Sanat eserinin, günlük kullanımda bir işlevi olması gerekmez. Sözgelimi, güzel olarak nitelediğimiz, seyretmeye doyamadığımız bir vazo, su taşımak için hiç de elverişli olmayabilir.
3. Endüstriyel veya zanaatkârlık ürünü çoğu kez farklı ustaların ortak veya zincirleme çalışmasıyla tamamlanır. Her uzman veya teknisyen işini en iyi şekilde yaptığından ortaya çıkan ürün fonksiyonel bakımdan mükemmel olacaktır. Sanat eserleri genellikle tek kişinin ürünüdür. Çoğu kez bir ekip çalışması gerektirmez (Yolcu, 2004: 10).

Özer (1997)'e göre ise bu sınıflandırma aşağıdaki gibi yapılabilir:

1- Yüzey Sanatları: Tüm iki boyutlu sanat çalışmaları, yani bir eni ve bir boyu olan kâğıt veya tuval üzerine, bir duvar ya da kumaş üzerine uygulanan sanatlardır. Sözgelimi resim ve türleri (yağlı boya, sulu boya, baskı sanattan,

afiş, grafik çizimler), duvar resmi, minyatür, karikatür, fotoğraf, batik, süsleme gibi…

2- Hacim Sanatları: Üç boyutlu sanat çalışmalarıdır. Sözgelimi; heykel, seramik, anıtlar gibi…
3- Mekân Sanatları: İç ya da dış mekânı içine alan ya da düzenleyen sanat dallandır. En başta mimarî olmak üzere (bahçe mimarîsi, peyzaj mimarîsi), çevre düzenlemesi gibi mekâna ilişkin tüm tasarım çalışmaları…
4- Dil Sanatları: Edebiyat ve yazı türlerini kapsayan sanatlardır: Roman, hikâye, şiir, deneme, tiyatro metni, film senaryosu gibi…
5- Ses Sanatları: Müzik ve bütün türlerini kapsayan sanatlardır. Halk müziği, klâsik müzikler gibi…
6- Hareket Sanatları: İnsanın, bedeniyle anlatım gücü kazandırdığı sanatlardır. Bale, dans türleri, halk dansları, pandomim gibi…
7- Dramatik (Eylem) Sanatlar: İnsanın, eyleme dönüşmüş ifadelerle kendini veya bir olayı, bir olguyu anlattığı sanatlardır. Tiyatro, opera, müzikal oyun, kukla gibi sahne sanatları, sinema, gölge oyunu gibi türleri buna örnek olarak gösterebiliriz. (Yolcu,2004: 12).

Daha sonra bu sıralamaya tat sanatları (yemek ve içmekle ilgili sanatlar), koku sanatları, dokunsal sanatlar da eklenmiştir.

San (1999) ise güzel sanatları beş alana ayırmış ve bu alanların sanat eğitimi için de geçerli olması gerektiğini belirtmiştir. Ona göre sanat:

1. Görsel – yoğrumsal sanatlar alanı (plastik sanatlar)
2. Dilsel ve sözsel sanatlar alanı (yazın sanatı)
3. Sessel sanatlar alanı (müzik sanatı)
4. Devinim ve devim duyusal (kinestetik) sanatlar alanı (harekete dayalı sanatlar-dans vb. sanatlar.)
5. Eylem sanatları alanı (tiyatro/drama ve gösterim sanatları) şeklinde sınıflandırılabilir.

Özsoy (2003) ise sanatı genel anlamda klasik ve çağdaş yaklaşımlar olarak ele

almış ve sınıflandırmıştır. Klasik yaklaşımlara göre sanat; müzik, edebiyat, tiyatro, dans, resim, heykel, mimarlık, sinema olarak alınırken; fotoğraf, resim ve televizyon sanatı sinemanın içerisinde gösterilmiştir. Çağdaş yaklaşıma göre sanat ise; ses sanatları (müzik), söz sanatları (edebiyat), görsel sanatlar (resim, heykel, mimari, tiyatro, karma sanatlar (sinema ve dans) olarak sınıflandırılmıştır.

Erinç (2004)'e göre ise sanatı genel anlamda ve özel anlamda olmak üzere iki sınıflamada incelemiştir.

1. Genel anlamda sanat: Geleneksel sanatlar, yöre sanatları, halk sanatları, el sanatları.
2. Özel anlamda sanat: Söz sanatları (edebiyat, şiir, roman vb...), görsel sanatlar (resim, heykel, grafik tasarım, seramik, tekstil tasarım, mimari, minyatür, fotoğraf vb…), ses sanatları (müzik), karma sanatlar (bale, tiyatro, opera, sinema, televizyon vb…) (Aktaran: Mercin,2009:5).

Sınıflandırmalar yapılırken sanatın kapsamı ve anlamı içine giren girebilecek her tür etkinlik dahil edilmeye çalışılmıştır. Önemli olan, neyin yapıldığından çok, nasıl yapıldığıdır. Üretim sanat kaygısıyla yapılıyorsa ve işin içine duygular ve yaratıcı yaklaşımlar katılıyorsa, yapılan işe sanat denilebilir.

2.2. Eğitim

Sanat eğitiminin anlamı ve diğer kavramsal türevlerine geçmeden önce, birbirleriyle son derece ilişkili olan ve çokça karıştırılan eğitim, öğretim kavramlarına açıklık getirmekte yarar vardır.

Hem bireysel, hem de sosyal bir varlık olan insanın bilgi sahibi olma ihtiyacı, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçları kadar önem taşımaktadır. İnsanın bilgi sahibi olma isteği, eğitim olgusu ile mümkün bulunmaktadır.

Çağdaş anlamda eğitim kavramı, "davranış değişimi, bireyin belirli hedefler

yönünde maksatlı olarak kendi yaşantısı yoluyla davranışlarını değiştirmesi, bireysel yeteneklerin çeşitli yönlerden birey ve toplum için uygun ve dengeli olarak geliştirilmesi" olarak tanımlanmaktadır. Özde çok kapsamlı ve karmaşık olan eğitim kavramı incelendiğinde plan, maksat, psiko-sosyal, kültürleme-kültürlenme, davranış değiştirme gibi kavramlar içerdiği görülmektedir (Alkan, 1979:4).

Varış (1991:12)'e göre eğitim; insanlığın doğuşundan beri daima olagelmiştir ve günümüzde de uygarlık düzeyi ne olursa olsun toplumda süregelmektedir. Nüfusu sınırlı olan ilkel bir kabilede, insanoğlu bir taraftan temel ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığı araçları geliştirmeye çalışmış; bir taraftan da toplumdaki çocuk, genç ve diğer yetişkinlere, örgün olmayan bir eğitim vermiştir. Böyle bir toplumda birey, canlı-cansız çevre ile etkileşim yoluyla öğrenmiştir ve öğretmektedir. Öğrenmenin oluştuğu her durumda, insan davranışlarını değiştiren bir eğitim sürecinden söz edilebilir.

Fidan (2012:4)'a göre eğitim; insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Okullar, eğitim sürecinin en önemli bölümünü oluşturur. Eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği, eğitim denince okulu akla getirir. Oysa okul dışında da gençleri ve yetişkinleri bir mesleğe hazırlamak ve onların hayata uyumlarını kolaylaştırmak için açılmış kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır. Ayrıca eğitim; ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer alır. En geniş anlamı ile eğitim toplumdaki "kültürleşme" sürecinin bir parçasıdır.

Bireyleri ve toplumları biçimlendirmede eğitim önemli bir etkendir. Çağımızda görülen hızlı gelişme ve değişmeler insanı birçok yönden etkilemektedir. Bu gelişmeler ve değişmeler karşısında bütün toplumlar nitelikli insan gücü yetiştirmek zorundadır. Çağın gereği insanları yönlendirme, değiştirme ve geliştirmede eğitim ön plana çıkmaktadır. Eğitim bunu yaparken kişilerin bilgi, beceri, ilgi, tavır, karakterlerini göz önünde bulundurmalıdır. Nitelikli insanlar yetiştirmek için belli bir düzene ve etkileşime dikkat etmelidir.

Burada bahsedilen etkileşim, bireylerin birbirini karşılıklı etkileme sürecidir.

Bireyler ve içinde yaşadıkları ortamlar (çevreler) amaçlara yönelmiş belli dinamikler içindedirler. Bunlar kendi amaçlarına ulaşmak için karşılıklı etkileşime girerler ve birbirlerini sürekli olarak etkilerler. Bireyin bir davranışı, içinde yaşadığı durumu etkiler, bunun sonucunda ortaya çıkan yeni durum bireyi etkiler. Bireyler ve çevredeki pek çok değişken birbirlerine karşılıklı olarak bağlanmıştır.

Bireyin davranışını değiştirmenin eğitim olarak adlandırılabilmesi için davranışın istenilerek ve kasıtlı (planlı) bir şekilde değiştirilmesi gerekmektedir. Böylece eğitimin niteliğini oluşturan dört durum ortaya çıkacaktır. Birincisi; eğitim, istenilen kişide istenilen davranışı oluşturma işidir. İkincisi; insan bir davranışı ancak yaşayarak kazanabilmektedir. Üçüncüsü; eğitilende oluşturulacak davranış önceden saptanan eğitim amaçlarına uygun olmak zorundadır. Dördüncüsü; insanda davranışın oluşturulabilmesi, planlanmış bir eğitim sürecinden geçmesine bağlıdır. Davranış, yaşantı, amaç ve süreç terimleri eğitimin niteliğini belirleyen kavramlardır.

Genel anlamda sözlük tanımı ile eğitim; bireyde davranış değiştirme sürecidir. Bireylerin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1985:6).

İnsan içinde yaşadığı doğal, toplumsal ve kültürel çevresi ile sürekli etkileşim durumundadır ve davranışın değişmesi; ancak bireyin kendi yaşantısı yoluyla gerçekleşmektedir. Eğitim ile bireyde meydana gelmiş olan davranış değişikliği hem kendisini hem de yaşadığı toplumu etkilemektedir.

Özden (2002:7)'e göre eğitim; bireyleri, doğayı denetleyecek, değiştirecek ve üretim yapabilecek biçimde yetiştirme; bireylerin doğal olgunlaşmalarını arttırma ve davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir.

Davranış değişikliğinin olabilmesi için kişinin çaba göstermesi, eğitimcilerin de amaçlarını önceden belirleyip eğitim öğretim çalışmalarında daha titiz davranmaları gerekmektedir.

Tanımlara bakılarak eğitim sürecinde becerilerin geliştirilmesinin önemli olduğu söylenebilir. Eğitim sürecinde bireyin çağa ayak uydurarak, kendi kültürünü tanıyarak yetiştirilmesinin amaç edinilmesi düşünülebilir.

Eğitimin amacı, zihinsel süreçlerin organik bütünlüğünü korumak olmalıdır. Oysa akılcılığa yönelik bir eğitim sistemi içinde insanın, yalnız akıl, mantık ve düşünce gibi yetenekleriyle değil; aynı zamanda duyum, duygu ve coşkularıyla da dengeli bir bütünlük içinde yaşaması gerekir. İnsan bir yaşantıyı usa vurma ile değil; önce duyguları ve imgeleri ile algılar. Algılar ise imgeleme gücü olmaksızın kavramları oluşturamaz. Akıl ve düşünce gibi duyu ve duygular da varlığımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Ruhça ve bedence sağlıklı ve dengeli bir biçimde gelişip bütünleşen birey, uyumlu birey olarak yetişir. Uyumlu bireyler de uyumlu toplumları meydana getirir (San, 1979:227).

Eğitim bir toplumun yeniliklere ve çağdaş uygarlığa ayak uydurmasının en önemli araçlarından biridir. Bireyin yaratıcılık ve yeteneklerinin ortaya çıkarılmasında ve geliştirilmesinde, kendini ifade etmesinde eğitimin rolü büyüktür. Eğitim insana yapılan uzun vadeli bir yatırımdır. Bu nedenle eğitim doğru planlanıp, amaçları iyi saptanmalıdır (Özsoy, 2003:25).

Eğitim kavramının çok değişik şekillerde tanımlandığını görülmektedir. Bunun sebebi eğitim kavramının soyut bir kavram olmasıdır. Kapsamının çok geniş, dinamik ve çok farklı teorik temellere dayanması da farklı tanımların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bireyin bilgi, beceri, tutum ve davranışlarında değişiklik meydana getirme süreci tanımlardaki ortak noktalardır. Eğitim bireyin kişiliğin gelişmesine yardım etmektedir. Birey yetişkin yaşamında ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve davranışları eğitim sürecinde almaktadır.

Sanat, eğitim ile geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Unutulmamalıdır ki; bir toplumun gelişmişlik düzeyi, sanat ve sanatçıya verdikleri önem destek ile doğru orantılıdır. Ekonomik, sosyal ve kültürel yönden gelişmiş toplumlara bakıldığında sanat ve sanatçılarının ön plana çıktığını görülmektedir. Okullarda çocuğa verilen eğitim

sanat destekli, mutluluğa götüren, kişiliğini geliştiren, doğasına, yetenek ve güçlerine, iç potansiyeli ortaya çıkaran nitelikte olmalıdır. Böyle bir eğitim anlayışıyla yetişen çocuk; yetişkin bir birey olduğunda, bilinçli, yaratıcı olayları daha iyi analiz edebilen, duyarlı biri olacağı için yaşadığı topluma daha fazla katkıda bulunacaktır.

2.2.1. Eğitimin sınıflandırılması

Eğitim formal ve informal olmak üzere ikiye ayrılır:

Formal Eğitim: Planlı, programlı, bir amaç doğrultusunda belirli bir mekânda uzman kişilerin rehberliğinde düzenlenen etkinliktir.

İnformal Eğitim: Bireyin içerisinde bulunduğu ortamda kendi kendine sistemsiz ve denetimsiz bir şekilde kültürlenmesidir. Bu kültürlenme olumlu yönde olabileceği gibi istenmeyen bir yönde de olabilir (Özdemir ve Yalın, 2000:2).

- Antropolojik olarak eğitim; gençlerin yetişkin olmasında, yetişkin topkumunda bir yer edinmesinde, kuşaklar arasındaki etkileşim yoluyla insanlaştırılmasıdır.
- Sosyoloji açından eğitim; bir topluluğun varlığının sürdürülmesi için gerekli olduğuna inanılan değerler ve toplumsal rollere yönelik olarak gençlerin toplumsallaştırılmasıdır.
- Politik olarak eğitim; bir ulusa vatandaşlık için hazırlıktır.
- Ekonomi açısından eğitim; inan gücü yetiştirme ve karlı iş olanakları yaratmak için gerekli değer, bilgi ve becerilerin kazanılmasıdır.
- Varoluşçuluk açısından eğitim; bireyin kendisinin başarılı olmasını sağlayacak yeteneklere sahip olduğunun farkına vardırılmasıdır.
- Evrensel olarak eğitim; evrene ilişkin bilgili olmaya yönelik gezintidir (Köktaş,2003: 2).

2.3. Öğretim

Öğretim; öğrenci gelişimini amaçlayan ve öğrenmenin başlatılması, sürdürülmesi ve gerçekleştirilmesi için düzenlenen planlı etkinliklerden oluşan bir süreç

olarak ele alınabilir. Öğretim, amaçlı ve planlı öğretme sürecidir (Açıkgöz, 1996:13).

Demirel (2003)'e göre öğretim; öğrenmenin gerçekleşmesi için planlanan, kasıtlı ve sistematik eğitim olarak tanımlanabilir.

Eğitim ve öğretim kavramlarının birbirlerini tamamlayan kavramlar oldukları; fakat aynı anlama gelmediklerinin bilinmesi gerekir.

Eğitim ve öğretim kavramlarının bazen yanlış olarak birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Oysa bu kavramlar hem anlamları hem de kapsamları bakımından farklıdır.

Planlı ve programlı öğretme etkinlikleri olarak tanımlanan öğretim; bireyin yaşamı boyunca süren eğitimin bir kısmını okulda, sınıf ortamında planlı ve izlenceli bir biçimde yürütülen kesitidir. Öğretim; belli bir amaca göre gereken şeyleri öğretme işi, bir eğitim kurumunda bir küme öğrenciyi belli bir dalda yâ da konularda bilgi verme, öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve yol göstericilik etme eylemidir. Öğretimin amaç haline geldiği okulda, eğitim geri planda kalmaktadır (Küçükahmet,2004:3).

Fidan ve Erden (1998:169) öğretimi, "Öğretme faaliyetlerinin önceden belirlenen hedefler doğrultusunda planlı ve kontrollü olarak düzenlenmesi ve uygulanması" şeklinde tanımlamaktadır.

Başaran (1996:169) ise "Önceden belirlenmiş hedeflere ulaşılması için gereken davranışı (bilgi, beceri ve tutum) öğrenciye kazandırma süreci" şeklinde ifade etmektedir.

Eğitim ve öğretim kavramlarını karşılaştırdığımızda eğitim zaman ve mekân yönünden kapsamlı, uzun süreli ve çok boyutludur. Öğretimde ise zaman ve mekân kadar öğretmenin, velinin, öğrencinin beklentileri de önemlidir. Eğitimde bilgi dahil tesadüfi ve amaçlı olarak kazandırılan tecrübeler üzerinde durulur (Kıncal, 2000:3).

Öğretmen, bütün eğitim ve öğretim çalışmalarında en iyi sonucu elde etmek için eğitim ortamlarını iyi düzenlemeli ve yaşantıları iyi seçmelidir. Öğrencilere seçilen bu yaşantılarla etkileşimi için de gerekli olan öğretme durumlarını sağlanması gerekmektedir. Öğretme biçimi, öğretmene öncelikle, karşısındakinin insan olma gerçekliğini unutturmamalıdır.

Eğitim- öğretim çalışmalarında öğrenme ve öğretme yaşantıları özel bir önem taşımaktadır. Ancak, bu yaşantılar hedeflediğimiz istendik davranışları gerçekleştirdiği oranda önemlidir. Çünkü her öğrenme yaşantısı istendik öğrenmeyi sağlayamayabilir. Bunun sebepleri olarak öğrenci farklılığı, öğrenme farklılığı, çevresel etkiler gibi nedenler sayılabilir.

2.3.1. Öğretim materyali

Öğretme-öğrenme sürecinde araç- gereçlerden yararlanma konuların daha etkili sunulmasını sağlamakta ve öğrenme zamanından ekonomi sağlamaktadır. Ayrıca, öğretimi daha zevkli ve anlaşılır hale getirdiği için öğrenme için ayrılan süre verimli geçmekte ve öğretim hizmetinin niteliği artmaktadır (Demirel,2007:58).

Bu bağlamda araç, öğrencinin öğrenmesi, öğretmenin etkin bir öğretme sağlayabilmesi için özel olarak hazırlanmış öğretme öğrenme yardımcılarıdır (Alkan, 1979, aktaran: Demirel, 2007:58).

Eğitimde görsel–işitsel araçların kullanımı, öğretmenler tarafından kullanılması gereken materyalleri zenginleştirmektedir. Bu araçlar öğretmenin sınıf içindeki çalışmalarını kolaylaştırmaktadır. Bu araçlar öğrencinin derse olan ilgisini de artırmaktadır. Materyal kullanılarak işlenen derslerde bilgiler daha kalıcı olmaktadır. Diğer taraftan öğrenciler almış oldukları bu bilgileri yaşama çok daha rahat aktarabilmektedirler.

Öğretim etkinliklerinin daha iyi gerçekleşebilmesi için öğrencilere hangi hedef ve davranışın hangi öğrenme ortamında kazandıracağının iyi planlanması

gerekmektedir. Kalıcı bir öğrenme için birçok duyu organına hitap eden çoklu ortamlar hazırlanmalıdır. Bu ortamlar düzenlenirken kullanılacak araç ve gereçler iyi bilinmeli, ortama en uygun araç gereçler kullanılmalı, gerekirse yeni araçlar hazırlanmalıdır.

Öğretmen kullanacağı ders araçlarını planlarken şu soruları göz önünde bulundurmalıdır:

a) Pratik mi?

b) Öğrencileri için uygun mu?

c) Sunulan ders konusu ile uygun mu? (Demirel,2007:62).

2.3.2. Görsel ve işitsel araçların sınıflandırılması

Görsel ve işitsel araç gereçler 3 grupta toplanmaktadır:

(1) Görsel Araçlar
   (a) Kitaplar
   (b) Yazı tahtaları
   (c) Resimler (Karikatür bu gruba girmektedir.)
   (d) Gerçek Eşyalar ve Modeller
   (e) Projektörler ve Grafikler

(2) İşitsel Araçlar

(3) Görsel –İşitsel Araçlar

Bunun yanında teknolojik destekli araçlar (etkileşimli video, uydular, tele toplantılar, videoteks, internet…) kullanılmaktadır.

2.3.3. Görsel ve işitsel araçlara dayalı öğretimin yararları

1. Öğrencilerin güdülenme düzeyleri artar,
2. Öğrenmeyi somutlaştırır,
3. Öğretmen – öğrenme sürecine çeşitlilik ve değişiklik katar,
4. Verbalizmi önler yani sözden ekonomi ile zamanı daha iyi değerlendirmeyi sağlar,

5. Öğrenilecek konular üzerinde daha etkili alıştırma ve pratik yapmayı sağlar.

Görsel ve işitsel araçların kullanımının eğitim ortamına katkıları olarak şunlar ifade edilebilir: Görsel ve işitsel araçlar her derste kullanılabilmektedir. Sınıf ortamına getirilme imkânı olmayan nesne, olgu ve olayları olduğu anda olduğu gibi gösterir. İlgi çekici ve heyecan verici olması öğrencinin sıkılmasını önler ve öğrenmeyi teşvik eder. Bilgilerin sunuluşunda ve akışında düzen sağlar. Öğrencilerin tepkilerinin gözlenme fırsatı verir. Kullanımından sonra öğrenciyi etkinliklere yöneltir (Demirel, Seferoğlu, Yağcı, 2004:85). Bunların yanında sunumun basitleşmesini sağlayarak önemli noktaların belirtilmesinde, istatistiksel verilerin anlaşılmasını kolaylaştırmakta, karşılaştırma yapılmasını sağlamakta, varlıkların nitel boyutlarını göstermede ve kavratmada öğrenme sürecini olumlu olarak etkilemektedir (Demirel, Altun, 2007:43). Birden fazla duyuya hitap ettikleri için çoklu öğrenme ortamı hazırlarlar ve öğrenilen bilginin hatırlanmasını kolaylaştırırlar (Halis, 2002:232).

2.3.4. Öğretim materyalleri hazırlama ilkeleri

1. Basit sade ve anlaşılabilir olmalı,
2. Dersin hedef ve davranışlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalı,
3. Dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle değil; önemli ve özel bilgilerle donatılmalı,
4. Görsel özellikler materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı,
5. Yazılı metinler ve görsel işitsel öğeler, öğrencinin gelişim ve öğrenim özelliklerine uygun olmalı, ayrıca gerçek hayatla da tutarlılık göstermeli,
6. Öğrenciye alıştırma ve uygulama imkanı sağlamalı,
7. Gerçek hayatı yansıtmalı,
8. Her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalı,
9. Öğretmenler kadar öğrencilerin de kullanabileceği düzeyde basit olmalı,
10. Tekrar kullanılacağı için dayanaklı olmalı,
11. Gerektiğinde kolaylıkla geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır.

Öğretim materyali seçerken en önemli ölçüt öğrenciye göreliktir. Bunu sağlamak için;

1. Öğrenci grubunun özellikleri nelerdir?
2. Öğrencilerin bilgileri, yetenekleri, ilgileri ve güdülenmişlik düzeyleri nelerdir?
3. Öğretmenin kendisi, öğren
4. ci gereksinmelerine uygun mevcut öğretim materyallerinden ne derece haberdardır?
5. Öğrenci gereksinmelerine uygun materyal geliştirmede öğretmen ne derece yetkindir?
6. Öğretmen uygun öğretim materyallerini geliştirmek için yeterli kaynaklara (insan gücü, uzman, para, alet edevat…) sahip midir?

Bu ve buna benzer soruların yanıtları alındıktan sonra öğrencilere uygun öğretim materyalleri hazırlanabilir ve sınıf içinde uygulanabilir (Demirel, 2007:64).

2.4. Sanat Eğitimi

İnsanlar, ilk çağlardan günümüze kadar duygu ve düşüncelerini seslerle, çizgilerle, renklerle, simgeler halinde şekillere dönüştürerek yansıtmışlardır. Çağlar boyunca, insan çabasının kutsal olduğu bilincinden yola çıkılarak, sanatsal çalışmalar yaşamda önemli bir yer tutmuştur. Yaratıcı yetenekleri, başarıları geliştiren; baskı ve hayal kırıklığına karşı çıkan sanattır. Bireyin sosyal ilişkilerini ayarlaması, doğruyu ifade edip seçebilmesi, zihinsel gelişiminin tamamlaması, bir işe başlayıp bitirme sevincini tatması, işbirliği yapması, öğrenme isteğini artırması, yaratıcılığı geliştirilmesi, üretken olması için sanat eğitimine gereksinimi vardır (Erbay, 1997:1).

İnsan doğası gereği sanata yönelmektedir. Çünkü sanat yaşadığı toplumun unsurlarından bir tanesidir. Belli bir sanat eğitimi almasa bile insan doğasından kaynaklanan içgüdüsel bir yaklaşımla sanatsal belirtileri amatörce ortaya koyabilmektedir. 21. yüzyılda bilimde ve teknikteki gelişmeler sanat eğitimin önemini

daha da ön plana çıkarmaktadır. Çünkü bilimsel ve teknolojik çalışmaların temelinde yaratıcılık yatmaktadır. Yaratıcılığın oluşum süreçleri, koşulları sanat eğitimi dersi sürecinin tamamını kapsar. Sanat eğitimi çalışmalarında yaratıcılığı geliştirme hedefine uygun çalışmalarla yürütülmelidir. Sanatı bilimsiz, bilimi de sanatsız düşünülemeyeceğinden; eğitim-öğretim sistemi de bilimsel ve sanatsal uygulamaların ve araştırmaların birlikte yürütüldüğü bir sistem olarak benimsenmelidir. Değişik kültürlerden de beslenen, bunun sonucunda kendi içsel koşullarını da aşıp hep daha yeniyi ve güzeli, iyiyi hedefleyen bir yaratıcılık bilincini geliştirmek de sanat eğitiminin kapsamına dâhildir. Yaratıcı olabilmek, gelişmenin de önemli bir koşuludur.

Eğitim bir üretim sürecidir ve bireyin iyiyi doğruyu yakalayabilmesi için gereklidir. Sanat eğitimi; estetik kaygıların öğretilmesi ve bunlardan kurgusal sonuçların çıkarılmasına yardımcı olur. Böylece sanat ürünleri aracılığıyla duygular kişisel paylaşımlara uzanır. Bilimde doğruyu arayan insan, sanatta güzeli bulmaya çalışmış ve bütün bu arayışlara da aslında insanın kendini bulma çabası denilmiştir. Sanat; bireylerin toplumu anlamasına ve toplum içinde yerini bulmasını sağlar. Topluma yabancı biri için o toplumun değerlendirilmesine yönelik ipuçları; ancak sanatla sağlanabilir. Sanat; toplumun değerlerini ideallerini belirler ve günlük yaşamın bir parçasıdır (Erbay, 1997:3).

Sanat, bir eğitim hakkıdır. Bir toplumun her bireyi, yetenekli ya da yetenekleri sınırlı olsun, bu haktan yararlanmalı, yararlandırılmalıdır. Çünkü sanat insanın yaşam serüveni içinde kendiliğinden elde edilen, salt yetenekle sınırlı değildir. Her davranış gibi sanata ilişkin bilgi ve deneyim de eğitim ve öğretimle kazanılır. Öğretim kurumları sanat eğitiminin dizgisel bir yapı içinde verildiği yerlerdir. Böylece bireyler kültürel birikim elde eder, gelişir ve sanat giderek yaşamın vazgeçilmezleri arasına girer. Sanatta eğitim ve öğretim elbette okullar ve okula koşut kurumlarla sınırlı değildir. Okul dışı sanat faaliyetlerle de belli bir düzeyde oluşturulabilir. Ancak toplumun kültürel gelişmişliği bir anlamda okulda elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğine bağlıdır (Kırışoğlu, 2009:1).

Sanat eğitiminin okullarda zorunlu verilmesi gereklidir. Bunun yanında sanatın;

insanı hayatı boyunca bilgilendiren, düşündüren, yetkinleştiren, arındıran, mutlu eden, kültürlendiren bir yanı vardır. İnsanın, salt bilgi alma dışında, olaylara ve olgulara estetik açıdan yaklaşan bir yapısı vardır. Bu yüzden sanat eğitimi okullarda zorunlu olmalıdır. İnsanın yaşamında gerekli olan sanatsal bilgi ve deneyim ancak belli bir metot ve düzen içinde okullarda öğrencilere kazandırılabilir.

XX. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri kapsar. Yaygın ve tümel anlamında kullanıldığı özellikle belirtilmedikçe sanat eğitimi daha çok "plastik sanatlar anlamında verilen eğitim" biçiminde anlaşılmaktadır. Her iki durumda da sanat eğitimi; yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San, 1983, aktaran: Artut, 2002:97).

"Sanat eğitimi" kavramı, özellikle ülkemizde anlamı pek tartışmalı bir kavram olup, sanatçı yetiştiren öğretimden tutun da boş zamanları değerlendirmek amacıyla yapılan yaratıcı etkinliklerin düzenlenmesine ve folklor çalışmalarına dek geniş bir anlam yaygınlığında kullanılmaktadır (San,2010:13).

Eğitimin tanımından yola çıkarak, sanat eğitimine; bireyin kendi yaşantıları yolu ile amaçlı olarak istendik sanatsal davranışlar kazandırma süreci denilebilir.

Bu açıklamalardan sonra, sanat eğitiminin örgün ve yaygın eğitim içindeki tanımını şöyle yapmak mümkündür: Kişinin duygularını, düşüncelerini, izlenimlerini, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırmak ve bu düzeyde bir anlatıma ulaştırabilmek amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümü (Yolcu,2004:88).

Gelişmiş ülkelerdeki bireyler için sanat çok önemli bir değerdir. Okul öncesinden başlayarak, üniversiteye hatta mesleki yaşantısına başladığı sürece kadar yaşamın içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bundan dolayı bilimde, teknikte, sanayide gelişmiş toplumlar olmuşlardır. İnsanda bazı içsel süreçler sonucunda ortaya çıkan sanat

eserleri, kalıpları zorlamakta, bu durum daha üst seviyede ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bundan dolayı yapı olarak durmadan değişen ve gelişen insan ruhu için sanat eğitimi önemli bir unsurdur.

Birey küçük yaşlardan başlayarak uzun bir sürece yayılan eğitim hayatı boyunca sanat eğitimini, eğitiminin bir parçası olarak almalıdır. Sanat eğitimi, insanın yaratıcılığını geliştirmesinin yanında bir birey olarak kendi yaşamsal farkındalığını belirlemede de önemli bir rol oynamaktadır. Kişinin kendisini tanımada, toplumsal olayları yorumlamada, estetik ve güzel olanı seçebilmede almış olduğu sanat eğitiminin rolü büyüktür. Bunun içinde çocuğun küçük yaştan başlayarak yaratıcılığının geliştirilmesi için gerekli olan sanat eğitimi mutlaka verilmelidir.

Teknolojinin geliştiği ve tüketim çılgınlığının her geçen gün arttığı günümüzde sanat eğitiminin hayatın içine daha hızlı adapte olması gerekmektedir. Televizyondan, alışveriş merkezlerine, evimizde kullandığımız herhangi bir üründen, bilgisayar oyunlarına kadar birçok ürün görsel sanat kavramı içinde ele alınabilir. Buna en iyi örneklerden birisi Bauhaus sanat akımıdır. Bauhaus 20. yüzyılda mimari, tasarım, sanat alanlarında yeni akımlar yaratmış bir okuldur. Kurulduğu zaman dünyanın en seçkin ve çağdaş mimarlarını, sanatçılarını bir araya getirerek yalnızca bir eğitim kurumu yaratmamış, aynı zamanda bir üretim merkezi ve tüm bunların konuşulup tartışıldığı bir yer haline gelmiştir.

Bir sanat tarihçisi ve eleştirmeni olan Herbert Read, 1930'larda çocuk resimlerinden oluşmuş bir sergiyi gezdikten sonra "Sergideki resimlerin çoğunluğu okullarımızdaki sanat derslerinin ne denli estetik kuralları veya çocuk ruhbilimiyle ilişkisiz olduğunu açıkça ortaya koymaktadır." demiştir. Read, yazdığı yazılarla sanat eğitiminin okullarda aşamalar halinde yapılmasına yol açmıştır. "Sanat yolu ile eğitim" sözü ise tüm dünya sanat eğitimcileri tarafından benimsenmiştir. Read, ilkokul çağı çocuklarını eğitme konusunda "Her şeyden önce öğretmenin onu inceleyip tanıması, kişisel sevgilerini bilmesi gereklidir. İşte ondan sonra bir ilgi uyandırma olanağı sağlamış olur. Coşku verildikten hemen sonra hiç vakit yitirmeden çocuğa bol malzeme vermeli ve beklemeli. İstediği ve sevdiği malzemeyi bulduğu an çocuk kendine has

kuraldışı; fakat bir fabrikanın çalışması gibi spontaneleşmiş bir çeşit sanayi kurmayı başarır." demektedir (Kehnemuyi, 2006:18).

1930'larda sunulan bu fikir günümüzde de maalesef birçok okulda geçerliliğini devam ettirmektedir. Okul idareleri, öğretmenleri, velileri ve öğrencileri sanat eğitimi derslerine ikinci sınıf muamelesi göstermektedir. Müfredattaki eksiklikler ve sanat eğitimi veren öğretmenlerin de kendilerini yeterince geliştirememeleri de sıkıntılara sebep olmaktadır. Birçok öğretmenin kendini geliştirememiş olması yıl sonu sergilerinde ortaya konan ürünlerde kendini göstermektedir.

Oysaki dünyanın birçok ülkesinde öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmaktadır. Çoklu zeka teorisini göz önünde bulundurarak öğrencilere eğitim vermektedirler. Çoklu zekâ teoremi ortaya çıkmadan önce bilim adamlarının zekâyı nicel olarak ifade etmek için kullandıkları zekâ testlerinin ortak özelliği; hepsinin hızlı düşünmeye, matematiksel ve sözel becerilere dayandırılmasıdır. Oysa bu becerilere sahip olmadığı hâlde başarı gösterilebilecek sanat, müzik veya spor gibi alanlardan da bahsetmek mümkündür. Harward Üniversitesi Psikoloji profesörlerinden Howard Gardner tarafından gündeme getirilen "Çoklu Zekâ Teorisi"nin çıkış noktalarından bir tanesi de budur. Gardner'ın, beyni hasar görmüş hastaları üzerinde yaptığı araştırmalar sonucu hastaların sözel veya mantıksal düşünme gücünü yitirmelerine rağmen ıslık çalma, spor yapma gibi becerilerini yitirmediklerini görmesi, zekânın birden fazla boyutunun olduğunu düşünmesine neden olmuştur. Gardner'ın ortaya koyduğu teoriye göre görsel yanı güçlü, resimler ve şekiller yoluyla düşünen, çizim yapmaktan zevk alan bir öğrenci matematik gibi soyut bir dersi öğrenmede zorluk yaşıyorsa, matematiği anlaması amacıyla, öğrencinin görsel yanı bir araç olarak kullanılabilir. Öğrenciye okuduğu problem ile ilgili şekil ve resimler yapma fırsatı sunulduğunda ya da sayılar yerine resimler yerleştirildiğinde zor gelen matematik dersine karşı tutumu değişmeye başlayacaktır (Saban, 2004:5-6)

Öğrencilerin bireysel farklılıkları ve zeka türleri göz önünde bulundurularak ortaya konacak olan eğitim–öğretim programları hazırlanabilir. Öğretim araçlarının da zenginleştirilmesi ile farklı kişisel özellikler gösteren öğrenciler zevkli ve eğlenceli ders

işleyecektir. Buna bağlı olarak da öğrenme oranı yükselecektir.

Ülkemizde ise öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmamakta, sahip oldukları zeka türlerine bakılmadan bir sınav maratonu içine sokulmaktadır. Sınavlarda sorular çıkan derslere öncelik tanınmaktadır.

Ülkemizde kalkınmaya ve eğitime yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde 1 Temmuz 2006 yayınlanan ve 2006 – 2013 yılları arasını kapsayan 9. Kalkınma Planı'nda sadece 1 madde ayrılmıştır. Bu madde de; Görsel, işitsel ve sahne sanatlarının gelişimi ve desteklenmesi için uygun ortamlar hazırlanacaktır, denilmektedir. Diğer taraftan, 18. Milli Eğitim Şurası'nda da sanat eğitimine yönelik birçok öneride bulunulmuştur. Ortaya konulan önerilerde her ne kadar olumlu bir yaklaşım sergilenmeye çalışılmış olsa da, bu istenen düzeyde değildir. Şuranın inceleme ve öneri niteliğinde olması, bağlayıcı bir yanının bulunmaması, uygulamada ciddi aksaklıklara sebep olmaktadır. Bunun yanında alınan bazı kararların, derse yaklaşımı olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Örneğin ilköğretimin bütün sınıflarında görsel sanatlar, beden eğitimi ve müzik dersleri, not yerine "yeterli, geliştirilebilir gibi ifadelerle değerlendirilmelidir" maddesi zaten dersi, bir boş zaman geçirme süreci olarak değerlendiren öğrencileri olumsuz yönde etkileyecektir. Bu madde ele alındığında ciddi anlamda sanat eğitimi veren öğretmenlerin görüşlerine yer verilmediği görülmektedir.

Birçok okulda sanat eğitimi verilmesine uygun atölyeler bulunmamakta, geleneksel eğitim biçimine uygun hazırlanmış sınıflarda öğrencilere sanat eğitimi verilmeye çalışılmaktadır. Sanat eğitimi derslerinin önemsiz bulunması 1 saat ile sınırlı tutulmasıyla da anlaşılmaktadır. Bir saatlik bu süreç hem öğretmenler hem de öğrenciler için çok kısa gelmektedir. Çalışmanın özü anlatılıp başlansa bile bitirmek mümkün olmamaktadır. Oysaki yaratıcı zekâya sahip bireyler, bilimsel ve teknolojik gelişmelerde sanat eğitiminde almış oldukları bilgileri kullanarak toplumları daha ileri düzeylere taşıyabilirler.

2.4.1. Sanat eğitiminin gerekliliği

Sanat eğitimi, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi için çok önemlidir. Sanat eğitimi; estetik kaygıyı, düşünce ve görüşlerin gelişmesini, yetenek ve yaratıcı gücün olgunlaşmasını, sanatsal değerlere hoşgörü ile yaklaşmayı esas alır.

Çağdaş sanat eğitimi herkes için gereklidir; ustalık ve beceriyi amaçlamaz. Bireyin yaratıcı güç ve birikimlerini açığa çıkararak estetik kaygı ve düşünce potasında gelişmelerini esas alır. Onların sanata ilişkin ön yargılarını kıran, sanattan anlayan, sanat destekleyicisi, seçkin sanat tüketicisi olarak yetişmesini hedefler (Artut,2002: 98).

Göktürk (1987: 119)'e göre "Bireysel yeteneğin her boyutuyla gelişmesine olanak veren köklü ve tutarlı bir sanat eğitimi; ancak yaratıcılık yolunu açabilir." Burada topluma yaratıcılık yolu derken doğaldır ki sadece sanatsal yaratmadan söz edilmemektedir. Düşünüyle, bilimiyle, teknolojisiyle ve sanatıyla kendini yenileyerek gelişen bir kültür kastedilmektedir. Bu bakımdan sanat eğitimi öğretimin her aşamasında, daha okul öncesinden başlayarak eğitime girmelidir. Çağdaş eğitimin temel taşlarından birisi olan sanatın yeri hiçbir şeyle doldurulamaz. Sanatın eksikliği, kişilik gelişmesinde boşlukların oluşmasına neden olacaktır.

Eğitim sistemimiz hazır bilgiye ve ezbere dayanmaktadır. Düşünce üretmeyi, özgür düşünebilmeyi çocuklara öğretmede güçlük çekilmektedir. Bunun nedeni duyu algılarının geri planda olmasıdır. Düşünme ve algılama, akıl ve duyular karşılıklı bir alış-veriş içinde olursa ve bellek işlevi de bu bütünün içinde yerini bulursa özgür düşünmeyi öğrenme o denli güç olmayacaktır (İpşiroğlu, 1994:14).

Böyle bir eğitimin gerçekleşebilmesi için duyuların eğitimi ön plana çıkmaktadır. Duyuları eğitilmemiş birey, çevresine karşı duyarsız olmaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi ile gözün eğitilmesi bireye çevresine nasıl bakması gerektiğini; bunun yanında işitmeyi, dokunmayı, tat almayı da öğretmektedir. Amaç sanatçı yetiştirmek değil, sanat yoluyla eğitim olmalıdır. Böylece bireyin estetik anlayışı

eğitilmiş olacaktır. Ülkemizde görsel sanatlar eğitimine gerekli önemin verilmemesi, insanları sanatsal değere sahip olan eserlerin yerine kopya ürünlere yönelmesine sebep olmaktadır. Bunun en büyük sebebi insanların akademik derslere yoğunlaşmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple insanlar çevrelerinde var olan sanat eserleri ve kültürel varlıklarla ilgilenmemektedir. Görsel sanatlar dersi hoşça vakit geçirilen eğlenceli bir ders olmaktan çıkartılarak, sanat zevki gelişmiş bireylerin yetiştirildiği bir ders olmalıdır. Görsel sanatlar dersi toplumun kültür düzeyini yükseltmede kullanılabilecek önemli dersler arasına alınmalıdır. Böylece çevresine duyarlı, estetik görüşe sahip, yaratıcı güçleri ön plana çıkmış ve kişiliğini kazanmış bireyler yetişecektir. Sanat eğitimi almış bu bireyler iyi birer sanat tüketicisi de olacaktır. Unutulmamalıdır ki çağdaş insan; insanlığa dair değerlere sahip çıkan, bugünü algılayıp, geleceğe bakabilen, bütün bu alanlarda tutarlı bir dünya görüşüne sahip olan, kendisine her yerde saygınlık kazandıracak görgü kurallarına sahip, sanat tarihi ve günümüzün sanatı hakkında yorum yapabilecek düzeyde bilgi sahibi olan insandır.

Sanat eğitiminin amaçları ile örtüşen sanat eğitiminin işlevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir. Buna göre bireyin:

1. Yaratıcılığını geliştirmek,
2. Araştırıcı, inceleyici, sorgulayıcı bir kimlik kazandırmak,
3. Entelektüel, kültürel bakış açısını geliştirmek,
4. Kendine olan güven duygusunu kazandırmak, kendini tanımlamasını olanaklı kılmak,
5. Analitik düşünme becerisinin gelişimini sağlamak,
6. Eleştirel bakış açısı ve sezgi gücünün gelişimini sağlamak,
7. Sanatsal sorunları çözebilme becerisini kazandırmak,
8. Görme becerisi, olasılıkları tahmin edebilme gücünün kazandırılması,
9. Sağlıklı düşünce ve kişilik gelişimin oluşması,
10. Taklit ve kopyacılıktan uzak özgün ve yaratıcı bir anlayış geliştirmek,
11. Teknik bilgi ve beceri kazandırmak,
12. Manevi (tinsel), duyuşsal, bilişsel, algısal gücünün gelişimi,
13. Sorunlarıyla başa çıkabilme, deşarj olabilme gücünün, ortamının yaratılması (Artut, 2002;107).

Bunlara ek olarak ilgi ve dikkatini uzun süre tutabilme ve olayları çok boyutlu olarak düşünerek değerlendirmeyi öğretir. Ayrıca, çocuğun entelektüel, kültürel bakış açısını geliştirerek, içinde yaşadığı toplumun kültürünü de özümsetir. Milli ve kültürel değerlerine saygı duymayı, sevmeyi ve sahip çıkmayı öğretir. Algı birikimini ve hayal gücünü geliştirirken, bu birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisi kazandırır. Sanat eğitimi bu yönüyle diğer alanları desteklemiş olur. Yani çocuk her alanda kullanılabilecek yaratıcı düşünce ve davranışlar kazanır. Görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade ederken, teknik bilgi, beceri kazanır. Sanatın, sanatçının ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavrar. Ayrıca, ulusal ve evrensel sanat eserlerine bakabilmeyi, anlayabilmeyi ve modern sanat eserlerine bakış açısını geliştirmeyi öğrenir (Vural, 2009;36).

Teknolojinin gelişmesine paralel olarak ortaya çıkan monoton ve hızlı yaşam, insanların yerini makinelerin aldığı günümüzde, kişiler ruhsal olarak kendilerini doygunluğa ulaştırma ihtiyacı hissetmektedirler. Toplumların gelişmesinde, kuramsal bilgilerle donatılıp bilgiyi hayata aktaramayan insanlara değil; yaratıcı fikirler ortaya koyabilen insanlara ihtiyaç vardır. Çok yönlü düşünen, vatandaşlık bilincine sahip, sorumlu ve dayanışma duygusu olan, tüketen değil; üreten bireyler toplumları ileriye taşıyacaktır. Bu tarzda insanların yetiştirilmesinde sanat eğitimine büyük pay düşmektedir.

Sanat eğitimi, kent kültürü ile ilgili bir olgudur. Kendisi de estetik bir varlık olan insanın, yaşamaya gayret ettiği kentte estetik duyarlığına hitap edecek unsurların varlığını araması, artık kaçınılmaz bir gerçekliktir. İhtiyaca cevap veren yollar, binalar, işyerleri ya da alışveriş merkezleri gibi kentin somut unsurlarının aynı zamanda insanın estetik ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olması, insan doğasının bir gereğidir. Bu gerekliliğin davranılabilmesi, yaşatılabilmesi ve korunabilmesi tüm bunları gerçekleştirecek insan unsurunun nitelikli bir sanat eğitiminden geçmesini zorunlu kılmaktadır (http://www.enveryolcu.com.tr 01.05.2013'de erişildi).

2.4.2. Görsel sanatlar eğitimi

Görsel Sanatlar Eğitimi; Sanatların yasa ve tekniklerini kullanarak bireye estetik kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır. Bireyin yaşamının ve onu çevreleyen toplumun vazgeçilmez bir alanını oluşturur. Birey bilerek ya da bilmeyerek yaşamının her kesitinde bir görsel sanat ürünü ile karşı karşıya kalır. Bu gerçeklik onu hem ruhsal, hem de fiziksel olarak etkilemektedir. Çocukların ve gençlerin örgün eğitim içerisinde, çeşitli yaş gruplarına mensup bireylerin yaygın eğitim yoluyla sanatsal yeteneklerini geliştirmek görsel sanatlar eğitiminin kapsamı içerisindedir. Özellikle çocukların görsel sanatlar eğitimi alması, onların hayatında kullanabileceği beklenen davranışları edinebilmesi için zorunludur (Buyurgan ve Mercin, 2005: 108).

Görsel sanatlar eğitimi yalnız teknik bilgi öğretimi için olmadığı gibi, öğrencilerin hepsini sanatçı yapmak için verilen bir eğitim de değildir. Ancak sanat alanına yatkınlığı ve ilgisi olan öğrenciler, yine eğitimciler tarafından tespit edilip, yönlendirilebilecektir. Görsel sanatlar eğitimi bu bağlamda her şeyden önce sanatı anlayan, takdir eden bireylerin yetişmesi için verilen bir eğitimdir. Sanatın, insan ruhu ve onların çevrelerini algılayışlarında yarattığı olumlu etkiler dikkate alındığında eğitiminin de tüm alanlara olan olumlu etkisi dikkate alınması gereken bir gerçek olarak karşımıza çıkar.

Kırışoğlu (2002: 3)'na göre, sanat eğitimi dar anlamıyla görsel sanatların eğitimi ve öğretimiyle ilgilenir. Bu öğretimin kapsamı içinde uygulamaya yönelik sanat etkinlikleri, sanat yapıtı inceleme, sanat tarihi ve estetik yer alır. Dahası sanat eğitimi; araç, gereç ve işlik donanımı ile öğretim programları, çalışma düzeni, değerlendirme gibi yöntemsel konuları da içerir.

Geniş anlamıyla "görsel sanatlar eğitimi" ise eğitimin bir dalı olarak sanatın, estetiğin sanat tarihinin eğitimin ve öğretimle ilgili bütün sorunlarıyla ilgilenir. Yapılan araştırmalarda, sanat öğretiminde dört disiplinin (sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama) sanatın önemi ve gerekliliğinin anlaşılmasına, sanatla ulaşılan güçlü düşüncelerin araştırılmasına önemli ölçüde katkıda bulunduğu görülmektedir.

Çocukların sadece sanatsal yaratıcılıklarının zenginleşip geliştirilmesiyle yetinilmemesi gerektiği, aynı zamanda görsel sanatların çeşitli kültürel ve tarihi çevreyle olan ilişkisinin kavratılmasına yönelik yeteneklerin de yapılandırılmasının sağlanmasının önemli olduğu ifade edilmektedir. Bireyin sanatsal ve estetik gelişimi, sanatta öğrenme ve yaratıcılık eğitimi, sanat öğretiminin araştırma konuları içinde yer alır. Kısaca sanat eğitiminin metodolojisi ile ilgili sorunlara felsefe, psikoloji, toplumbilim ve antropoloji gibi bilim dallarıyla ilişki kurarak üst düzeyde çözümler arar. Bu çözümleri uygulamaya sunar. Kuramını oluştururken bu dalların bilimsel araştırmalarından ve araştırma tekniklerinden yararlanır.

Görsel sanatlar; resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotoğrafı, moda tasarımı, bilgisayar sanatı gibi oldukça geniş bir alanı kapsar. Bu dalların tümüyle ilgili olarak okul öncesinden yükseköğretime kadar her aşamadaki sanat eğitimi ve öğretimiyle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara görsel sanatlar eğitimi ya da yalnız sanat eğitimi demek yeterli olacaktır. Müzik, yazın (edebiyat), bale, tiyatro, opera gibi adlar bu sanat dallarını kuşkuya yer vermeden belirlemektedir. Yine bu alanlarla ilgili eğitim ve öğretim, müzik eğitimi, bale eğitim diye tanımlanabilmektedir. Bütün sanatları ve bu sanatların birbiriyle ilişkisini düşünsel boyutta sanatçı, izleyici, toplum, kültür ve eğitim bağlamında irdeleyen kuramsal çalışmalara da "Güzel Sanatlar Eğitimi" denilebilir

Görsel sanatlardaki yeteneğin ve yaratıcılığın eğitimle geliştirilebilir oluşu, sanatla bilimi buluşturan bir alan olan görsel sanatlar eğitimi alanının var olmasını sağlar. Görsel sanatlar eğitimi tüm bireyleri daha çocukluklarından başlayarak kültürel açıdan yetiştirdiği; akıl yürütmeyi, hayal kurma ve beceriyi doğru bir şekilde geliştirirken, algılama ve düşüncenin çok çeşitli yollarını, temellerini öğreterek öğrencilere yardım eder (Özsoy, 2003: 51).

Okullarda görsel sanatlar eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak görülmekle birlikte kendine özgü, eğitimi, yöntemi ve teknikleri olan bir alandır. Öğrenciler için bu ders, düşünsel, bilişsel, duyuşsal ve bedensel etkinlikler içinde bulunarak kendilerini ifade etmeye olanak sağlayan çok yönlü önemli sanatsal bir araçtır (Artut, 2004: 187).

Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin sanatsal çalışma aracılığıyla görme, dokunma, kavrama, düşünme ve uygulama kapasitelerinin estetik tutumları ile birlikte bulundukları yerden daha ileriye götürülüp geliştirilmesine yardımcı olur. İnsanın fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişiminde görme, işitme ve dokunma gibi duyu organları ile elde ettiği deneyimler ile bir gereci biçimlendirerek yaratıcı gücünü ortaya koyması sırasında, beynin en geniş anlamda çalışması ve kullanılması sağlanmaktadır (Telli, 1996:41).

Okullarımızda görsel sanatlar derslerinin bulunmasının pek çok gerekçesi vardır. Bu gerekçeler zamana, ihtiyaçlara, araştırma uygulamalarına göre yön bulur. Dönemlere ve dönemlerin ihtiyaçlarına göre değişerek amacını ortaya çıkarır. Bu amaçlar şöyle belirtilmiştir.

a. Görsel sanatlar esasen çözülmek üzere problem icat eder. Sanat yaratıcı düşünceyi, anında ve yerinde karar vermeyi, değerlendirme ve hemen sonuç alma yeteneğini geliştirir.
b. Sanat doğası gereği hayal etme alıştırmaları yapılmasını sağlar. Sanat bir değişiklik ve şimdi bildiğimizden daha iyi bir yol ve şans oluşturmak, bir ümit oluşturmak için yegâne araçtır.
c. Sanat var olan kültürel çeşitliliği keşfetmek ve vurgulamak için fırsatlar sunar. Böylece duyarlılığı (empati başkasının yerinde kendini koyma) ve müşterek ve karşılıklı sevgi için yapılması gerekenleri araştırmayı teşvik eder (Özsoy, 2003).

Görsel Sanatlar dersinin bireylere, özellikle de çocuklara verilmesi önemli olabilir. Çocuğa verilmesi gereken görsel sanatlar eğitimi, eğer zamanında verilmezse, bireyin estetik duyarlılık, karşı görüşlere saygı, farklı kültürlere değer verme ve sanat eserlerini koruma, evrensel olarak bir değeri paylaşma gibi davranışları kazanamamasına neden olabilir. Çocuğa bu dönemde sanat eğitimi verilmediğinde oluşan eksikliğin, bireyin ileriki yaşamında dezavantajlar oluşturabileceği gibi, içinde yaşadığı toplumu da olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Çünkü görsel sanatlar eğitimi, bireylere çevrelerinde olan olayların ve nesnelerin veya sembollerin ne anlama geldiklerini anlayabilmeleri için gerekli olan becerileri kazanabilmelerine yardım eder

(NAEA,1994).

Ülkemizde okul öncesinden başlayarak üniversite eğitimine kadar geçen süreçte sanat eğitiminin birçok sorunu ile karşılaşılmaktadır. Özellikle ilköğretimde çocukların sanatsal öğrenme yaşantılarının en yoğun olduğu süreçtir. Bu dönemde ortaya çıkabilecek sorunların çözümü çok önemlidir. Bu dönemdeki öğrenmelerin yararlı olabilmesi için farklı ortamlarda ve farklı teknikler kullanılarak sanat eğitimi vermek gerekmektedir.

Bunun yanında kentleşmenin ve modern yaşam standartlarının bireyin üzerinde kurduğu baskıya bağlı olarak yalnızlaşan insan, gülmeyi unutmaktadır. Kentleşmenin ve modern yaşam standartlarının bireyin üzerinde kurduğu baskıyı kırmak için bir boşalma, deşarj olma yolu olarak gülme ihtiyacı hissetmektedir. Bireyin içinde sakladığı mizah duygusunu, modern çağın baskısını kırmasında, sanatın farklı bir dalı olan karikatüre önemli görevler düşmektedir.

2.5. Karikatür

Karikatür adı verilen sanat dalının bir mizah olduğu görüldüğü için öncelikle mizahtan bahsetmek gerekmektedir.

2.5.1. Gülmece (Mizah-humour)

Ülkemizde mizah sözcüğüne karşılık olarak kullanılan humour Fransızca' dan gelmektedir. Humour hem yazı ile hem de çizgi ile olabilir. Çizgi ile olursa "desin d'humour,dessin humoristique ya da humour graphique" denilmektedir. Buna İngilizce de "humoristic drawing", İtalyanca "humorismo", İspanyolca humor grafico denilmektedir. Mizah "şaka, eğlence, latife" anlamında kullanıldığı gibi "gülmece" anlamında da kullanılmaktadır.

Humour, gerçeğin en hoş ya da en özgür bir biçimde tasarlamaya ve sunmaya

yönelik ruh durumu anlamına geldiği gibi gülünçlükleri ve gerçeğin tuhaflıklarını vurgulamaya dayanan hoş bir alay biçimi olarak tanımlanabilir.

Fransızca'da humour sözcüğü İngilizce "humour" dan gelmiştir. Ne var ki, İngilizler de "humour" u Fransızca "humeur" den almışlardır. Humeur Fransızca'da mizaç, tabiat, huy demektir. İngilizler "humeur" u, "humour" a çevirmişlerdir. Yani humeur Fransa'dan İngiltere'ye gittikten sonra Fransa'ya humour olarak dönmüştür. Bu sözcük İngiltere'de Elizabeth çağında (XVI. yüzyılın ikinci yarısında) ruhsal bir neşe durumunu anlatmak için kullanılmıştır, XVII. yüzyılda da şaka anlamına gelmiştir (Topuz, 1997:9).

Humour komikten farklı bir anlam içermektedir. Komik daha çok toplum tarafından yadırganan yanlıştık ve farklılıklar karşısında gülmeyi belirtir. Humour ise anlamı olmayan, alışkanlık dahilinde olmayan davranışlara tepki niteliğindedir.

"Mizah" sözcüğü, Arapça' da ki mizah kelimesinin karşılığıdır. "Divan-ü Lügat it Türk" dünyanın en eski Türkçe sözlüğünde Kaşgarlı Mahmut "mizah" anlamına gelen "külüt" sözcüğünü kullanmıştır. Bunun anlamı ise "halk arasında gülünç nesnedir. Zamanla bu "külüt","gülüt" olarak dilimize geçmiştir (Kar, 1999:1).

Mizah kelimesinin Türkçe tam karşılığı "gülmece" dir. Sözcüğün aslının okunuşu "müzah" dır; zamanla mizaha dönüşmüştür (Fidan, 2007:19).

"Mizah, gerçeğin güldürücü yanlarını ortaya koyan sanat türüdür." Meydan Larouse sözlükte mizahı böyle tanımlasa da mizahın sadece gülme unsuru taşımadığı "gülmece" sözcüğünün tam olarak yeterli olmadığı görülmüştür. Mizah gülmektir; ama sulu gülmece olmamalıdır. Aziz Nesin "Mizahta gülme vardır. Bu yüzden gülmece sözcüğü mizahın Türkçe çevirisi olarak bizce de uygundur" demektedir. Ancak bu sözcüklerin bulunduğu kitabına da "Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı" ismini vermiştir. Bu da gösteriyor ki gülmeyi amaçlayan mizah için Türkçe' de "gülmece" sözcüğünün geçerli olduğudur (Kar, 1999:1).

Mizah güldürmenin dışında, güldürürken düşündürmeye de çalışır.

Gülmece, karikatürcü için zorunludur; gülmecesiz karikatür, sadece bir desendir. Fakat söz konusu olan gülmecenin başarılı, çok başarılı, çok ustaca yapılmış, çok ince ve zarif, çok ısıran ve çok parlak bir gülmece olması gerekir. Karikatürcü, gülmeceyi, abartmada ve kabalıkta aramamalıdır (Topuz, 1986:28).

B. Brecht "Mizahın olmadığı yerde yaşamak zor, her şeyin mizah olduğu yerde yaşamaksa olanaksızdır" demektedir. Gülmek sadece insana özgüdür. Kişinin mutlu saydıkları, beğenilerini okşayan çeşitli olaylar karşısında duygularını simgeleyen bir eylemdir. İnsanların bahsedilen durumlar karşısında, gülümsemeden, kahkahalara uzanan bir ifade biçimidir. Bahsedilen gülmenin sağlıklı olası da önemli bir unsur ve gereksinimdir. Bu gereksinim için gerekli olan ise mizahtır.

Selçuk (1998:200)'a göre ise "Mizah" karşılığı "gülmeceyi" kullanamayız. "Gülmece" kelimesi yalnız gülmeyi içeren çok dar bir çerçeveyi kapsar. Mizah (humour) yalnız güldürü değildir. Düşündüren, eleştiren, istahza eden, bir çeşit korku ve acı duygusu veren, hicveden, karşıt fikirler kapsayan ve fikirleri beklenmedik şaşırtıcı bir biçimde sunan türleri vardır. "Kara mizah" "pembe mizah" deyimleri bu yüzden çıkmıştır. Batı'da kullanılan "humour" kelimesine bizdeki en yakın kelime "mizah"tır. "Mizah" gülmece gibi dar kapsamlı bir kelime olmayacaktır. "Humour" kelimesinin tam karşılığı olacaktır.

Nerede insan varsa orada mizahın varlığından söz edilebilir. Komik olan her şey gülmek için bir gereçtir. Gülmece ihtiyacının giderilmesi için çizgi, yazı, mim, hareket, film gibi sanat araçları kullanılmaktadır. Karikatür; gülmecenin bir dalıdır. Çizgi ile yapıldığı gibi çizgisiz olarak da yapılmaktadır. Sözlü olanlar halk fıkraları, tekerlemeler, bilmeceler, orta oyunu; yazılı olanlar hiciv, latife, destan, mani, taşlama, öykü, fıkra, roman, tiyatro gibi uygulama alanları vardır. Mizahın çizgi türü diyebileceğimiz bu sanata karikatür adı verilmektedir

2.5.2. Karikatürün tanımı

Karikatür üstüne konuşmak çok zordur. Yüz yıllar boyunca karikatür sözcüğünden insanları bir bakıma gıdıklayarak güldüren kaba saba abartmalar anlaşılmıştır. Daha sonra "gülmece deseni" terimi ortaya çıkmıştır. Bu da yeni karışıklıklara yol açmıştır. Bir süre sonra da "grafik gülmece" terimi yaratılmıştır (Topuz, 1986:3).

Karikatür İtalyanca "abartma, yükleme eylemi" anlamındaki caricatura sözcüğünden gelmektedir. Fransa'ya 1665 yılında ve İngilizceye de yaklaşık aynı yıllarda giren karikatür sözcüğü, başlangıçta, İtalyan sanat yapıtlarını belirtmede kullanılmıştır. Demek ki köken olarak karikatür; bir abartma, bir yükleme, bir bozma-çarpıtma anlamını taşımaktadır. Larousse karikatürü "gülmece amacıyla, bir kişinin yüzünün tipik çizgilerde ya da vücut oranlarında isteyerek kabaca bir çarpıtma yapılması" biçiminde tanımlamaktadır. Karikatür; kişilerin, şeylerin ve olayların gülmeye ya da gülümsemeye yol açacak bir biçimde temsil edilmesidir (Topuz, 1986:7).

17.yüzyılda İtalya'da hayvan başlı insan resimlerine "caricaro" denilmektedir. Caricatura kelimesini ilk kullanan kişi T.Browne olup, bu sanata daha yumuşak bir şekil vermeye çalışmıştır. 19.yüzyılda İngiltere'de demokratik rejimin kurulması ile birlikte basına özgürlük tanınmıştır. Bu yüzden karikatür sanatı İngiltere'de benimsenmiştir. Karikatür "Aydınlanma"nın sanatıdır. Rönesans'la birlikte ana rahmine düşmüş, 18.yüzyılda da doğmuştur. John Leech(1817-1864) politik karikatürü geliştirerek "cartoon" adını vermiştir. Daha sonra sözsüz hikaye karikatürlerinin çıkması bu sanatın gelişimine hız katmıştır (Selçuk, 1998:48).

Karikatür çok eski bir geçmişe sahiptir. Dünyada ve ülkemizde uzun bir gelişim süreci geçirmiş olmasına karşın, karikatür 20. asrın sanatıdır. Bu asırda gelişmiş ve en üst seviyeye ulaşmıştır. Karikatür toplumun barındırdığı her sosyal grup tarafından kısa sürede kabullenilmiştir. Bunun sebebi; oluşturduğu mesajı geniş kitlelere ulaştırabilmesidir.

Karikatür kısaca çizgi ile yapılan mizahtır. İçerisinde gülme öğesi bulunan; aynı zamanda iğneleyici, uyarıcı, eleştiren, toplumdaki çelişkileri yakalayan güldüren bir yandan düşündüren bir sanattır (Özer, 1994:2).

Tüm bu gelişmeler boyunca geniş anlamda çizgili gülmeceyi anlatmak için ne sözcükler kullanılmıştı? Karikatür, mizah, kara mizah, çizgiyle şaka, çizgiyle alay, çizgiyle gülmece, çizgiyle güldürü, çizgiyle espri, abartmalı desen, çizgi- öykü vb. (Topuz, 1986:3).

Karikatürün en önemli özelliği iletişimdir. Bu iletişim görsel iletiler aracılığı ile sağlanmaktadır. Karikatürün ortaya çıkabilmesi için başlangıcında olgu, olay, kişi ve düşünceler vardır. Karikatürist çevresinde, toplumda ve insanlarda gördüğü sorunları anlamaya çalışmaktadır. Daha sonra bunları yansıtmak, bir mesaj haline getirmek için karikatürü kullanmaktadır.

Günümüzde çok yaygın hale gelen, her gün basın organlarında, dergilerde, kitaplarda televizyonda karşılaşılan mizah türü karikatürdür. Söyleyeceğini en kısa yoldan, zahmetsizce fakat çarpıcı bir şekilde söylemektedir. Çizgileriyle sempatiktir, ilgiyi çeker. Küçük bir çerçeve içerisinde üç beş çizgi ile birçok şey anlatılmaktadır.

Efe (1998)'ye göre karikatür sanatı, diğer görsel sanatlardan farklı bir özellik göstermektedir. Sanat insanda güzel duyguların öne çıkmasında büyük bir öneme sahiptir. İnsanoğlu bir şeyler öğrenmez; sanatla hisseder, duyar ve yaşar. İnsanın yüreği güzel bir tatla dolar. Yani karikatür ile dolaylı iletişim içine girer. Bu nedenle karikatür doğrudan doğruya öğretmez. İçinde üç öğeyi taşıdığı için diğer sanatlarla farklılık gösterir. Bu üç öğe de:

Çizgi: Çizgi olmadan karikatür olmaz. Çizgi; resimde, grafikte, vb. sanatlarda kullanılmaktadır.

Mizah: Mizah olmadan karikatür olmaz. Mizah; fıkralarda, öykülerde, filmlerde, vb. alanlarda kullanılmaktadır.

Düşünce: Düşünce olmadan karikatür olmaz. Düşünce; bilimde, teknikte, politikada, ekonomide, eğitimde, vb. alanlarda da kullanılmaktadır

(Aktaran: Uslu, 2007:36).

Bu üç öğe karikatürde farklı düzeylerde bulunabilir. Bazı karikatürler çizgi ile mizah öğesi; bazı karikatürlerde ise çizgi ile düşünce öğeleri kullanılmaktadır. Ortak olan nokta çizgidir. Karikatüristin çizgiyi kullanımındaki başarısı karikatürün değerini artırmaktadır. Karikatür ilk olarak çizerin kafasında oluşur. Daha sonda insanlara aktarılmak üzere kâğıda aktarılır. Bir sonraki aşamada da karikatürün en önemli parçası olan izleyiciye ulaştırılır.

Selçuk (1998:5)'a göre karikatür için iki unsurun seçildiğini belirtmektedir: Mevzu ve çizgi. Karikatür için bu iki unsurun sarmaş dolaş olması gereklidir. Makas vurup bunları ayırmaya çalışmak; yapışık kardeşleri ameliyatla ayırmaya benzemektedir. Karikatür, çizginin nüktenin emrine verildiği sanattır. Çizgi ancak bu gayeye hizmetle mükelleftir. Bu gayeye hizmet ettiği nispette güzeldir.

Önemli olan ne şekilde olursa olsun anlatılmak istenen düşünceyi en kısa sürede, en güçlü ve etkili bir biçimde izleyiciye aktarabilmektir. Karikatürde soyut olan bir düşünceyi, çizgi aracılığı ile somut bir hale dönüştürmek en temel amaçtır.

Karikatür akılcı bir sanattır. Akla ve zekâya dayanmaktadır. Onun için de, karikatürcü toplumun önünde giden sorumlu bir kişiliğe sahiptir. Sanatçılar biraz hayalperesttir. Karikatürcülerin mesleklerinden kaynaklanan bir olgudur (Selçuk, 1998:82).

Karikatür anlatım aracı olarak genellikle abartılmış biçim bozmalar (deformasyonlar) içeren çizimler kullanır. Ancak yalnız çizim kullanılacak diye bir koşul yoktur. Yontu, kabartma, seramik gibi yaratı alanlarından yararlanabilir. Fotoğraf, film gibi sanatları kullandığı olur. Çoğu kez abartma ve biçim bozma karşılığında kullanılan "karikatürize etmek" değişinin anlattığı gibi yazında, tiyatro ve sinemada, müzikte bile uygulanabilir. Öykünme(taklit), nazire, parodi bu sanatlara özgü biçim bozma türleridir. Gölge oyunu ve kukla da karikatürleştirilmiş tiplerden yararlanır (Alsaç, 1994:7).

Bu noktada özellikle gölge oyunundan bahsetmekte yarar var. Bilindiği üzere dünyadaki en önemli gölge oyunlarından birisi olan Hacivat ve Karagöz'e ülkemiz ev sahipliği yapmaktadır. Öncelikle karakterler incelendiğinde gözleri, çenesi, sakalı, duruşu, davranışları, abartmaları ve gülmece özellikleri ile karikatüre dair birçok öğeyi barındırmaktadır. Karagöz sanatçılarının dönemin siyasi olaylarını, yolsuzluklarını, devlet işlerindeki aksaklıkları, halk sıkıntılarını eleştirel bir dille perdeye yansıttıkları bilinmektedir. 19 yy' da ise gerilimli siyasi ortamdan dolayı sansüre uğramaları, modern tiyatronun gelmesi; Hacivat ve Karagöze ilgiyi azaltmışsa da, günümüzde halen ilgi duyulan geleneksel bir sanat olmaya devam etmektedir. Geçmişte olayları perdeye taşıyan hayalinin yerini, karikatürist; karagöz perdesinin yerini de karikatürler almaktadır.

Karikatür; sanatçı, mizahi fikrini çizgilerle söyleyebildiği ölçüde karikatür olmaktadır. Karikatür, resim sanatının takip ettiği yola uygun bir yol takip etmiştir. Bir cins portre sanatı olarak doğmuş, ilk önce modelden başka kaygısı olmamış, yavaş yavaş sanatçının fikirlerinin ifadesi haline gelmiş, tabiatıyla soyutlama yoluna girmiştir. Bütün plastik sanatlarda aynı yolu takip etmektedir (Selçuk, 1998:37).

Karikatür eğlendirmek amacıyla kullanılabildiği gibi eleştirmek, hatta yermek amacıyla da kullanılabilir. Yergi kişilere yönelik olabileceği gibi topluma, toplumsal olay ve olgulara da yönelik olabilir. Bu nedenle karikatürün alışkanlıkları, toplum içinde ele alınması yasak ya da ayıp sayılan konuları (tabuları) sorgulayan, onları hiçe sayıp anlamsızlıklarını ortaya koyan bir yanı vardır. Onun için de toplumun baskı altında tutulan, ezilen kesimleri arasında tutulur; onlar tarafından bir anlatım, bir dışavurum aracı olarak kullanılır; hatta bir başkaldırı biçimine bile getirildiği olur.

Bu noktada karikatürle ilgili iki yanlış kanıya değinmek yararlı olacaktır. Bunlar; karikatürün bir hoşgörü sanatı olduğuna ve onun özgürlük ortamında en iyi biçimde gelişeceğine ilişkin savlardır. İnsanların fiziksel yapılarına ilişkin çarpıklıklarını, bozukluklarını abartarak ortaya serme biçimi olarak doğan, bunu da daha sonra toplumsal yaşama yöneltmiş olan karikatürün hoşgörü sanatı olduğunu öne sürmek kolay değildir. O eleştiren bir sanattır, hatta belli bir saldırganlığından bile söz edilebilir (Alsaç, 1994:12).

Karikatürün ele aldığı ve eleştirdiği konular çok geniş bir alana yayılmaktadır. Hayatın her alanında yaşanan çarpıklıklar karikatüristlerin konusu olabilmektedir.

Resim 1. Başak Toplayanlar (Jean-Francois Millet)

Resim 2. Çalışan Çocuklar Konulu Karikatür (İbrahim Tunca)

Bu karikatürlerden birkaçını ele alacak olursak; son dönemlerde ilgi çeken karikatürlerden birisi, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı ve Karikatür Vakfı tarafından düzenlenen 2. Çalışan Çocuklar Karikatür Yarışmasında büyük ödülünü kazanmış olan karikatürdür. Karikatürist İbrahim Tunca tarafından çizilmiş olan

karikatürde ünlü Fransız ressamı Jean François Millet'in "Başak Toplayan Kadınlar" resminden esinlenilmiştir. Okulda olması gereken bir çocuk tarlada çalışırken tasvir edilmiştir. İşin ilgi çeken yanı ise çocuğun önlüğüne yüklenen anlamdır. Çocuğun önlüğü bir tahtaya giydirilerek korkuluk olarak kullanılmıştır.

Resim 3. "Atanamayan Öğretmenler" konulu haftalık Penguen Dergisi'nin kapağı (Erdil Yaşaroğlu)

Bir diğer ilgi çekici karikatür ise 24 Kasım 2011 tarihinde Penguen mizah dergisinin kapağındaki karikatürdür. Erdil Yaşaroğlu tarafından çizilen karikatürde eski

Türk filmlerinde sıkça kullanılan bir replikten esinlenerek, atama bekleyen öğretmenler konusu ele alınmıştır. Derginin çıktığı tarih ile öğretmenler günü olmasından dolayı böyle bir karikatürün ortaya çıkması, karikatüristlerin gündemi ne kadar iyi takip ettiklerine iyi bir örnektir.

Resim 4. ABD'nin ilk siyahi başkanı olan Barack Obama'yı "maymun" olarak gösteren karikatür. (Sean Delonas)

Tartışma yaratan bir başka karikatürde İlk Afro - Amerikalı başkan olan Barack Obama ölü bir şempanzeye benzetildiği karikatürdür. ABD'de Cumhuriyetçi Parti'ye yakınlığıyla bilinen muhafazakâr New York Post Gazetesi'nde yayınlanan bir karikatürde Başkan Barack Obama'nın maymun olarak çizilmesi şiddetli tepkilere neden olurken "ırkçılık" tartışması başlatmıştır. Maymunun tarihte Afrika kökenli Amerikalıları sembolize ettiği ülkenin ilk siyah başkanına yapılan bu benzetme, politikacıları ve insan hakları örgütlerini ayağa kaldırmıştır.

Connecticut'ta bir kadına saldıran "Travis" isimli maymunun polisler tarafından vurularak öldürülmesinden esinlenilerek çizilen karikatürde, Obama tarafından imzalanan "Ekonomiyi Canlandırma Yasası" eleştirilmiştir. Ünlü karikatürist Sean

Delonas tarafından çizilen karikatürde polislerden biri yerde kanlar içinde yatan maymunun önünde, "Şimdi ekonomiyi canlandırma paketi hazırlayacak yeni birini bulmak zorunda kalacaklar." demektedir. Karikatürde bir başka dikkat çeken unsur ise kanlar içinde yatan maymunun yattığı kaldırımda bulunan elektrik direğindeki "Dikkat köpek var!" tabelasıdır. Amerikan kültüründe Afrika kökenliler, maymun olarak resmedilmektedir. Bu nedenle karikatür ırkçı olduğu gerekçesiyle büyük tepki çekmiştir. Siyah gazeteciler birliğinin başkanı "İlk Afro - Amerikalı başkanını ölü bir şempanzeye benzetmek, ırkçı saçmalıktan başka bir şey değildir" demiştir.

Eleştirilere ve tartışmalara maruz kalan karikatürler geçmişte olduğu gibi günümüzde de yapılmaktadır. Gelecekte de yapılmaya devam edecektir. Burada karikatürleri çizilenlerin yaklaşımları çok önemlidir. Amerika'da, İngiltere başbakanı Tony Blair, Başkan Bush'un yanında köpek olarak çizilmiştir. Bazı siyasiler için karikatür gündemde kalmak için en iyi yollardan biridir. Döneminde karikatürlerine en hoşgörü ile bakan siyasetçi Süleyman Demirel'dir. Turgut Özal da başbakanlığı döneminde karikatürlerini toplatıp beğendiklerini de çerçeveletmiştir. Gelişmiş bir toplum olduğumuzu vurguladığımız bu dönemde bu tip karikatürlere hoşgörü göstermek şarttır. Toplumsal hoşgörü ve espri Anadolu geleneğinde vardır.

Karikatürün amacı salt güldürü değildir. Bağnazlığın, tutuculuğun, cehaletin, çıkarcılığın, bilinçsizliğin desteklediği kötülükler, ihanetlerle dolu bir dünyada; iyilikleri güzellikleri sezebilmek, görebilmek, anımsayabilmek, savunmak, bilim alanında, sanat alanında yarınki kuşaklara kalabilecek yapıtlar, güzellikler bırakabilmek, insanı insan yapan, onu mutlu kılan başlıca amaçlardır (Selçuk, 1998:159).

Karikatür çeşitleri

Karikatürler farklı biçimlerde tanımlandıkları gibi biçimsel açıdan, yapısal açıdan ve hazırlanış amacına bağlı olarak farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmalardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

Kazanevsky (1998) göre karikatür üç gruba ayrılır,

1) İnsanoğlunun "felsefî" sorunlarını yansıtan çizimler;

2) Toplumun sosyal yapısını eleştiren karikatürler

3) Sessiz /sözsüz mizah ya da saf mizahı kapsayan karikatürler yer almaktadır.

Alsaç (1994:8)'a göre karikatür iki ana kümeye ayrılır:

1) İnsanların gülünç anlatımı olan portre karikatürü,

2) Olayların gülünç yanlarını ortaya koyan konulu karikatür.

Bütün öteki sanat yapıtları gibi karikatür de kendi başına var olabileceği gibi bir ileti (mesaj) bir bildiri de taşıyabilir. Başka bir deyişle karikatür yalnızca güldürmek, eğlendirmek için yapılabileceği gibi bir konu üstünde düşündürmek, bir olaya dikkati çekmek amacıyla da kullanılabilir. Karikatür geleneksel olarak toplumsal eleştiri amacına yöneliktir. Sanatçıları da yapıtlarının elden geldiğince çok sayıda okuyucu / izleyiciye ulaşmasını amaçlamaktadır.

Uğurel ve Moralı (2006), "Karikatürler ve Matematik Öğretiminde Kullanımı" adlı çalışmalarında karikatürü;

1- Eğlence ve dikkat çekme yönü öne çıkan karikatürler,

2- Tartışma, beyin fırtınası, araştırma ve düşündürme yönü öne çıkan karikatürler olmak üzere iki gruba ayırmışlardır.

Ayrıca tartışma, beyin fırtınası, araştırma ve düşündürme yönü öne çıkan karikatürleri kendi içinde hiciv ve düşündürme yönü öne çıkan karikatürler ve kavram karikatürleri olarak gruplandırmışlardır.

Tan Oral ise karikatürü;

1) İnsanları düşünmeye yönelten,

2) Değerlendirmeyi amaçlayan iki karikatür türü olduğunu dile getirmiştir (Alsaç, 2004, wwww.nd-karikaturvakfi.org.tr, 02.08. 2012'de erişildi).

Uslu (1999) karikatürün de kendi içinde çeşitli sınıflara ayrıldığını belirtir ve konuyu şöyle açıklar:

I. En önemli sınıflandırmayı ifade tarzı ya da çizerin karikatür anlayışı açısından bakılarak yapılabilir:

a-Yazılı (absürd-günlük) Karikatür: Daha çok günlük gazetelerde çizilen, çoğunun esprisi kalıcı olmayan karikatürlerdir. Ticari kaygı taşıdığı ve geniş kitlelere ulaşmaya çalıştığı için çizgiyi yazı ile destekler.

b-Yazısız (grafik-ciddi) Karikatür: Sanat kaygısı taşır. Çok çok zorunlu olmadıkça yazı kullanılmaz. Uluslararası dil olma özelliği taşıyan karikatür budur. Espri kalıcıdır. Kısaca "bu karikatür, evrensel bir dildir" diye tanımlanabilir.

II. Bir başka sınıflandırma tekniğe göre yapılabilir:

a) Renkli Karikatür: Karikatür kuru boya, pastel boya, guaş boya vb. kullanılarak renklendirilir.

b)Siyah-Beyaz Karikatür: Karikatür renklendirilmez. Beyaz zemine genelde siyah çini mürekkeple çizilir. Siyah-beyaz çizgi ve leke zıtlıklarından yararlanılır.

III. Diğer bir sınıflandırma da kurgu-yapı özelliğine göre yapılabilir:

a) Tek Kare Karikatürler: Espri bir tek karede yani bir aşamada anlatılmıştır.

b) Çok Kareli Karikatürler: Genelde 2-3, en fazla da 4 karede (basamakta) anlatılan karikatürlerdir.

c) Bant Karikatürler: Seri olarak çizilen belirli bir mekânda geçen olayları ve belirli tipleri ele alır (Aktaran: Fidan, 2007:45).

Özer (2007:29)'e göre ise karikatür çeşitli şekillerde uygulanmaktadır:

a) Vinyet (bir yazının yanında o yazıyı destekleyici desen) olarak,

b) Tek bir kareden oluşan karikatür olarak,

c) Bant karikatür (birden çok kareden oluşan karikatür) olarak,

d) Çizgi öykü- çizgi roman olarak uygulanabilmektedir.

e)Kişilerin görüntüsünden yola çıkılarak portre karikatürler de çizilmektedir.

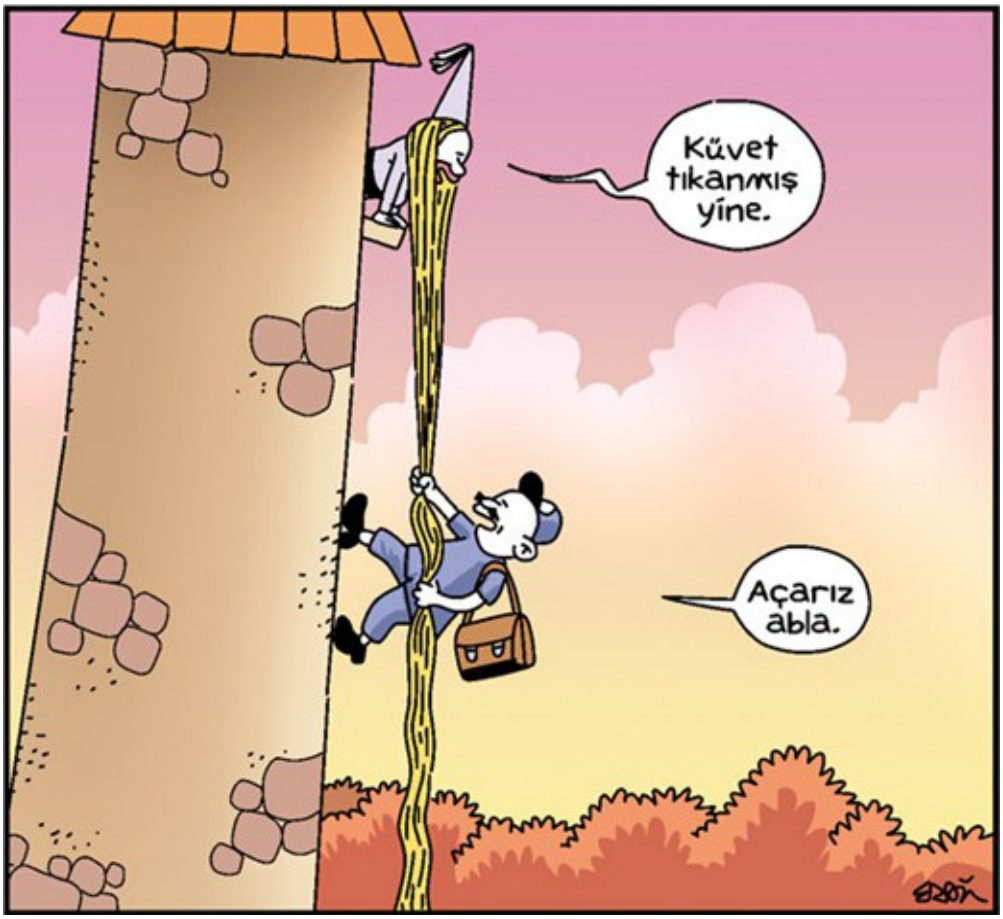

Resim 5. Yazılı Karikatür Örneği (Erdil Yaşaroğlu)

Yazısız (grafik-ciddi) Karikatür: Sanat kaygısı taşır. Çok çok zorunlu olmadıkça yazı kullanılmaz. Uluslararası dil olma özelliği taşıyan karikatür budur. Espri kalıcıdır. Kısaca "bu karikatür, evrensel bir dildir" diye tanımlanabilir.

Resim 6. Yazısız Karikatür Örneği (Ahmet Aykanat)

Renkli Karikatür: Karikatür kuru boya, pastel boya, guaş boya vb. kullanılarak renklendirilir.

Resim 7. Renkli Karikatür Örneği (Hakkı Uslu)

Siyah-Beyaz Karikatür: Karikatür renklendirilmez. Beyaz zemine genelde siyah çini mürekkeple çizilir. Siyah-beyaz çizgi ve leke zıtlıklarından yararlanılır.

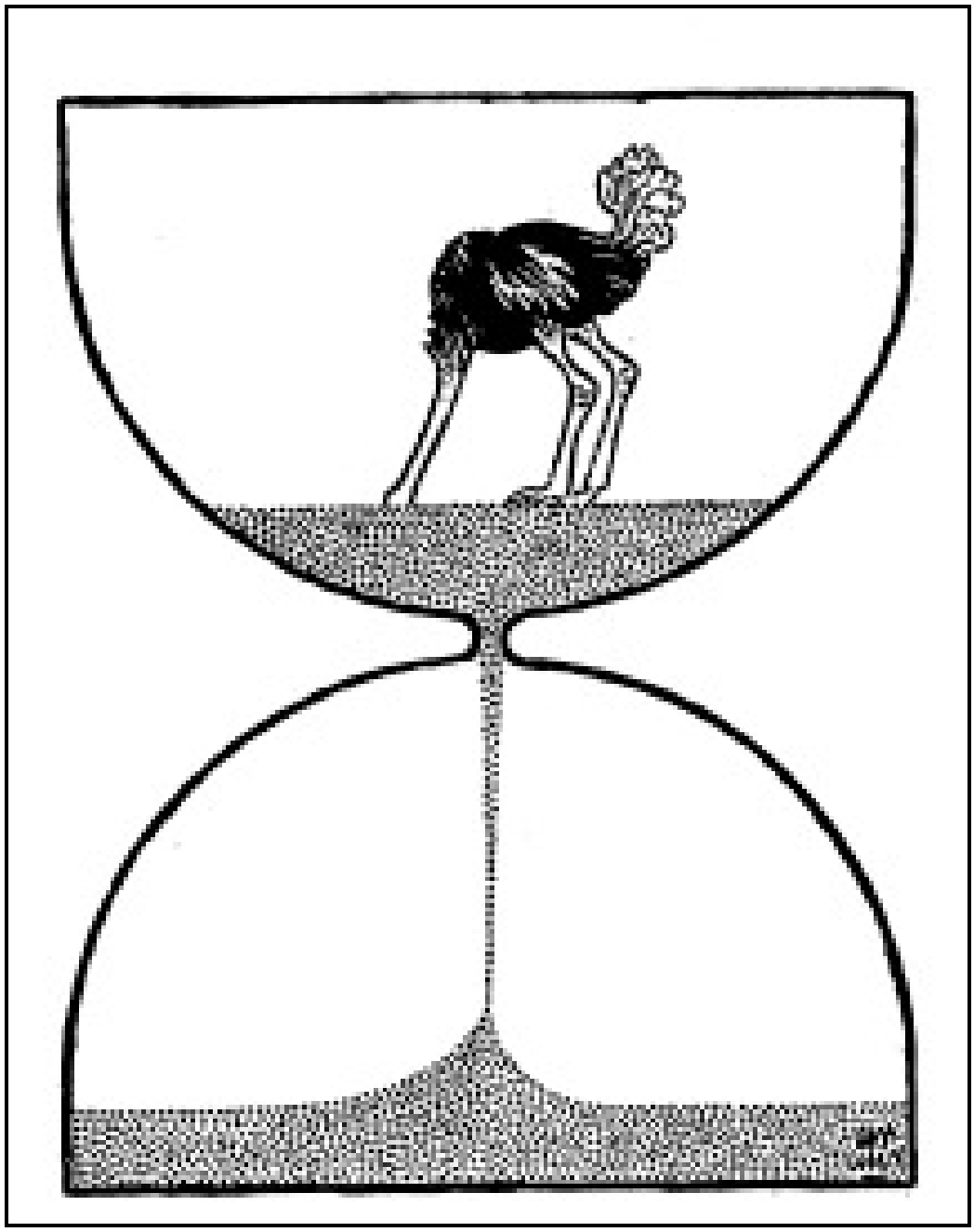

Resim 8. Siyah – Beyaz Karikatür Örneği (Ali Ulvi Ersoy)

Tek Kare Karikatürler: Espri bir tek karede yani bir aşamada anlatılmıştır.

Resim 9. Tek Kare Karikatür Örneği (Selçuk Erdem)

Çok Kareli Karikatürler: Genelde 2-3, en fazla da 4 karede (basamakta) anlatılan karikatürlerdir.

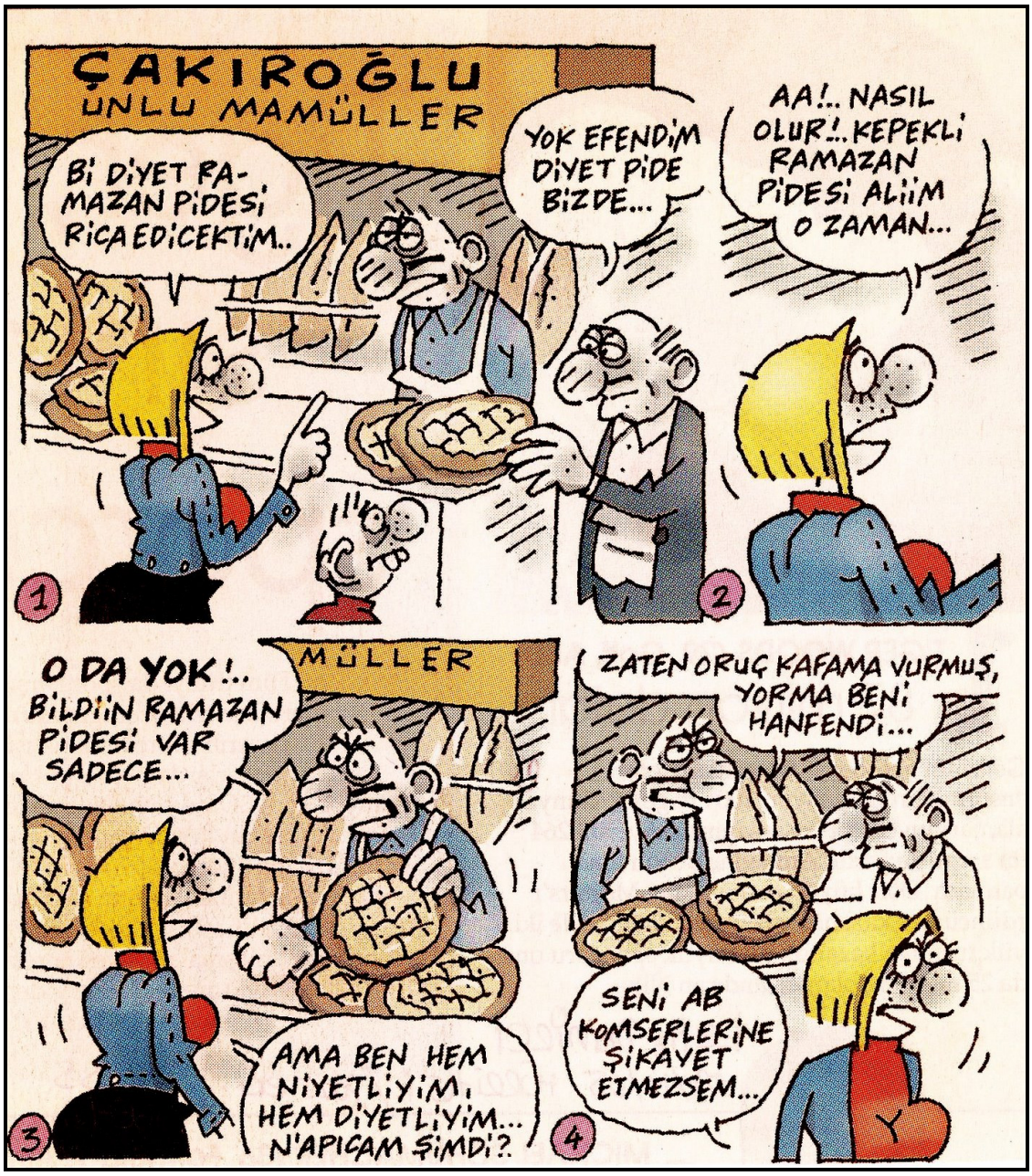

Resim 10. Çok Kare Karikatür Örneği (Latif Demirci)

Bant Karikatürler: Seri olarak çizilen belirli bir mekânda geçen olayları ve belirli tipleri ele alır (Aktaran: Fidan, 2007:45).

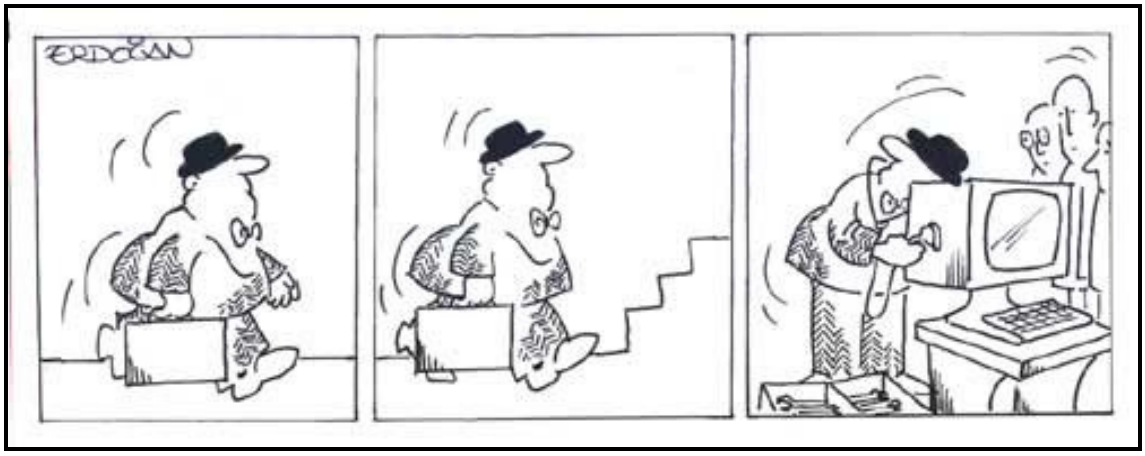

Resim 11. Bant Karikatür Örneği (Erdoğan Başol)

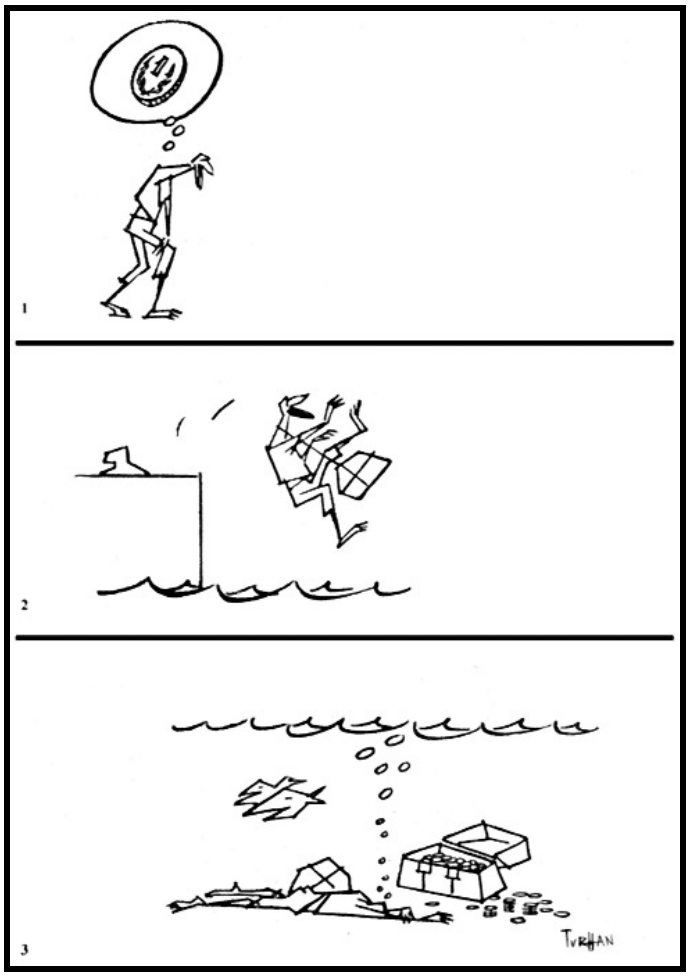

Resim 12. Bant Karikatür (Birden Çok Kareden Oluşan Karikatür) Örneği (Turhan Selçuk)

a) Vinyet (bir yazının yanında o yazıyı destekleyici desen) olarak,

Resim 13. Vinyet Karikatür Örneği

Çizgi öykü- çizgi roman olarak uygulanabilmektedir. Ayrıca kişilerin görüntüsünden yola çıkılarak portre karikatürler de çizilmektedir.

Resim 14: Çizgi Öykü Karikatür Örneği (Ersin Karabulut)

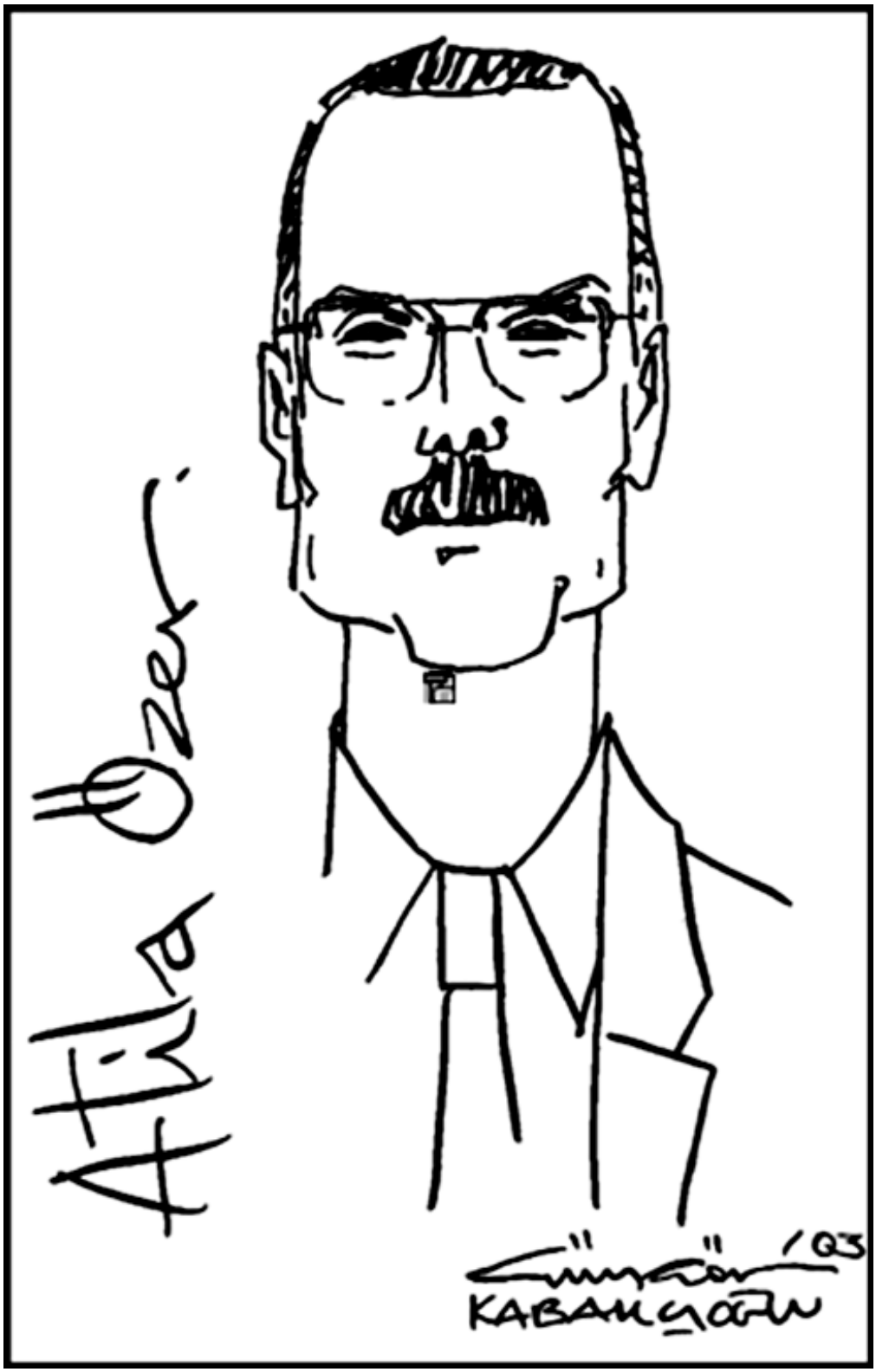

Resim 15: Portre Karikatür Örneği (Güngör Kabakçıoğlu)

2.6. Karikatür ve Eğitim

Eğitimde görsel araçların kullanılması, son yıllarda giderek artan bir eğilim göstermektedir. Uygulamalar neticesinde, yararları herkes tarafından kabul edilmiş olan bu yöntem, gün geçtikçe değişen teknolojinin de daha yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. Bilgi paylaşımında 'çizgi'nin araç olarak kullanılması ise insanlık tarihi kadar eskidir. Kuşkusuz insanoğlunun ilk çağlarında çizgiden daha iyi bir 'meram anlatma' aracı düşünülemez. Aradan geçen zaman çok şeyi değiştirse de, çizginin görsel bir bilgi paylaşım aracı olarak kullanımı değişmemektedir. Karikatür ise bu alanda önemli bir paya sahiptir. Buraya kadar sözü edilen gelişim çizgisi dünyada karikatürün bir eğitim aracı olarak kullanılmasının yaygınlaşmasına yol açmıştır. Birçok ülkede karikatür eğitim sisteminde temel bir araç olarak görülmektedir. Ülkemizde ise bu konudaki uygulamalar henüz çok yenidir.

Eğitici karikatürlere ilk örnek olarak; 19'uncu yüzyılda Disteli'nin yaptığı ilk gülmeceli takvim ile Hint Reform Derneği'nin yayınladığı Solar Samachara dergisinde çıkan karikatür gösterilebilir. Küba da yayınlanan küçük forma albümlerde yer alan karikatürlerde ineklerin suni döllenme yoluyla çoğalmaları ve şeker kamışı üretimi konularında bilgiler aktarılmaktadır. Bu öykülerde genellikle devrimci bir Süpermen vardır ve onun karşısında da her şeyi engellemeyi amaçlayan bir gerici. Bu yayınlarda eğitici ve teknik başka konular da işlenmiştir. Küba'da, ülkenin çeşitli yörelerinde yayınlanan dört karikatür dergisi salt eğitici çizgilerle çıkmaktadır.

Karikatür, siyasal eğitimde de yerini bulmaktadır. "Siyasal Eğitim Aracı Olarak Karikatür" adlı yapıtında Werner Krüger karikatürün, siyasal eğitim kitaplarında yer almasını önerir. Oysa bu alanda karikatürden yararlananlar çok azdır. Son yıllarda yayınlanan bazı yapıtlarda öğrenci, siyasal sonuçlara varabilmek için karikatürü inceleme olanağını elde etmiştir. W. Krüger'e göre, bu tür yayınlara örnek olarak Almanya'da Rudolf Engelhardt'ın yapıtları gösterilebilir. W.Krüger şu noktayı da vurgulamaktadır: "Karikatür, siyasal ve toplumsal eleştiride çok etkili bir anlatım aracıdır ve kamuoyunun oluşturulmasında önemli bir rol oynar" .

Fransa'da karikatürün eğitimdeki rolü, çizgi öykülerde görülür. Antoine Roux "Çizgi – Öykü Eğitici Olabilir" adlı incelemesinde bunu vurgulamıştır. Bu konuda Antoine Roux "Dil ile çizgi öykü arasındaki ilişkilerin çok karmaşık olduğu bir gerçektir. Ne var ki eğitimde geleneksel yöntemlere bağlı olanların savlarına karşılık çizgi – öykü belirli tekniklerin öğretiminde çok önemli bir rol oynayabilir" demektedir. (Topuz,1986:78).

Eğitimde grafik öğelerin önemli bir yeri vardır. Görsel anlatım içerisinde bugüne kadar göz ardı edilen bir alan daha vardır ki, bu da eğitimde karikatürün kullanımıdır. Derste karikatür kullanımı öğretimi ilginç ve farklı kılmaktadır. Özellikle gelenekselleşmiş mizah anlayışı olan ülkelerde toplumun mizaha yatkınlığından, onların günlük yaşamına giren karikatürden yararlanmamak büyük eksikliktir.

Grünewald (1979)'a göre karikatür görseldir (göze hitap eder), motivasyon verir, tartışma fırsatı yaratır. Gerek tarihsel, gerekse aktüel tüm konular karikatürle karmaşıklık ve soyutluktan arındırılabilme özelliği taşımaktadırlar. Bu durumlarda karikatürle aydınlatılmayan hemen hemen hiçbir konu yoktur. Özellikle Fransa'da bunu ortaya koyan birçok çalışma yapılmıştır.(Aktaran: Özer, 1994:37).

Efe (2005:10)'ye göre okullarımızda ve ders kitaplarında yaygın olmasa da karikatür ezbersiz eğitimde etkili olmaktadır. Efe; " 'Karikatür niçin önemlidir?' sorusunu, bir düşünce unsurunu mizah ile birlikte taşıdığı için önemlidir!" şeklinde cevaplamaktadır. Efe'ye göre karikatür eğitim sistemi içerisinde bir araçtır. Görselliğin yanı sıra içinde düşünce de taşıdığı için insan beyninde kalıcı etkiler bırakmaktadır. Mizah yönüyle bu kalıcılığı güçlendirmektedir. Bunun için karikatür ile yapılan eğitimde ezbercilik yoktur. Göze yansıyan düşünce beyinde devinmekte, mizahın etkisiyle de ezber ortadan kalkmaktadır.

Yapılan çeşitli araştırmalar, görsel unsurlarla desteklenen ikna ve öğretim uygulamalarının çok daha etkili ve başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Öğrenme ve güdüleme kuramlarına göre hareketli, farklı, ilgi çekici imge ve semboller, bireylerin zihninde daha fazla yer etmekte, hatırlanmaları daha kolay olmaktadır.

Karikatür ve eğitimi birlikte düşünmek son derece ilginç, ilginç olduğu kadar da dikkate değer bir konu olarak görülmektedir. İnsanoğlu ilkçağlardan itibaren iletilerini çizgiyi kullanarak aktarmıştır. Yani ilk önce, yazı yerine çizgiyle iletişim kurmaya başlamıştır. Çizgiyle oluşan bu görsellik insanoğlunu etkilemiş olacak ki sonradan bunu bir mimesis (taklit) aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Çizginin bu şekilde anlamlandırılması duyuşsal alana hizmet eden karikatürün bir eğitim aracı olarak kullanılmasında etkili olmaktadır (Aydın, 2005:79).

Dale (1969)' nin hazırlamış olduğu yaşantı konisine göre, yüzlerce sayfanın okunmasından anımsanan sadece % 10 iken, izlenen bir filmin ardından 50'si hatırlanmaktadır. Bu bağlamda, görsel bir iletişim aracı olan karikatürün eğitim-öğretim uygulamalarında kullanımının başarılı sonuçlar sağlayacağını söylemek yanlış olmayacaktır (Çilenti, 1991:56).

Olayın görsel yanını atıp yazınsal yönü incelendiğinde ise bir öğretmen derste konuyu işlerken öğrencileri motive etmek için ders arasında konunun uygun bir yerinde fıkra anlatabilir. Bu, sınıfta öğrencileri rahatlatmaktadır. Aradan geçen süre içinde öğrenciler bu fıkrayı anımsayınca ister istemez anlatılan konuyu da zihinlerinde şekillendirmektedirler. Bunu bir karikatür ile derste uygulayan öğretmen daha etkili olur. Görsel özelliği ile ele alınan konu, içindeki düşünce unsuruyla geliştirilince mizahla bütünleşmektedir. Öğrenci aynı karikatürü görmese bile konuyla ilgili bir ipucu yakaladığında zihninde karikatürü canlandırmaktadır. Göz önüne gelen bu çizgiyle mizah birleşerek düşünceye geçmektedir. Bunlar anlık sürelerdir. Bu süreler içinde ele alınan konu anımsanıp kalıcı olmaktadır. Ezber ortadan kalkmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki bütün okullarda bu çalışmalar sürdürülebilir. Bu çalışmanın başarılı olması için öğretmenlerimizin karikatürü ve karikatürün derslerdeki işlevlerini bilmeleri gerekmektedir (Efe, 2005:10).

Bir derste belli bir konu işlenirken giriş bilgileri olarak sunulan genel açıklamalarda veya konuya başlangıç noktası olarak yapılan girişlerde karikatür bir provokasyon olarak kullanılabilir. Provokasyon denildiğinde her ne kadar insanın aklına olumsuz duygular gelse de, burada bahsedilen provokasyon, öğrencinin derse karşı

dikkatini çekme, ilgisini toplamaya yönelik olumlu bir kışkırtmadır. Bu kışkırtma derste bir gülme olayı yaratacaktır. Bu gülme ciddiyetsizliğin verdiği ortamın yaratılması anlamında değil aksine öğrenmeye doğru kişiyi çekme olayıdır. Tüm eğitimciler bilir ki bir dersin iyi öğrenilmesi ders atmosferi ile doğrudan ilgilidir. Derste olumlu bir atmosfer oluşturmada kullanılabilecek en iyi materyallerden birisi karikatürdür. Eğitimci karikatürle derste gülümseten bir atmosfer yaratmalıdır. Böylece kuru kuruya işlenen bir dersin yerini eğlenceli bir ders alacaktır.

Özellikle yabancı dil, sosyal bilgiler, tarih, coğrafya, fen gibi derslerde karikatür iyi bir araç olarak değerlendirebilme potansiyelini taşımaktadır. Ancak eğitimciler bunu bugüne kadar pek kullanmamışlardır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi öğretmenin derse materyal bulamaması ya da kendisinin çizim konusunda eğitim görmemesidir. Eğitimciler bu konuda ön çalışma yapmak, hazırlıklı bulunmakta zorluk çekmektedirler. İkinci nedeni de karikatüre karşı takınılmış olan geleneksel bir güvensizlikte aramak gerekir. Kamuoyu karikatür çizen kişileri sanki bir konu ile hep alay eden, normal olayları gereksiz yere abartan kişiler olarak düşünmektedir. Çok ilgili kişilerin dışında gerçek anlamda karikatürü yorumlayan kişiler pek fazla olmayacaktır. Bu nedenlerden dolayı bugün ülkemizde yayınlanan birçok karikatürün espri düzeyi oldukça düşüktür, Okullarda resim derslerinde bile karikatür çok az anlatılmaktadır. Değerlendirme kriterleri hemen hemen hiç yoktur. Karikatür çizilir, gülünür, anlaşılmıyorsa üstünde durulmadan geçilir gidilir (Özer, 1994:38).

Her ne kadar yabancı dil, sosyal bilgiler, tarih, coğrafya, fen gibi derslerde karikatür kullanımının etkili olacağı belirtilmiş olsa da Görsel Sanatlar dersinde de karikatür kullanılabilir. Diğer derslerde birçok konu karikatür kullanılarak anlatılamazken Görsel Sanatlar dersindeki konuların büyük çoğunluğu karikatürler kullanılarak anlatılabilir. Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin de çizim yeteneklerinin olması derste karikatür kullanımını kolaylaştırmaktadır. Öğretmenler konularına uygun basit karikatürler çizerek dersleri daha etkili bir biçimde işleyebilirler.

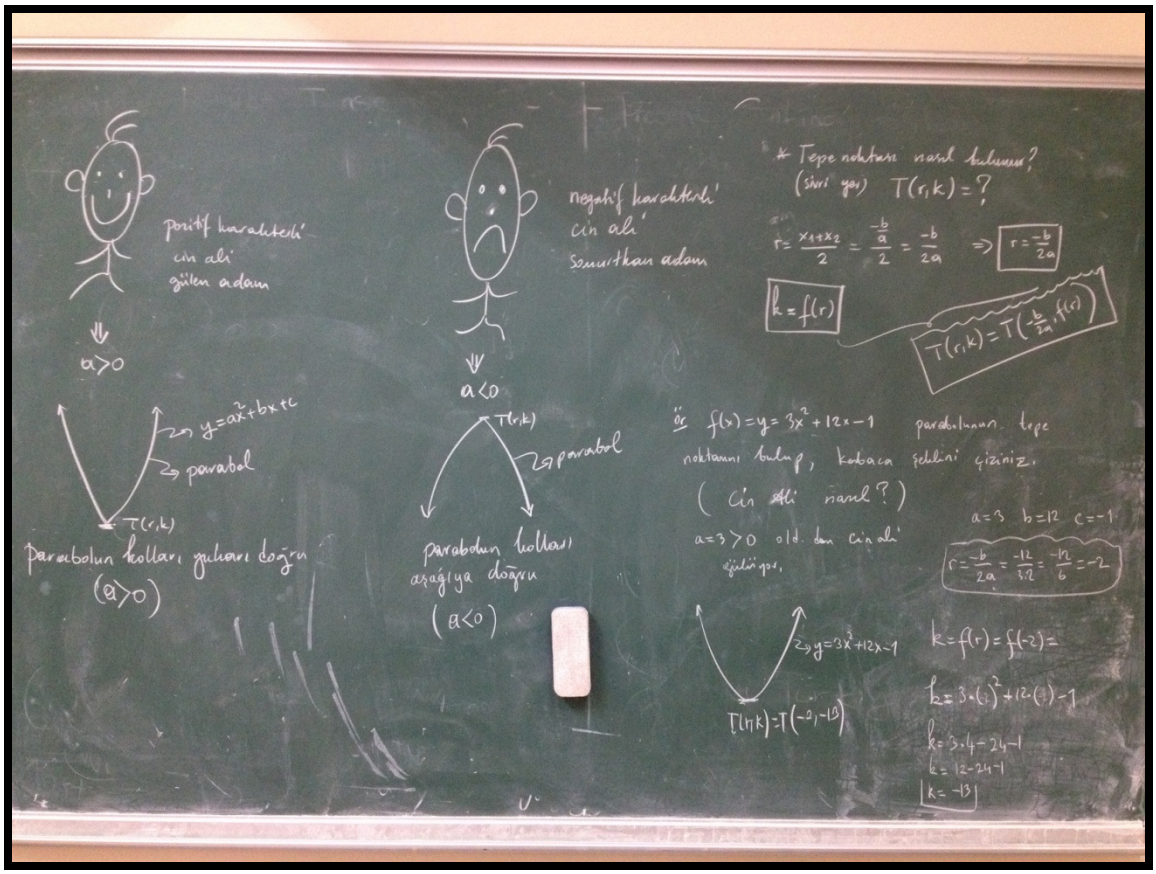

Resim 17. Kırcılar Ticaret Meslek Lisesinde matematik dersi, "Polinom" konusunun karakterlerin yüz ifadeleri ile anlatıldığı karikatür örneği.

Karikatürü bir eğitim aracı olarak kullanırken üç özel işlevi ile birlikte düşünmemiz gerekir. Birincisi; görseldir. Görsellik öğrenme sürecini hızlandırdığı gibi kavramayı güçlendirir. İkincisi; özettir. Sayfalara sığdırılamayacak bir metni tek bir karikatürde anlatabilirsiniz. Üçüncüsü; karikatürün en sihirli yanı da ayrıntıdan arınmış ve abartılmış olan karikatür çizgileri okurken, önemli yerlerin altını çizmenin daha işlevsel bir halidir ve hayatın altını çizmek gibi bir şeydir (Aydoğan, 2005:83).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda ve yükseköğretim kurumlarında karikatür ile eğitime gerekli önem verilmemektedir. Birçok yerde karikatür çizen, karikatür üzerine çalışmalar yapan, okullarda karikatür dergisi çıkaran öğretmen ve öğretim görevlileri bulunmaktadır ; "ancak bu çalışmalar yeterli düzeyde değildir."

2004 yılınca ilk kez (Milli Eğitim Bakanlığı), ilköğretim okullarında karikatürü

Türkçe dersi programlarında görsel okuma içinde "Karikatürde verilen mesajı algılar" ifadesiyle bu sanatın varlığı kabul görmüştür. Karikatürü bir araç olarak programa koymak olumlu; fakat geç kalmış bir uygulamadır.

Okul çağı öncesi çocuklar eğiticiler tarafından ellerine verilen, kitaplardaki çok kareli (tek kare de olabilir) karikatürleri anlatırlar. Bu, yabancı dil öğrenen yetişkinlere de uygulanan bir metottur (Göker, 2005:76).

Eğitim, insanın tüm yaşamı boyunca devam eden bir olgudur. Eğitimin amacına ulaşmasında birçok unsurun yanı sıra kullanılan araç ve gereçler büyük önem taşımaktadır. Yeterince anlaşılamamış olsa da karikatür sanatı, eğitim sürecinde çok önemli bir yere sahiptir.

Eğitim sisteminde karikatürün bir araç olarak kullanılmasının gerekliliğini ve önemini karikatür sanatının bazı özelliklerinden ve eğitim bilimlerinin çeşit bulgularından yola çıkarak maddeler halinde açıklamak yararlı olacaktır:

1. İnsanı eleştirmek, düşündürmek ve güldürmek gibi işlevleri bulunan karikatürün temelinde insanın ve toplumun eğitimi yatmaktadır. Karikatür eleştiriye dayalı bir sanattır. Eleştiri ise sorunların ve olumsuzlukların tespitini beraberinde getirir. Bu da çözüm yollarının üretilmesi için temel gerekliliktir. Bütün bunları mizah yoluyla yapmak ise karikatürün büyülü gücüdür.
2. Çocuklar sürekli eğlence arayışı içindedirler. Çünkü gülmek ve eğlenmek onların en önemli gereksinimlerinden biridir. Bu nedenle, karikatür mizahi yönü sayesinde çocukların ilgisini çeken bir sanat dalıdır.
3. Çocukların ilgi süresi çok kısıtlıdır. Derslerde dikkatleri çabuk dağılır, çabuk sıkılırlar. Ama dersin karikatürle işlenmesi onların sıkılmalarını engelleyecek ve daha uzun süre konsantre olmalarını sağlayacaktır. Aynı zamanda o dersi sevmelerinde de önemli katkısı olacaktır.
4. Karikatürdeki espriyi bulmaya, anlamaya çalışmak çocuklar için bir bulmacanın çözülmesi ya da yeni bir şeylerin keşfedilmesi anlamına gelir. Öğrenciler, espriyi anlamak için zihinsel bir etkinlik göstereceklerdir.

Eğitimin en önemli hedefleri arasında karşılaştığı bir olay ya da bir durum karşısında düşünebilen bireyler yetiştirmektir. Dolayısıyla bu anlamda da karikatür, eğitim açısından büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin düşünme, algılama, anlama, fark etme gibi özellikleri karikatür sayesinde daha da gelişecektir.

5. Her ne kadar temel bir ana fikri varsa da karikatür yoruma açık bir sanattır. Öğrencilerin karikatüre bakış açısı farklı olabilecek ve aynı konuda farklı yorumlar ortaya çıkabilecektir. Bu insanlar arasındaki düşünce zenginliğini ve çeşitliliğini göstermenin yanı sıra, grup olarak tartışmayı ve birlikte en doğru sonucu bulmayı beraberinde getirir.
6. Öğrencilerin bir karikatürü inceledikten sonra, onunla ilgili yorum yapmaya çalışmaları ifade güçlerini geliştirir. Eğitim programının Türkçe derslerinde kazandırmayı amaçladığı davranışlardan biri de sözlü ve yazılı anlatım becerisidir. Öğrencinin, incelediği karikatürden anladıklarını sözlü ya da yazılı olarak ifade etmesi bu becerinin gelişmesine önemli katkı sağlayacaktır.
7. Karikatür her derste ve her konuda yararlanılabilecek bir araçtır. Çünkü karikatür insanı ve yaşamı konu alır. Hayat Bilgisi, Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler ve diğer tüm derslerde karikatürden yararlanmak olasıdır. Tabi ki buradan "Bütün derslerde ve ders saati boyunca sadece karikatürle ders işlenmelidir" anlamı çıkmamalıdır. Bir ders hazırlık çalışmaları, dersin işlenişi ve değerlendirme çalışmaları olmak üzere başlıca üç bölümden oluşur. Öğretmen bu bölümlerden herhangi birinde karikatürden yararlanabilir.
8. Konuların işlenişinde, ağırlıklı olarak görme duyusuna hitap eden, zihinsel çabayı gerektiren bir eğitim etkinliği gerçekleşeceği için öğrenme kalıcı olacaktır.
9. Karikatür sayesinde çocuğun muhakeme gücü gelişir. Olaylar arasında daha kolay neden-sonuç ilişkisi kurabilir hale gelir.
10. Karikatür, çocuğun çevresini ve içinde yaşadığı toplumu daha iyi tanımasına yardımcı olur.
11. Çocuğun toplumsal olaylara bakış açısını geliştirir, bilinçlenmesini sağlar.

12. Öğrencilerin eleştirme, eleştiriye açık olma, özeleştiri yapabilme, sorunları görebilme ve bu sorunlar için çözüm üretebilme gibi davranışlar kazanmasına önemli katkıda bulunur.
13. Sanata olan ilgileri artar ve estetik duyguları gelişir. Bu da bugün sık karşılaştığımız estetik kirlenmenin engellenmesi açısından son derece önemlidir.
14. Karikatürlerde ele alınan konular üzerinde düşünmeleri, tartışmaları, çeşitli ülkelerden karikatürlerle karşılaşmaları daha kültürlü olmalarını sağlayacaktır.
15. Karikatüre ilgi duyan, karikatür yeteneğine sahip olan çocukların ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır. Bu maddeleri çoğaltmak mümkündür. Ama bu kadarı bile karikatürün eğitimde kullanılmasının gerekliliğini gözler önüne sermektedir (Uslu, 2006, http://www.hakkiuslu.com, 31 Temmuz 2012'de erişildi).

Eğitimin belli bir yaşı ve zamanı yoktur. Her an eğitime katkı sağlanabilir. İnsanların kişiliklerinin sağlıklı oluşabilmesi için eğitimin etkisi tartışılamaz. Aile ile başlayan eğitim, okul ve çevre ile şekillenmektedir. Karikatürün taşıdığı eğitim kaygısı göz önüne alınarak eğitimde kullanılabilecek en iyi araç ve malzemelerden biri olduğu söylenebilir.

Karikatür yeterince anlaşılabilse, eğitimin otoriter baskısını güler yüzüyle yumuşatarak kaliteli birey yetişmesinde daha etkili olacaktır. Bunun gerçekleşebilmesi bir öğretim materyali olarak kavram karikatürünün önemi ortaya çıkmaktadır.

2.6.1. Kavram karikatürleri

Çocuklar sevdikleri bir şeyi çok daha kolay öğrenmektedirler. Bu yüzden çocukların eğitiminde karikatürleri kullanmak çok önemlidir. Karikatürlerde bulunan mizah, sürekli eğlence arayan çocukların ilgisini çekmektedir. Karikatürler öğrencilerin derslerden sıkılmasını engelleyebileceği gibi daha uzun süre konsantre olmalarını sağlayacaktır. Öğrencilerin zor olduğunu düşündükleri ve sevmedikleri dersleri bile

sever duruma getirecektir. Öğretmenlerin derslerinde kullandıkları bu tür karikatürlere kavram karikatürleri denilmektedir.

Kavram karikatürleri, öğrencilerin sahip olması olası kavram yanılgıları ya da düşünce biçimlerine yönelik olarak hazırlanmaktadır. Bu yanılgı ya da düşünce biçimleri çizilen insan ya da hayvan figürleri ile ele alınmaktadır. Bu insan ya da hayvan figürleri yanılgıları ya da düşünceleri tartışmakta ya da düşündürmektedir (Resim 18). Genellikle üç ya da daha fazla karakterin bir konuda yaptıkları tartışmanın resimle ifadesi şeklindedir. Bu tartışmada her karakter farklı bir düşünceyi savunmaktadır. Tartışmada sunulan fikirlerden biri, bilimsel doğru kabul edilen düşünce biçimini, diğerleri ise bilimsel olarak doğru olmayan; ancak öğrencilerin kendilerine has biçimde oluşturdukları düşünme biçimlerini temsil etmektedir (Keogh ve Naylor, 1999).

Kavram karikatürleri yapısal açıdan karikatürlerden farklı formatta olup mizahi ve abartılı unsurları içermemesine karşın olay ve karakterlerin çizgiler ile anlatılıyor olması onlara karikatür özelliği yüklemektedir (Uğurel ve Moralı, 2006).

Resim 17. Kavram Karikatürüne Bir Örnek

Resim 18. Haftalık Penguen Dergisin'de yayınlanan ve gülmece özelliği içeren karikatüre bir örnek (Uğur Gürsoy)

Resim 19. Haftalık Penguen Dergisi'nde yayınlanan ve gülmece özelliği içeren karikatüre bir örnek (Yiğit Özgür)

Eğitimciler, mizah (gülmece) duygusu oluşturduğu için derslerinde karikatür kullanımının bir sululuğa, gevşemeye sebep olabileceği düşünebilir. Bu son derece normaldir. Karikatürde çizgi, düşünce ve mizah öğeleri yer almaktadır. Eğitimde kullanılan kavram karikatürlerinde ise sadece çizgi ve düşünce öğeleri bulunmaktadır. Mizah öğesinden bahsetmek pek mümkün değildir. Bu sebepten eğitimde kullanılacak karikatürlerin bir sululuğa sebep olması mümkün değildir.

Keogh, Naylor ve Wilson (1998), öğrencilerde istenen motivasyonu sağlaması ve öğretimin başarıyla sonuçlanması bakımından kavram karikatürlerinin aşağıdaki özellikleri taşıması gerektiğini belirtmişleridir:

1. Kavramlar gündelik olaylarla ilişkilendirerek sunulmalıdır.
2. Kavram karikatürlerinde yer alacak fikirler, öğrencilerin anlamalarına yönelik araştırmalar sonucunda belirlenmiş olanlar arasından seçilmelidir.
3. Bilimsel düşünce biçimi de kavram karikatüründe yer almalıdır.
4. Düşünce biçimleri mümkün olduğunca kısa ve okunaklı cümlelerle ifade edilmelidir.
5. Kavram karikatüründeki tüm düşünce biçimleri benzer şekilde ifade edilmeli, bilimsel düşünce biçimleri ifade edilirken kitabi cümlelerden kaçınılmalıdır.

Kavram karikatürlerini diğer karikatürlerden ayırabilmek için diyaloglara bakmak yeterlidir. Kavram karikatürlerinin konuşma balonlarına bakıldığında, birbirinden farklı fikir ve görüşlerin aynı görsel düzenlemenin içerisinde bulunduğu ve birbirleri ile karşılaştırılarak sınandığı görülecektir.

Öğretmenler için kavram karikatürlerinin en önemli özelliği olarak ‘motivasyon’ gösterilebilir. Öğretmenler, motive edilmiş öğrencilerin etkili öğrenciler olduklarını ve eğer öğrenciler kötü yönde etkilenmiş ya da yabancılaşmışlarsa, gerçek öğrenmenin sıklıkla çok az olduğunu bilmektedirler. Kavram karikatürlerini kullanan öğretmenlerin, sürekli olarak öğrencilerini daha çok bilimin içinde buldukları ve bilime daha çok güdülendiklerini keşfettikleri söylenebilir.

Öğrenciler için sağlanan kendi düşünce ve fikirlerini tartışma imkânı, bağlılığı; iletişimi tetiklemekte ve ilerletmektedir. Çünkü kavram karikatürü sadece öğretmenin fikirlerine değil; aynı zamanda öğrencinin fikirlerine de net değer vermektedir. Hangi fikirlerin doğru olduğunu tartışmak, öğrencilerin kendi düşüncelerinin yararlı olduğunu hissetmelerine ve onların uygulamalarda takip edilebilmelerine imkân vermektedir. Onlar için konuşan birilerinin ya da konuşulan bazı şeylerin olması, kendi fikirlerinin yanlış olması halinde fikirlerini ileri sürme konusunda isteksiz olan öğrencileri birbirine bağlamakta oldukça değerlidir (Naylor and Keogh 2004).

Kavram karikatürleri kullanımının yararları

Bilimsel düşünceler üretmek, tartışmaya yol açmak, ilgi çekmek ve soru sormak için bir uyaran olarak kullanılan kavram karikatürlerinin literatürde şu yararlarından bahsedilmektedir:

1. Öğrencilerin fikirlerini sorgulamalarına yardımcı olur, düşüncelerini genişletir ve olaylara farklı bakış açılarından bakmalarını sağlar.
2. Tartışma ortamının oluşmasında uyarıcı görev yaparak öğrencilerin derse katılımlarını artırır.
3. Öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunları çözmelerinde yol gösterici görevi üstlenir.
4. Öğrencilerin zihinlerindeki belirsizlikleri ve sahip oldukları kavram yanılgılarını tespit etmeye yardımcı olur.
5. Konuları birleştirme etkinliklerinde olduğu kadar genişletme etkinliklerinde de kullanılabilirler.
6. Öğrencileri yanılgıya iten nedenlerin sınıf içinde tartışılabilir olmasını olanaklı kılar.
7. Katılımı yüksek sınıf içi tartışmaların oluşturulabilmesine yardımcı olur.

2.6.2. Kavram karikatürlerinin derslerde kullanımında öğretmenin rolü

Eğitim-öğretim sisteminde bir konu işlenirken çeşitli yöntemler izlenmektedir.

Bunlar: Anlatım, soru-cevap, tartışma, problem çözme, gezi-gözlem, laboratuvar, örnek olay inceleme, drama ve ev ödevi yöntemi.

Bu yöntemler tek başlarına ya da birkaçı birleştirilerek kullanılabilmektedir. Dünyada ve Türkiye'de en yaygın kullanılanı ise "anlatım" yöntemidir. Özellikle sosyal bilimler alanında ya da sözlü anlatım gerektiren tüm etkinliklerde bu yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntem en ucuz olduğu ve her yaştaki dinleyiciye hitap ettiği için (çok eleştirilse de) vazgeçilemeyen bir yöntemdir.

Bu yöntemi çekici hâle getirmek, bazı araç gereçler kullanmak veya diğer yöntemlerle birleştirerek zenginleştirmek elbette eğitimcinin kapasitesiyle doğrudan ilgilidir.

Bir eğitimci; karikatürü derste kullanacaksa bu sanatın alaylı tekniğini, anlatmak istediğini, kalitesini bilmek zorundadır. Eğitimde karikatürün sağlıklı biçimde kullanılabilmesi için önce eğitimci bu konunun önem ve anlamını bilmeli, sonra da öğrencisinin yeterli ve hazır olduğunu hissetmelidir. Ne yazık ki günümüzde eğitimcilerin çok azı bu noktadan yola çıkabilmektedirler. Öğretmenler, karikatürü analiz etme bakımından yeterli bilgiye sahip değildirler. Karikatürlü çalışma, karikatürün kendisini de çalışmayı gerektirir. Olaya böyle bakıldığında her öğretmen karikatürün anlamını derinleştirmek ve öğrencilerine yararlı olacak yardımı yapmak zorundadırlar. Bu da öğretmenin kendi yeterliğine sahip olmasıyla olanaklıdır.

Grünewald (1979)'a göre karikatür kültürü almış kişilere karikatürden yararlanarak ders verildiğinde, kişiler gerçeği ve özellikle o konudaki problemleri daha iyi anlayacaklardır. Karikatürü gerçeklikle bir arada değerlendirmek gerekliliği bilinçli olmayı, demokratik değerleri bilmeyi gündeme getirecektir. Hoşgörüyü gündeme getirecektir. Bu demektir ki karikatür yoluyla ders gören bir öğrenci, yöntem iyi olduğu takdirde öğrenme ve uygulama aşamasında demokratikleşme yolunda olacaktır (Aktaran: Özer, 1994:37).

Kavram karikatürlerini derslerde bir araç olarak kullanılması düşüncesi ilk

bakışta kulağa hoş gelmektedir. Ancak bunun uygulanabilirliği açısından birtakım sorunlarla karşılaşılabilir. Her ne kadar müfredatta yeni gelişmeler ışığında birtakım atılımlar yapılmış olsa da bu müfredatı uygulayacak olanlar mevcut eğitmenlerdir. Konuya uygun karikatür bulmak, onu derste işlemek zaman zaman sıkıntı yaratabilir. Çünkü karikatür, derste işlenirken amaç olarak değil; araç olarak kullanılacaktır. Karikatür sanatçılarına da sipariş üzerinde karikatür çizdirmek de pek mümkün değildir. Dışarıdan bir karikatür tek başına bu işi başaramayacaktır (Aydın, 2005: 80).

Karikatürü ders aracı olarak (görsel bir malzeme olarak), Türk eğitimcilerin çok kullandığı söylenemez. Bunun önemli gerekçelerinden biri de eğitimcilerin karikatür konusundaki bilgi eksikliğidir. Ayrıca ortalıkta dolaşan kötü karikatür örnekleri, politik karikatürler ve zaman zaman ortaya çıkan karikatür krizleri bu işi oldukça zorlaştırmaktadır (Özer, 2007:19).

Topuz (1986:78)'a göre karikatür, okullarda verilmekte olan eğitimin dışında da kullanılmaktadır. Karikatürler okul dışı eğitimde, yetişkinlerin eğitiminde bir işlev bulabilir. Karikatürü okuma-yazma bilmeyenler de anlayabilir. Böyle olduğuna göre bilim ve kültür konularının basite indirgenmesinde karikatürden yararlanılabilir.

Yeni okuma-yazma öğrenenler, gazetelerde ve dergilerde ilk önce çizgi-öyküleri okuyup, karikatürlere bakmaktadırlar. Eğitimin, kültürün ve yurttaşlık bilgilerinin gelişmesinde karikatürden yararlanılabilir. Bunun için bu alana, karikatürcüler de ilgi göstermektedir.

Ne yazık ki okuma-yazma kampanyalarında ve eğitimde, karikatürden çok az ülke yararlanmaktadır.

Karikatürü dersinde kullanmak isteyen bir öğretmen için yazı tahtasının bile kullanımı, araç olma özelliği bakımından üzerine yapılacak çizimlerin niteliğine göre etkin olabilmektedir. Bir eğitimci yazı tahtasını çok iyi şekilde kullanabilirken, bir başkası bundan hiç yararlanamamaktadır. O nedenle bu basit araçtan bile yararlanabilmek için eğitimcinin özellikle kendisi eğitilmelidir. Böylece konuyla ilgili

yaratıcı çizimler yapabilir (Özer,2005:73).

Örs (2007:27)'e göre ise eğitimde kullanılacak karikatürler, rastgele değil; uzman eğitimciler tarafından titizlikle ve bilinçli bir şekilde seçilmelidir. Karikatürle eğitimin amacı eğlendirmek ya da ezberletmek değil; düşündürerek öğretmek ve yaratıcılığı geliştirmek olmalıdır. Karikatürle eğitim, ezberci ve bireyci gençler yerine; düşünen, üreten ve toplumsal sorumluluk duyan gençler yetiştirilmesine katkı yapmalıdır.

Dersinde kavram karikatürünü kullanmak isteyen öğretmen birkaç çizgi çizerek bununla dersini işlemek isterse yetersiz kalabilir. Karikatürün ne dediği, niçin çizildiği (esprisi) bazı kimselerce tam olarak anlaşılmayabilir. Bunda hata çizerde de olabilir, anladığını (anlamadığı halde) sananda da. Çünkü karikatür eksik malzeme ile çizildiğinde (detaydan uzak kompozisyonlar, perspektif yanlışları, yanlış anatomi ve bir de kültür seviyesinden gelen algılama eksikleri) yorum karışıklıklarına sebep olur. Bu, eğitimde karikatür kullanılırken çok dikkatli olmayı gerektiren bir etkendir.

Uslu (2006)'ya göre bir dersin karikatürle verimli bir şekilde işlenmesi ve karikatürden yeterince yararlanılabilmesi için öğretmenin dikkat etmesi gereken konular aşağıdaki gibi özetlenmektedir:

1- Öğretmen öncelikle karikatür sanatını iyi bilmeli ve yakından takip etmelidir.
2- Karikatüre ulaşabileceği kaynaklar konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
3- Zengin bir karikatür arşivine sahip olmalıdır.
4- Espriyi anlama, yorumlama konusunda çelişkiye düşmemelidir.
5- Her ders ve konu için en uygun karikatürleri seçebilmelidir.
6- Mümkün olduğunca yazısız karikatürler kullanmalıdır.
7- Seçimlerinde farklı ülkelerden farklı çizerlerin çalışmalarına yer vermelidir.
8- Kullanacağı karikatürleri plânlama aşamasında belirlemelidir.
9- Bazen aynı konuda çizilmiş farklı karikatürler bir arada ele alınmalı ve çizerlerin olaya bakış açılarındaki farklı ve benzer noktalar buldurulmalıdır (http://www.hakkiuslu.com, 31 Temmuz 2012'de erişildi).

Karikatürü derslerde kullanacak eğitimcilerin karikatürün salt gülüp geçilen eğlence aracı olmadığının, eğitici de olduğunun bilincinde olmaları gerekir. Karikatürü bu bilinçle kullanırlarsa, yaratıcı bir beynin ürünü olan karikatürün çocukların da yaratıcı yönlerini ve yaratıcı gücünü ortaya çıkardığı görülecektir.

Eğitimde karikatür kullanımı ile ilgili en önemli hedef kitle 7- 18 yaş grubu öğrencilerdir. Elbette bu yaş grupları arasında kullanılacak mizah ürünleri pek çok farklılık göstermek zorundadır. Bu bakımdan mizah ürünlerini seçecek öğretmen ya da ders kitabı yazarının öğrenci algılama düzeylerini çok iyi bilmesi gerekir. Öğrencinin algılamakta zorlanacağı ya da yanlış anlayacağı bir mizah ürününün istenmeyen sonuçlara yol açabileceği açıktır. Derslerinde mizah ürünlerini kullanmak isteyen öğretmen, öncelikle rehberlik kurumuyla sıkı işbirliği içinde olmalıdır. Alaycı, bireyi inciten, etnik ve kültürel grupları aşağılayan mizah ürünleri sınıfa götürülmemelidir (Topçuoğlu, 2006:49).

Eğitimde karikatür kullanımı için asıl hedef olarak 7 – 18 yaş aralığı en verimli çağ olarak görülmekte ise de anasınıfından başlayarak, yükseköğretimin her kademesinde eğitimde karikatürden yararlanılabilir. Yükseköğretim bitse bile her türlü hizmet içi eğitimde, sunumda ilgiyi toplamak amacıyla karikatürden yararlanılabilir.

Öğretmenlerimizin karikatürcü olmaları beklenemez. Ancak derslerde ilgi çekebilecek abartılı çizgileri çizebilmeleri, karikatürü derste araç olarak kullanabilmeleri için gerekli bilgileri edinmeleri uygun olacaktır. Bu nedenle öğretmenlerimizi karikatür ile ders anlatmaya hazırlamak için bir haftalık bir ders programı yeterli olacaktır. Bu tarzda programlar yurtdışında (Münih-Almanya), İzmir'de (TÖMER) öğretmenlere uygulanarak olumlu gelişmeler elde edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı her kademedeki okullarda da uygulandığında başarılı sonuçlar alınacağına inanılmaktadır. Elde edilen olumlu sonuçlar eğitimde etkili olacak, öğretmenlerimize yeni olanaklar sunacak, öğrencilerimiz de derslerini severek izleyeceklerdir (Efe, 2005:11).

2.6.3. Ders kitaplarında karikatür

Ders kitaplarında da karikatürlerden yararlanmak mümkündür. Ancak bugün kullanılan pek çok kitapta karikatürün dışındaki araçlarla görselleşme sağlanmakta, bu görselleştirmede yanlışlıklar da yapılmaktadır. Konuyla ilgili İstanbul Alman Kültür Merkezi'nde bir konferans veren uzman Theo Scherling, bir ders kitabının görselleştirilmesi sırasında aşağıdaki noktalara önem verilmesini öğütlemektedir.

- Görselleştirme; öğrenen kişinin (hedef kitlenin) yaşına ve kitabın amacına uygun olmalı,
- İşlenen konular görsel anlatıma izin vermeli,
- Kitapta baştan sona kadar aynı üslup kullanılmalı,
- Çizgiler karmaşık ve çok anlamlı olmayacak biçimde basit ve yalın olmalı,
- Çizimler, öğrenene yaratıcı olma fırsatı vermeli,
- Bir ders kitabında basit olmayan, karmaşık ve çok anlamlı semboller kullanılmamalıdır. Çünkü bunlar öğrenmeyi kolaylaştırmaktan çok zorlaştırmaktadır, (Özer, 1990:532)

Karikatürün eğitimde kullanılmaya başlanması karikatürcüler için bir kazanç kapısı olurken karikatür için birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Kavram Karikatürleri hakkında yeterli birikime sahip olmayan yazar ve komisyonların istekleri doğrultusunda çizilmiş, çizgi ve düşünce değerleri zayıf karikatürler bu sanatın değer kaybetmesine sebep olacaktır.

Yukarıda bahsedilen durum maalesef ülkemizde çok sık rastlanılan bir durumdur. Kitapları değerlendirme komisyonlarındaki insanların uzmanlık alanları, kitapları değerlendirme yetersiz olduğu düşünülmektedir. Eğitimde kullanılan kitaplardaki resimlerin kalitesizliği buna en iyi örnektir. Eğitimde gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşmak isteyen ülkemizde okutulacak kitapların gelişmiş ülkelerde kullanılan kitaplar incelenerek ülke şartlarına uygun, özgün bir biçimde hazırlanması gerekmektedir. Kitaplar hazırlandıktan sonra içindeki görsellerin, sanat eğitimcileri ve pedagoglar tarafından çok hassas bir biçimde ele alınması yararlı olacaktır.

Birçok batı ülkesinde bu tip çalışmalar yapılmaktadır. Üniversitelerde eğitim için hazırlanacak kitaplar için karikatür hazırlayacak olan karikatüristlere günlerce kurslar verilmektedir. Bu kurslarda konu ve problemleri anlatılmaktadır. Ayrıca oluşturulan komisyonlar denetiminde olayın (konunun) ne ölçüde karikatürize edilebileceği tartışılmaktadır. Daha sonra gelen eskizler bir heyet tarafından değerlendirilmektedir. Değerlendirilerek karikatürlerin hedef alınan kitlenin bilgi, kültür, espri anlayışlarına cevap verip veremeyeceği tartışılmaktadır. Uygun görülen karikatürler kitaplara girmektedir (Göker, 2007:34).

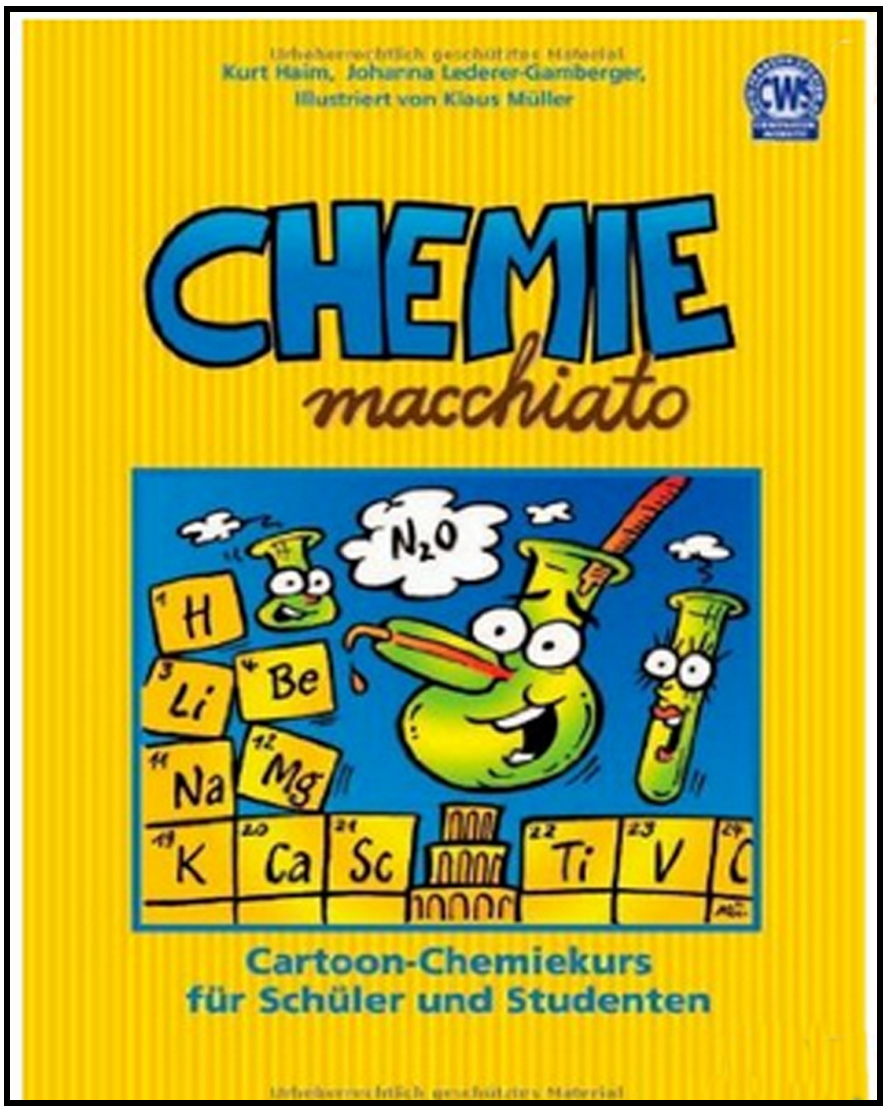

Resim 20: Almanya'da yayımlanmış olan bir fen kitabının kapağı

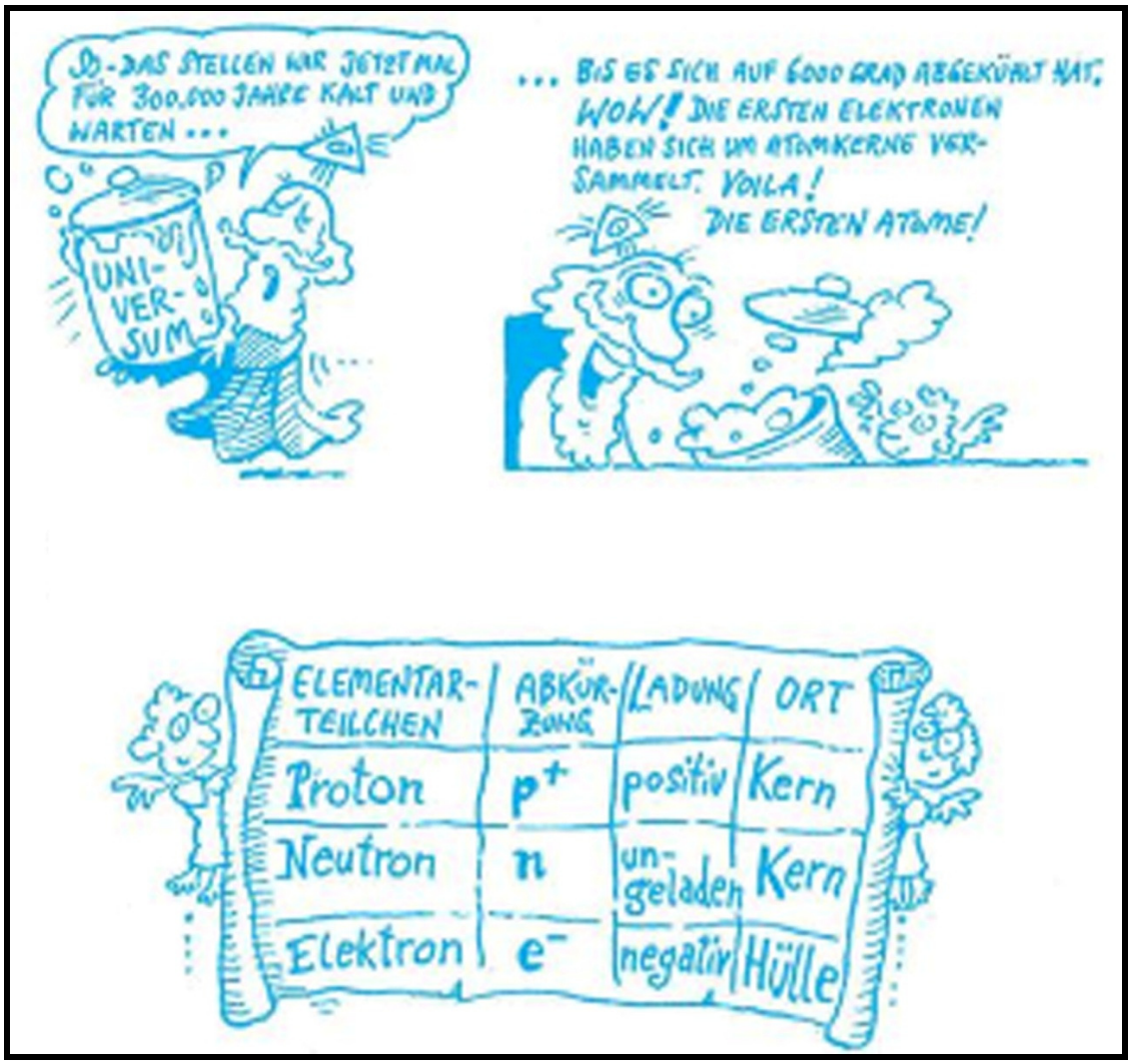

Resim 21: Almanya'da yayımlanmış olan bir fen kitabının içindeki karikatür.

Resim 22: Almanya'da yayımlanmış olan bir fen kitabının içindeki karikatür.

Resim 23: Almanya'da yayımlanmış olan bir matematik kitabının kapağı.

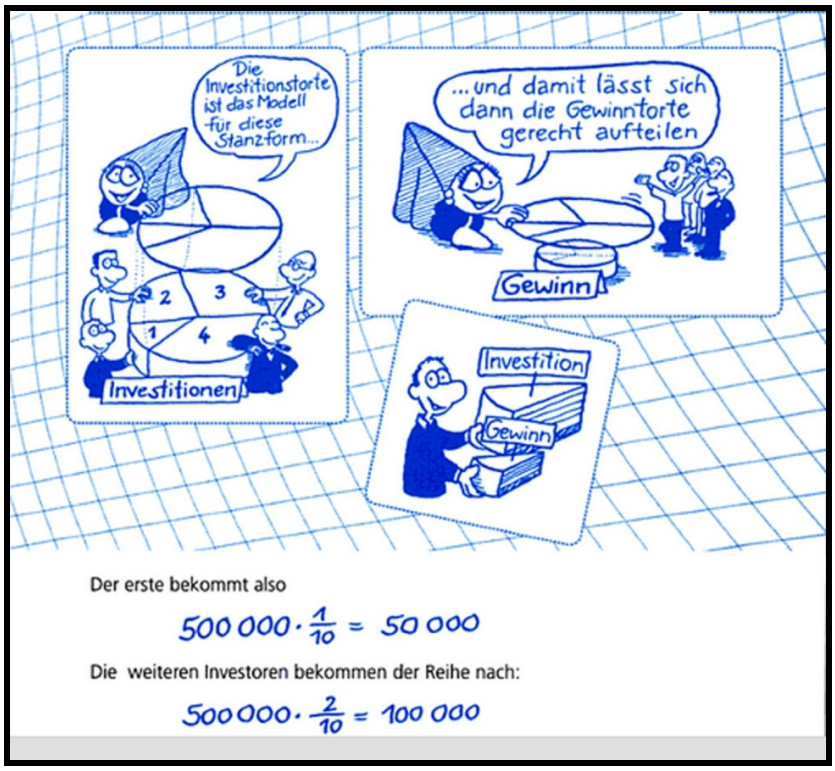

Resim 24: Almanya'da yayımlanmış olan bir matematik kitabının içindeki karikatür.

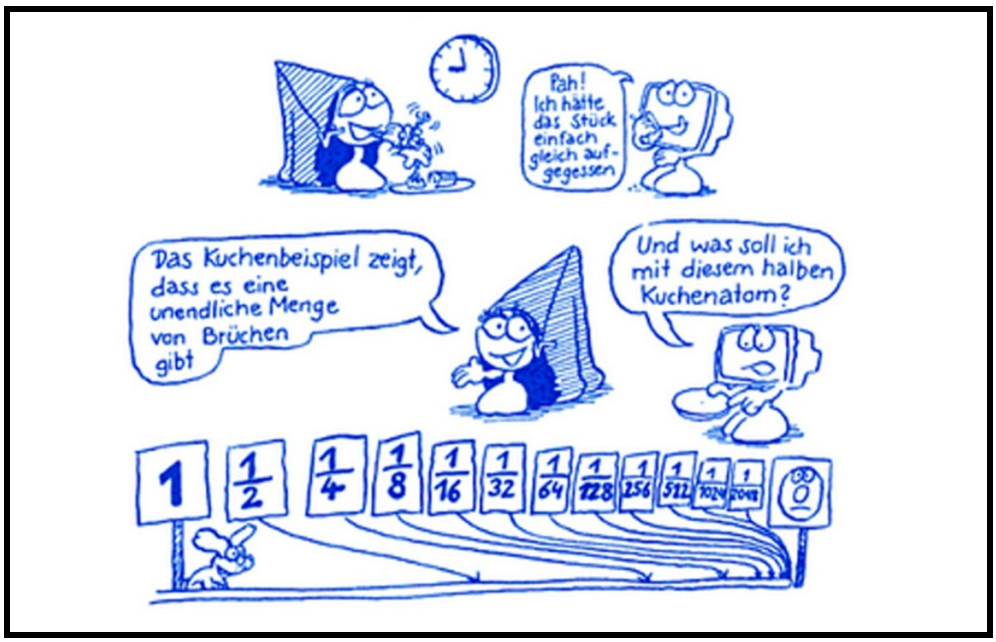

Resim 25: Almanya'da yayımlanmış olan bir matematik kitabının içindeki karikatür.

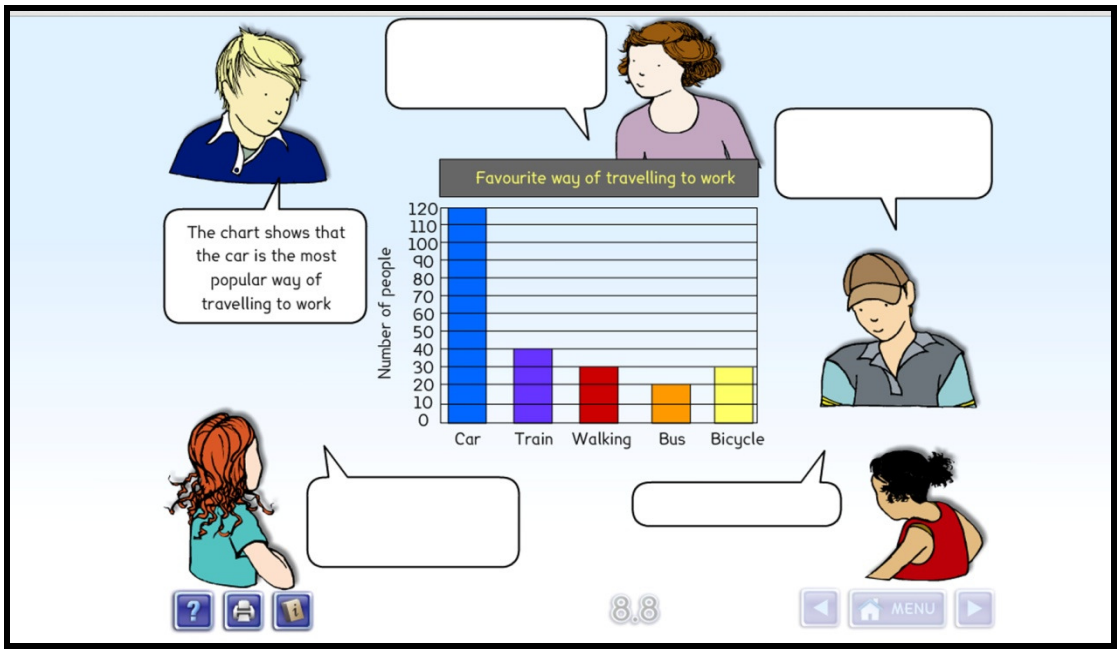

Resim 26: İngiltere'de yayımlanmış olan bir matematik kitabının içindeki karikatür.

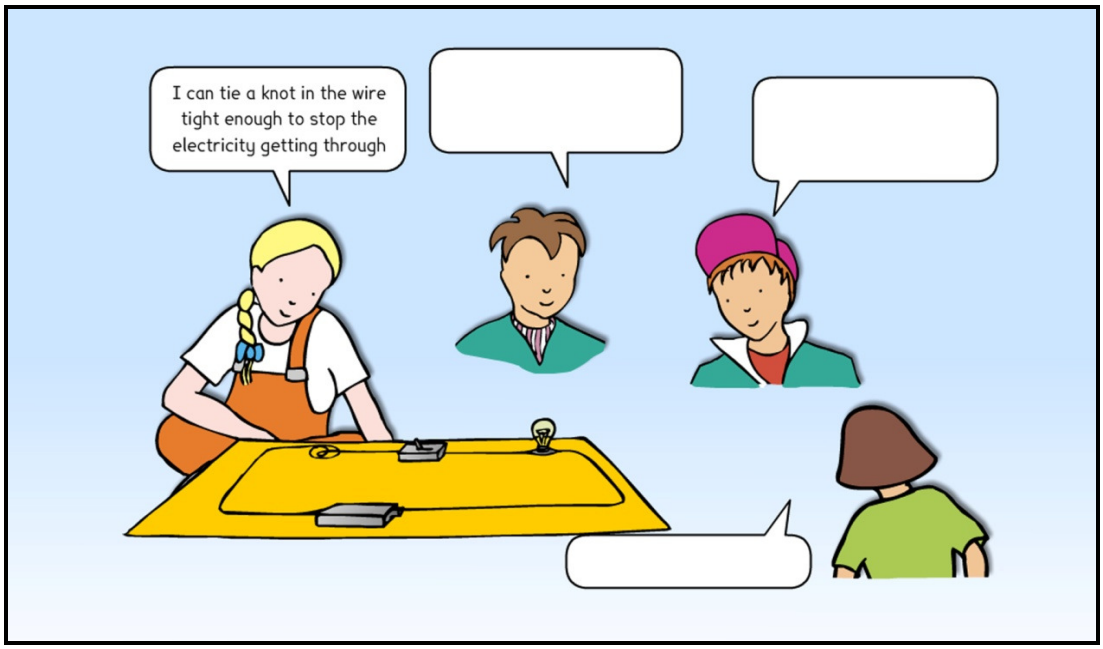

Resim 27: İngiltere'de yayımlanmış olan bir fen kitabının içindeki karikatür.

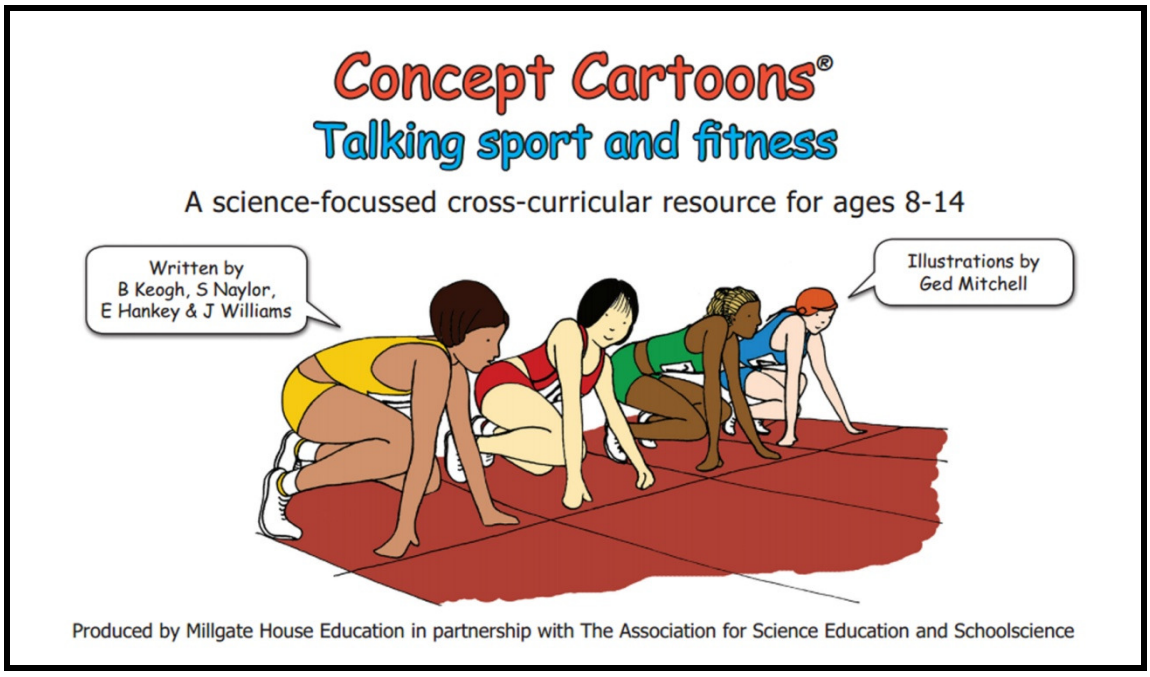

Resim 28: İngiltere'de yayımlanmış olan bir fen kitabının içindeki karikatür.

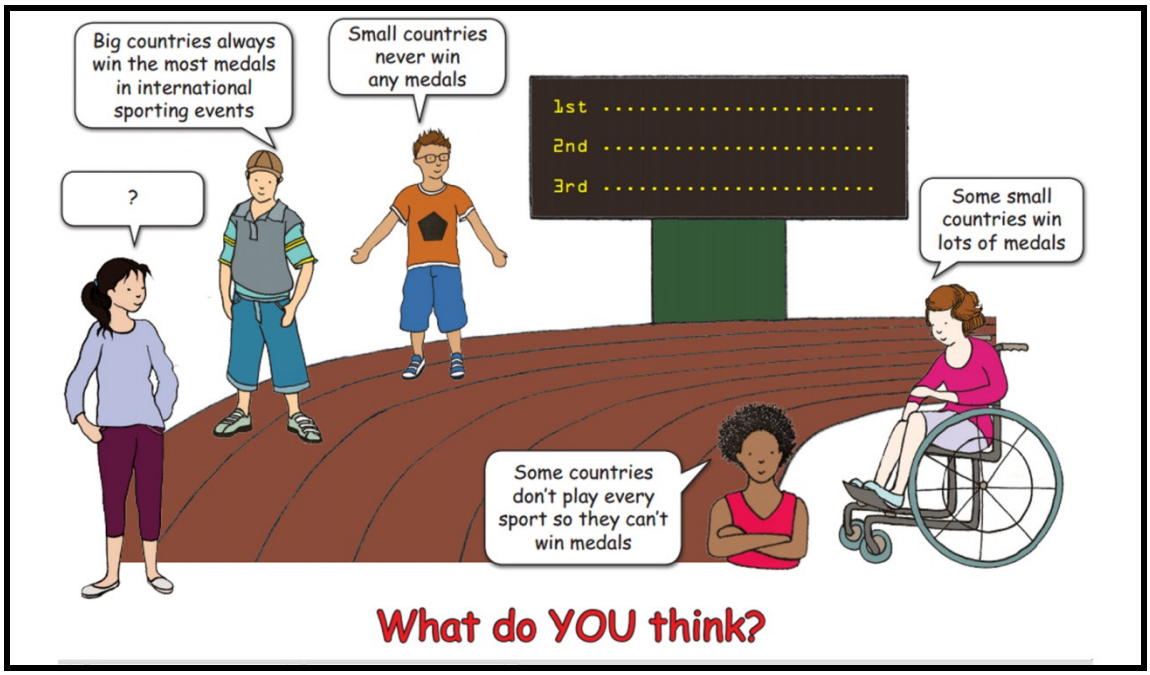

Resim 29: İngiltere'de yayımlanmış olan bir spor kitabının içindeki karikatür.

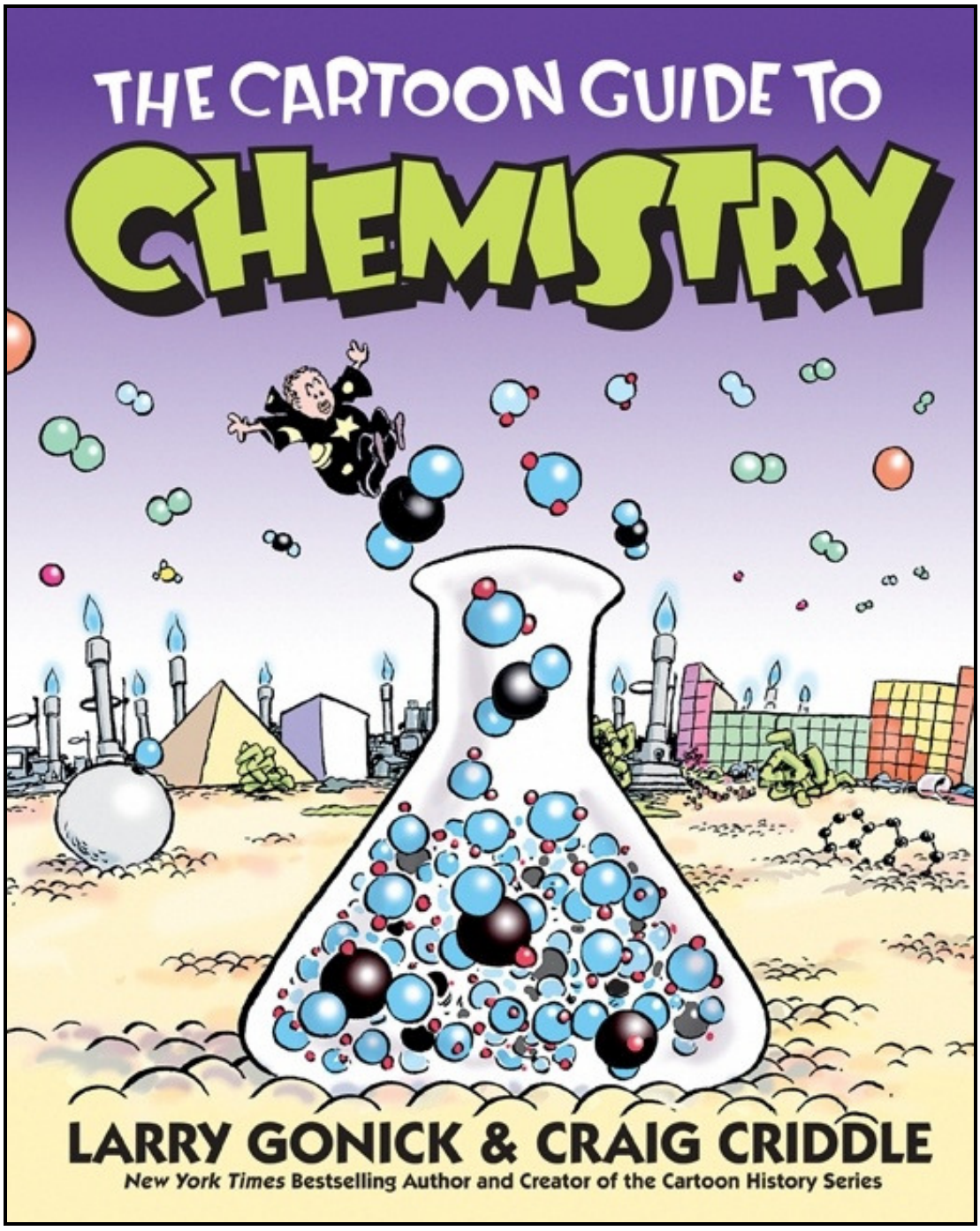

Resim 30: Amerika'da yayımlanmış olan bir kimya kitabının kapağı.

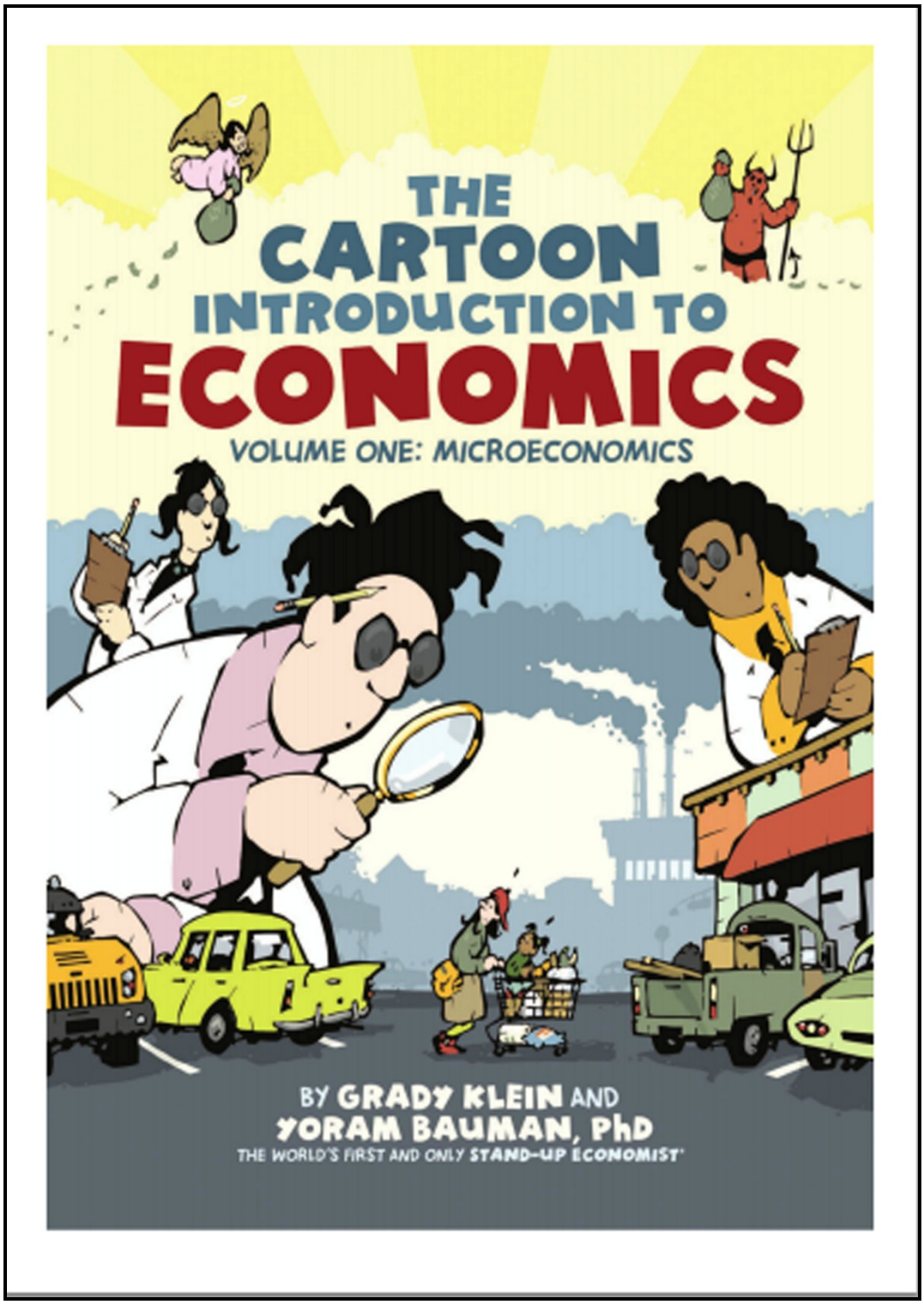

Resim 31: Amerika'da yayımlanmış olan bir ekonomi kitabının kapağı.

Resim 32: Amerika'da yayımlanmış olan bir ekonomi kitabının içindeki karikatür.

2.6.4. Karikatür ile eğitimin çocuklara yararları

Çocukların küçük yaştan itibaren resme ilgi duydukları, herkesçe bilinmektedir. Okuma çağına geldiklerinde, alfabeyi öğrenmeleri yine resim yardımıyla gerçekleşmektedir. Resim yapmayan, resmi sevmeyen çocuk hemen hemen yok gibidir. Haliyle resim çocukların doğal ifade aracıdır. Bu nedenle, eğitim çağındaki çocukların yalın ve etkin bir iletişim aracı olan karikatürle araları iyidir. Karikatürün çocuksu naif çizgi ve kurgusu onları cezbeder. Mesajı algılamaya, karikatürün içindeki gülüncü yakalamaya çalışırlarken, beraberinde bir tür beyin jimnastiği de yaparlar. Karikatüre gülünmesi gerektiğini bilirler, espriyi anladıklarında mutlu olur ve gülerler. Anlamadıklarında ise anlamama nedenini sorgulamaya başlarlar. Okul eğitiminin temel amacı da mantığı geliştirmek ve sorgulamayı öğretmektir (Rozental, 2005:75).

Görsel malzemelerin eğitim-öğretim alanında kullanılması çok yararlıdır. Görsel unsurlar resimler ve karikatürlerle desteklenerek verilen derslerde, öğrencilerimin derse olan ilgisinin ve katılımının çok daha yüksek olduğu, konuları daha iyi kavradıkları somut olarak gözlenmektedir.

Karikatürün çizgilerden oluşan bir alfabesi olduğunu, bir karikatürü anlamak için çizgilerin okunması gerektiğini öğrenen öğrenciler, çizgiyle anlatım olanaklarından yararlanarak yaratıcılıklarını ve tasarımcı yönlerini ortaya çıkaracaklardır. Karikatürün sorgulayıcı yönü öğrencileri öğrendiklerinin nedenini bilmek, en doğrusunu öğrenmek isteyen, araştıran öğrenciler yapacaktır. Karikatürün eleştiri özelliğiyse öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirecektir. Bunun yanında öğrenciler kazanacakları mizah duyarlılığıyla yaşama daha hoşgörülü, güler yüzle bakacaktır. Karikatür bir iletişim aracı olarak kullanıldığında öğrencilerin öğretmenlerle ve kendi aralarında anlaşacakları bir araç olacaktır. Karikatürün verdiği mesajın daha kolay ulaşması nedeniyle daha rahat iletişim kuracaklardır (Danyal, 2005:74).

İlköğretim öğrencileri ile iletişim kurmada mizahsal yaklaşımın çekiciliğinden söz edilebilir. Karikatürle iletişim kurmak karmaşık olmayan kolay bir iletişimdir. Dikkat çekicidir, şaşırtıcıdır, akılda kalan bir yanı olacaktır. Karikatürün sıcaklığı,

sevimliliği, gülmenin ve gülümsemenin verdiği rahatlık ve gevşemeden yararlanarak istenilen mesajı öğrencinin belleğine yerleştirmek zor olmasa gerek (Özer, 2007:24).

Karikatür, öğrenmeyi kolaylaştırır. Düzgün anlatım ve bireyin kendisini doğru şekilde ifade etmesinin yanında, çevresi ile iletişim kurmasını sağlar. Öğrenciye (eğitilene) konuşmada (dil-lisan) kompozisyon ve felsefî düşünceyi anlamada, anlatmada; zekâ ile espriyi etkileyici bir biçimde kullanmada kolaylık sağlar.

Karikatürlerde (iyi bir karikatüristin çizdiği karikatürde) her gördüğünü, detayları, kompozisyonun gerektirdiği her şeyi ve karikatürcünün çizgileri ile espriye nasıl yönlendirdiğini anlayan öğrenci; bu sırada karikatürdeki her şeyi en ince detayına kadar tetkik eder. Dikkat ile bir şeyi incelemeyi, gördüklerini en iyi şekilde anlatmayı ve gördüklerinde neden-sonuç ilişkisini irdelemeyi ve en önemlisi espriyi anlama, espriye varma, orada komiği doğuran şeyin ne olduğunu çözme yeteneğine sahip olur. Karikatüre bakıp anlamak zeki, medeni, eğitilmiş insanın işidir.

Eğitim yönünden bakıldığında karikatür; algılama, çözümleme, kavrama yetisinin artmasına sağlayacağı işlevselliğin yanı sıra karikatürün insana olan yakınlığı, kendisinden bir parçaymışçasına tamamlayıcı özelliği ve çizgiyle bütünleşen mizahın gücü karikatürü sevimli kılacak konunun, konuların ve dersin sevilmesini sağlayacaktır.

Kişilik ve karakter oluşumu yönünden baktığımızda ise karikatür öğrencinin yaratıcılığını, duyarlılığını, öğrenme isteğini, yardımlaşmasını, görsel zenginliğinin artmasını, estetik anlayışını geliştirecektir. Çok yönlü düşünebilen, hoşgörülü ve demokratik davranabilen insan olacaktır (Taç, 2005:77).

Karikatür çizen öğrencilerde diğer dersi kavrama açısından da iyi yönde bir gelişme gözlenmiştir. Çoklu zekâ ve oluşturmacılık (constructivism) kuramları birçok özel okulda yerleşmiş durumdadır. Bunun farkına varan özel okul yöneticileri her sene başında sosyal aktivite derslerine karikatürü de ilave etmişlerdir (Koç, 2005: 78).

Özel okulların gösterdiği bu ilgiyi maalesef devlet okulları yeterince

gösterememektedir. Bunun sebepleri olarak fiziki imkânların, maddi imkânların yetersizliği yanında, ailelerin de olumsuz yaklaşımları sayılabilir. Aileler çocuklarının karikatürle veya farklı bir sanat dalı ile uğraşmalarını bir zaman kaybı olarak görmektedirler. Oysaki daha öncede bahsedildiği üzere bilimsel ve teknolojik gelişmenin olmazsa olmazlarından birisi olan yaratıcılık; ancak sanat eğitimine verilen önem ile anlaşılabilir.

Karikatür kendine güvenen, toplum içinde sorunları ortaya koyan, çözüm üreten bir nesil yetiştirilmesine yardımcı olacaktır. Bu duruma son zamanlarda daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle, bilişim sektöründeki hızlı gelişmeler ne yazık ki bir takım olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Hazırcılığa, kolaya kaçmayı zaman zaman kendine zemin kılan bu gelişmelere, öğrencinin de üretken bir rol almasıyla dur denilebilir (Aydın, 2005:79).

Eğitimin öğrenci için zevkli yanları olduğu kadar; zor, sıkıcı, kaçıp uzaklaşma isteği uyandıran olumsuz yanları da vardır. Öğrenciler başarılı olmak için öğrenme gayretleri kadar bu olumsuz duygularla da baş etmek zorundadırlar. Mizahi çizimlerin kullanımı, öğrencilerin bu çabalarında onlara sevecen bir ortam sunabilir.

Göker (2007)'e göre ise, tek kareli karikatürler daha yüksek seviyedeki (sınıf) öğrenciler için kullanılabilir. Böyle karikatürler çok iyi seçilmiş, esprisi kaliteli ve mahalli olmaktan çok evrensel anlayışla hitap eden türden olmalıdır. Karikatürdeki espri, karikatürü resimden ayıran unsurdur. Bu unsur da karikatürün eğitimde kullanılması ve kullanılabileceğini akla getiren tek sebeptir. Unutulmaması gereken diğer husus karikatür ve espri, öğrenilen şeyin akılda kalmasını sadece çağrışım (tedai) yoluyla sağlayacaktır. Yoksa herhangi bir karikatür veya esprinin yardımı ile tales teoremini, ışığın hızını ölçtüğümüz Fuco Deneyi'ni, Boil Maryot Kanunu'nu ezber yapmadan öğrenebileceğini düşünmek yanlış olmaktadır. Karikatür eğitimde kullanırken sadece bazı branşlarda yardımcı unsur olarak düşünmek gerekmektedir. Edebiyatta çok kareli karikatürle öğrenciye kompozisyon yazmak öğretilebildiği hâlde hiçbir karikatürle aruz vezni anlatılıp öğretilemez. Burada öğretmen konuyu daha sevimli, eğlenceli kılmak ve kolay çağrışım yapması için konuya yakın bir karikatür

seçebilir. Karikatürün esprisi ve karikatür deseninin sevimliliği (ki bu yüzden resme tercih edilir) çikolata kaplı ilaç drajesi görevi görecektir.

2.6.5. Derslerde karikatür ile konuyu bütünleştirme aşamaları

Derslerde konu işlenirken, ister istemez anlatımın bölündüğü görülebilir. Konunun tekrarı gerekebileceği gibi dikkatin belirli aşamalarda toplanması da söz konusu olabilir. Bu durumda karikatürün işlevi yadsınamayacak derecede öne çıkar.

Karikatür ile konunun bütünleştirilmesi için üç aşama söz konusu olabilir.

1) Karikatür ile ilk odağın başlaması,
2) Ara aşamada karikatürün kullanımı,
3) Son aşamada konunun odaklanması.

Karikatür İle İlk Odağın Başlaması; genel bir motivasyon başlangıcıdır.

Ara aşamada karikatürün kullanımı; öğretmenin derse başladıktan sonraki 10-15 dakikada öğrencinin dikkatini toplamak ve konuya canlılık getirmek amacıyla karikatürü kullandığı aşamadır.

Son aşamada konunun odaklanması; konuya odaklanırken, konu anlatılırken, kendini toparlayamayan ya da dikkati dağılan öğrencinin kaçırdığı konu bütünlüğüne özet olarak son aşama karikatür kullanılarak ulaşması sağlanabilir.

Karikatürün anlamsal boyutu ve karikatürü konuyla ilişkilendirme süreci öğretmenin yetisiyle ilgilidir (Efe, 2008:51-53).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, araştırmanın evreni, veri toplama araç ve gereçleri ve bu araçların geçerlik - güvenirlik çalışmaları, verilerin toplanması ve çözümü üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada "Görsel Sanatlar dersi öğretiminde kavram karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi" belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada, öğretim materyali olarak Kavram Karikatürünün kullanıldığı yöntem ile geleneksel öğretim yönteminin, öğrenci başarısına etkilerini belirlemek amacıyla ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır.

Araştırmada yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın alt problemlerini test etmek için ön test- son test eşleştirilmiş kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Bu desende yansız atama kullanılmaz. Desende hazır gruplardan ikisi belli değişkenler üzerinden eşleştirilmeye çalışılır. Eşleştirilen gruplar işlem gruplarına seçkisiz atanır. Ancak eşleştirme çalışmaya dahil edilen grupların denk olduğunu garanti etmez. Bu ciddi bir sınırlamadır; ancak seçkisiz atamanın yapılamayacağı durumlarda ciddi bir alternatif desendir. Eşleştirmenin hiçbir zaman seçkisiz atamanın yerini tutmayacağı unutulmamalıdır. Desen deney öncesinde ön testin verilmesi ya da verilmemesine göre şekilde gösterildiği gibi düzenlenmiştir (Büyüköztürk, 2010:206). Araştırma iki grup üzerinde gerçekleşmiştir:

Oluşturulan grupların, etkisinin ölçülmesi amaçlanan özellikleri açısından birbirlerine denk olup olmadıkları öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine ait 1.dönem sonu notları kullanılarak t-testi ile test edilmiştir. Bu gruplar arasında Görsel Sanatlar dersine ait akademik başarıları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.(t<0,05;0,746). Birbirlerine denk olan bu gruplardan biri deney, diğeri kontrol grubu olarak, rastgele atanmıştır.

Ön test – Son test eşleştirilmiş kontrol gruplu desen

Grup		Öntest	İşlem	Sontest
G_D	R	O1	X	O3
G_K	R	O2		O4

G_D deney grubunu, G_K kontrol grubunu,
R deneklerin gruplara yansız atandığını,
O_1 ve O_3, deney grubunun ön test ve son test ölçümlerini,
O_2 ve O_4, kontrol grubunun ön test ve son test ölçümlerini
X deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni yani deneysel değişkeni (kavram karikatür kullanılarak öğretim yöntemi) göstermektedir.

Random yoluyla deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Deney grubunda 1 ders saati kavram karikatür etkinliği, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemi uygulanmıştır. Öğretim deney ve kontrol gruplarında araştırmacı tarafından sürdürülmüştür. İlköğretim 7nci sınıfa uygulanan araştırma, deney ve kontrol gruplarının ön ve son başarı testleri arasındaki farklar ölçülmüştür. Bu derslere ilişkin planlar EK 6-7-8-9'da gösterilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, ulaşılabilir ölçütü çerçevesinde seçilmiştir. Verilere çalışma grubu üzerinden ulaşılmıştır. Araştırmada örneklemi Bursa İli Osmangazi İlçesi Barbaros İlköğretim Okulu ve Dr.Ayten Bozkaya İlköğretim Okulu 2011-2012 öğretim yılında okuyan 120 (yüzyirmi) 7. sınıf öğrencisi çalışma grubu oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından bir başarı testi geliştirilmiştir.

Çizimler bittikten sonra 21 sorudan oluşan bir başarı testi hazırlanmıştır. Uygulama yapılabilmesi için gerekli yasal izinler alınmıştır. Başarı testinin güvenirliği uygulama çalışmasının yapılacağı okullar dışında, Osmangazi İlçesine bağlı iki okulda 60 öğrenciye uygulanarak tespit edilmiştir. Tespit edilen güvenirlik değerleri düşük sorularda düzeltmeler yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında başarı testinde yer alan soruların zorluk ve ayırt edicilik değerleri bulunmuştur. Testte dört soruda ayırt edicilik değeri 0.20-0.30 arasında bulunduğu için bu sorularda revizyon yapılarak test son haline getirilmiştir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak amacıyla Görsel Sanatlar dersi öğretim programında yer alan müze bilinci öğrenme alanındaki “Yeraltından Müzeye” etkinliği seçilmiştir. Etkinliğe ilişkin olarak 36 Kavram Karikatürü hazırlanmıştır.

Kavram karikatürlerinin çizimlerinde Bursa Arkeoloji Müzesinde görevli uzmanların danışmanlığından ve Mclntosh (2006) tarafından hazırlanmış olan ve Tübitak popüler bilim kitaplarından olan “Arkeoloji” kitabından yararlanılmıştır.

Uygulamaya 2 okulda öğrenim görmekte olan 7. Sınıf öğrencileri katılmıştır. Barbaros İlköğretim Okulunda öğrenim görmekte olan 30 öğrenci deney, 30 öğrenci kontrol grubunu oluşturmaktadır.

Dr. Ayten Bozkaya İlköğretim Okulu'nda da öğrenim görmekte olan 30 öğrenci deney, 30 öğrencide kontrol grubunu oluşturmaktadır. Çalışmaya toplamda 120 öğrenci katılmıştır.

Uygulamada, deney grubuna "Yeraltından Müzeye" etkinliği 40 dakikalık dersin başından sonuna kadar kavram karikatürleri powerpoint sunusu şeklinde projeksiyon makinesi ile gösterilmiştir.

Kontrol grubunda ise 40 dakikalık süreçte geleneksel öğretim programının öngördüğü yöntem, teknik etkinlik ve içerik uygulanmıştır. Dersin başından sonuna Öğretmenin liderliğinde düz anlatım yöntemi kullanılarak öğrencilere " Yeraltından Müzeye" etkinliği aktarılmıştır.

Etkinliğin başında her iki gruba ön test, etkinlik sonunda son test uygulanmıştır.

Öğrencilere etkinlik sonucunda;

1) Tarihi eserlerimize sahip çıkılmasının herkes için bir ulusal görev olduğunu benimser,
2) Ülkemizin müze, ören yeri, tarihi eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar,

kazanımları verilmeye çalışılmıştır.

Dersin işlenmesi her iki gruba da araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Böylece öğretmen farklılığından kaynaklanacak olan olumsuzluk engellenmiştir.

3.5 . Verilerin Analizi

Verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS paket programında yapılmıştır. İki farklı öğretim yönteminin uygulandığı deney ve kontrol grupları arasındaki başarı farklılığının anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla ön test, son test ve puan kazançlarının kıyaslanmasında "ilişkisiz örneklemler t testi" kullanılmıştır.

Kontrol grubunun ön test ve son test arasındaki puan farkı ile deney grubunun ön test ve son test arasındaki puan farklılığının anlamlı olup olmadığı ise "ilişkili örneklemler t testi" ile analiz edilmiştir.

Araştırmamızın bir sonraki bölümünde bulgular ve yorumlar ele alınacaktır. Araştırmanın alt problemleri istatistikî olarak cevaplanmaya çalışılacaktır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma problemleri doğrultusunda elde edilen bulgular ve bu bulgura dayalı yorumlar yer almaktadır

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın birinci alt problemi "Deney grubu ile kontrol grubu ön test puanları arasında fark var mıdır?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin olarak t testi yapılmış olup sonuçlar tablo 1'de verilmektedir.

Tablo-1 Deney ve Kontrol Grubuna ait Ön test Puanlarına ilişkin t testi sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Deney Ön Test	60	13,73	3,25	,463	,645
Kontrol Ön Test	60	13,48	2,25		

Tablo 1'de görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarının Görsel Sanatlar dersindeki başarı düzeylerini belirlemek için yapılan ön test sonucunda, deney grubunun puanları $\bar{X}$:13,73 iken kontrol grubunun puanları $\bar{X}$:13,48' dir. Gruplara ait puanların anlamlı olup olmadığı incelendiğinde, anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. ($t_{(53)} = .463$, $p>.05$). Bu sonuca göre, deney grubunun ve kontrol grubunun deneysel çalışma öncesinde birbirleri ile benzer özelliklere sahip oldukları ifade edilebilir. Bu durum, her iki grupta da öğrencilerin süreç başında konuya yönelik bilgi düzeylerinin benzer olduğu göstermektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın ikinci alt problemi "Deney grubu ön test ve son test puanları arasında fark var mıdır?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin olarak t testi yapılmış olup sonuçlar Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo- 2: Deney Grubuna ait ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları

Grup	N	$\overline{X}$	SS	t	p
Deney Ön Test	60	13,73	3,25	-14,04	,000
Deney Son Test	60	19,18	1,70		

Tablo 2.'de deney grubunda bulunan öğrencilerin, başarı puanları için ön test-son test puanları görülmektedir. Bu verilere göre, deney grubundaki öğrencilerin ön test-son test başarı puanları arasında manidar düzeyde bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($t_{(25)}$= -14,04, $p<.05$). Bu verilere göre, görsel materyal olarak Kavram Karikatürün kullanıldığı öğretim yöntemi ile eğitim alan deney grubundaki öğrencilerin ön test puanları ($\overline{X}$=13,73), son test puanları ise ($\overline{X}$=19,18) olarak farklılaşmaktadır. Araştırmaya katılan deney grubundaki öğrencilerin görsel sanatlar dersi başarı puanlarına ait son test puanlarının ön test puanlarından daha yüksek olması, Kavram Karikatür materyali kullanılan öğretim yönteminin daha etkili olduğunu göstermektedir. Ön test ve son test puanları arasındaki farklılığın, son test puanları lehine olduğu tabloda görülmektedir. Deney grubundaki öğrencilere, "Yeraltından Müzeye" etkinliğinde görsel materyal olarak Kavram Karikatür kullanılmış ve bunun sonucunda öğrencilerin başarılarının önemli derecede arttığı gözlenmiştir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın üçüncü alt problemi "Kontrol grubu ön test ve son test puanları arasında fark var mıdır?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin olarak t testi yapılmış olup sonuçlar Tablo 3'de verilmektedir.

Tablo-3: Kontrol grubuna ait ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları

Grup	N	$\overline{X}$	SS	t	p
Kontrol Ön Test	60	13,48	2,25	-7,67	,000
Kontrol Son Test	60	15,53	1,74		

Tablo 3'te belirtildiği gibi geleneksel öğretim yönteminin, Görsel Sanatlar dersinde kullanılmasının öğrencilerin başarı düzeylerine katkısını belirlemek için yapılan ön test ve son test ölçüm puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(27)}$= -7,67, p<.05). Bu farklılığın, son test lehine olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubundaki öğrencilerin ön test puanları ($\overline{X}$=13,48), son test puanları ise ($\overline{X}$=15,53) olarak gerçekleşmiştir. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarıları, süreç sonunda, süreç başına göre daha yüksektir. Kontrol grubundaki öğrencilerin başarısının artmasının sebebi, anlatım yöntemi ile işlenen derslerde de öğrencilerin başarısının belirli düzeyde artması gerektiği ile açıklanabilir. Kontrol grubundaki öğrencilere, "Yeraltından Müzeye" etkinliğinde derste geleneksel öğretim yöntemi kullanılmış ve bunun sonucunda görsel sanatlar dersi akademik başarıları artmıştır. Fakat deney grubunda elde edilen başarı düzeyi ile karşılaştırıldığında, bu artışın kontrol grubunda daha az olduğu görülmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın dördüncü alt problemi "Deney grubu ile kontrol grubu son test puanları arasında fark var mıdır?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin olarak t testi yapılmış olup sonuçlar Tablo 5'de verilmektedir.

Tablo-4: Deney ve kontrol grubuna ait son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları

Grup	N	$\overline{X}$	SS	t	p
Deney Son Test	60	19,18	1,70	10,19	,000
Kontrol Son Test	60	15,53	1,74		

Tablo 4'te deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin, Görsel Sanatlar dersinin öğretiminde görsel materyal olarak Kavram Karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisini belirlemek için hazırlanan ölçekten elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t_{(53)} = 10.19$, $p<.05$). Deney grubunda yer alan öğrencilerin son test puan ortalamaları ($\overline{X}$=19,18) iken, bu değer kontrol grubunda ($\overline{X}$ =15,53) olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna göre, Görsel Sanatlar öğretiminde Kavram Karikatür kullanılarak yapılan eğitim sonucunda deney grubunun puanlarının, geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanıldığı kontrol grubunun puanlarına göre anlamlı düzeyde artış gösterdiği ifade edilebilir. Araştırmacının uyguladığı deneysel desene bağlı olarak, deney grubundaki öğrencilerin başarı düzeyleri, geleneksel öğretim yöntemlerinin (anlatım) uygulandığı gruba göre daha yüksek olmuştur. Bu durum, Kavram Karikatürler kullanılarak işlenen Görsel Sanatlar derslerinin, öğrencilerin görsel sanatlar dersi akademik bilgi düzeylerini, geleneksel yönteme göre olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılabilir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın beşinci alt problemi "Deney grubu ön test -son test puanları ile kontrol grubu ön test-son test puanları arasında fark var mıdır?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin olarak t testi yapılmış olup sonuçlar Tablo 4'de verilmektedir.

Tablo-5: Deney grubu ön test -son test puanları ile kontrol grubu ön test-son test puanları arasında fark puanlarına ilişkin t testi sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Deney Grubu ön test - son test puanları arasındaki fark puanları	60	5,45	3,00	7,475	,000
Kontrol Grubu ön test-son test puanları arasındaki fark puanları	60	2,05	2,07		

Tablo 5'te deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test fark puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(53)}$ = 7.475, $p<.05$). Buna göre, deney grubu öğrencilerinin fark puanlarının ortalaması ($\bar{X}$=5,45) olarak, kontrol grubu öğrencilerinin fark puanları ortalaması ($\bar{X}$=2,07) olarak gerçekleşmiştir. Aradaki sayısal fark istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. Başka bir ifade ile Görsel Sanatlar dersinin öğretiminde Kavram Karikatür kullanılarak konuların işlendiği deney grubu öğrencilerinin ön test-son test puanları arasındaki fark, geleneksel yöntemle konuların işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test fark puanlarına göre daha olumlu düzeyde gerçekleşmiştir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılan deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerinin ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık olmaması durumu, kavram karikatür kullanılarak gerçekleştirilen deneysel çalışma öncesinde birbirleri ile benzer özelliklere sahip olduklarını belirtmektedir. Bu durum, her iki grupta da öğrencilerin süreç başında konuya yönelik bilgi düzeylerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Kavram Karikatürün kullanıldığı öğretim yöntemi ile eğitim alan deney grubundaki öğrencilerin, ön test ve son testlerden aldıkları puanların anlamlı düzeyde farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada bu bulguya göre, deney grubundaki öğrencilerin "Yeraltından Müzeye" etkinliğinde görsel materyal olarak Kavram Karikatür kullanılması sonucunda görsel sanatlar dersi akademik başarılarının önemli derecede arttığı gözlenmiştir.

Geleneksel öğretim yöntemi kullanılarak işlenen Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin başarı düzeylerinin ne şekilde değiştiğini belirlemek amacıyla ön test ve son test ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Bu testlerin sonuçlarına göre akademik başarıları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarılarının, son test puanlarında da yükseldiği belirlenmiştir. Bu durum anlatım yöntemi ile işlenen derslerde de öğrencilerin akademik başarılarının

desteklenebileceği görüşü ile açıklanabilir. Kontrol grubundaki öğrencilere, "Yeraltından Müzeye" etkinliğinde ders işleme yöntemi olarak geleneksel öğretim yöntemi kullanılmış ve bunun neticesinde başarılarının arttığı gözlenmiştir. Fakat deney grubundaki öğrencilerin başarı puanları ile karşılaştırıldığında, deney grubundaki öğrencilerin başarı puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin ön test-son test puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin ön test-son test puanları arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kavram Karikatür kullanılarak konuların işlendiği deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar dersi akademik başarılarına yönelik ön test-son test puanları arasındaki fark, geleneksel yöntemle konuların işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test akademik başarı puanları arasındaki farka göre anlamlı düzeyde artış göstermiştir.

Görsel Sanatlar dersinin öğretiminde görsel materyal olarak Kavram Karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisini belirlemek için hazırlanan ölçekten elde edilen puanları incelendiğinde deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin, son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Görsel Sanatlar öğretiminde Kavram Karikatür kullanılarak yapılan eğitim sonucunda deney grubunun puanlarının, geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubunun puanlarına göre anlamlı düzeyde artış gösterdiği ifade edilebilir. Deney grubundaki öğrencilerin başarı düzeyleri, geleneksel öğretim yöntemlerinin (anlatım) uygulandığı gruba göre daha yüksek olmuştur. Bu durum, Kavram Karikatürler kullanılarak işlenen Görsel Sanatlar derslerinde öğrencilerin bilgi düzeylerinin artış gösterdiği, geleneksel yöntemlere göre daha olumlu yönde etkilendiği sonucu ile açıklanabilir.

5.2. Öneriler

1. Ezbere ve yakınsak düşünmeye dayalı eğitime son vermek adına görsel ve düşünsel bir öğretim materyali olan kavram karikatürleri, Görsel Sanatlar derslerinde öğretmenler tarafından kullanılmalıdır.
2. Dünyanın birçok ülkesinde eğitim kurumunda kavram karikatürleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Kavram Karikatürlerinin ülkemizde eğitim sistemi içinde yer almasını sağlamak için, eğitim fakültelerinde öğrenim gören tüm öğretmen adayları karikatür materyali ve bu materyalin etkin kullanımı hakkında bilgilendirilmeli ve uygulamalar yapmaları sağlanmalıdır.
3. Karikatür, sadece temel eğitim düzeyinde değil; daha ileri düzeylerde de eğitim aracı olarak kullanılmalıdır. Bu bağlamda, üniversitelerde özellikle eğitim fakültelerinde görsel iletişim araçlarının ve karikatürün eğitimde kullanımı konusunda eğitim veren bölümler açılmalıdır.
4. Karikatürün eğitsel işlevinin yanı sıra, en az onun kadar önemli olan yaratıcılığı geliştirici işlevi üzerinde de önemle durulmalı ve öğrencileri düşünmeye iten, yeni ve yararlı fikirler ortaya koymalarını sağlayan yöntemler geliştirilmelidir.
5. Karikatürle eğitim, birçok derste uygulanmalıdır. Özellikle öğrencilerin öğrenmekte zorlandıkları derslerde (örneğin Matematik derslerinde problemler Kavram Karikatürleri yardımıyla hazırlanabilir) karikatürün kullanımı çok yararlı olacaktır.
6. Öğrencilerin hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirerek anlamlı öğrenmeleri sağlamak için öğrencilere derse yönelik konularla ilgili karikatür çalışması yaptırılmalıdır. Yapılan çalışmalar okulun veya sınıfın etkinlik köşelerinde belirli bir süre sergilenmelidir.
7. Öğretmenlerin derslerde karikatürü etkili ve sık kullanabilmeleri için uzman kişiler tarafından Görsel Sanatlar müfredatında bulunan konularına uygun karikatür kitapları veya karikatür görselleri hazırlanmalı ve bu kaynakların tüm ilköğretim okullarına ulaşması sağlanmalıdır.
8. Hazırlanan karikatürler öğrencilerin dikkatini çekecek, onları eleştirel düşünmeye sevk edecek, olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurabilmelerini sağlayacak nitelikte olmalıdır.

9. Kullanılacak karikatürler rastgele değil; uzman eğitimciler tarafından titizlikle ve bilinçli bir şekilde seçilmelidir.
10. Ders kitaplarında da karikatürlerden yararlanılmalıdır.
11. Karikatür ile eğitim yönteminde bu sahada bilgisi olan Türkçe öğretmenleri ve resim öğretmenlerinden yararlanılmalıdır.
12. Okul bünyesinde yapılan eğitsel ve kültürel etkinliklerde de karikatüre yer verilebilir. Örneğin; okullarda kutlanan belirli gün ve haftalarda karikatür yarışmalar düzenlenebilir.
13. Öğretmenlere yönelik hizmet içi kurslarda çizerler tarafından eğitimler verilebilir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, K. Ü. (1996) *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası,

Alkan, C. (1979*) Eğitim Ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 85

Alsaç, Ü. (1994). *Türkiye'de Karikatür Çizgi Roman ve Çizgi Film.* İstanbul: İletişim Yayınları

Anakyalıoğlu, Z. (2008). Sanat Uzun Ömürlüdür, Hayat Kısa. *Artist Modern Dergisi,* 03(87), 26

Artut, K. (2002) *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık

Aydın, S. (2005, Kasım). Mizahı sınıf içinde rahat ve etkin kullanabilmemiz için ona bakış açımızı gözden geçirmeliyiz. *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi,275,*79-80

Aydoğan, K, (2005,Kasım). Karikatürün en sihirli yanı hayatın altını çizmek gibi bir işleve sahip olmasıdır. *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, 275,* 83

Başaran, İ.E. (1996*), Eğitime Giriş*. Ankara: Yargıç Matbaası,.

Bigalı, Ş. (1999). *Resim Sanatı* (2.Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Buyurgan, S., ve L. Mercin, (2005), Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları, Özsoy,V. (eds.) Varan Yayıncılık, Ankara.

Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010) Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi

Çilenti, K. (1991). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

Danyal, N. (2005, Kasım). Karikatürü iyi bilen biri fazladan bir dil sahibi olmuş demektir. *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, 275,* 74

Demirel, Ö. (2003). *Eğitim Sözlüğü. Dictionary of education* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2007). *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme, Öğretme Sanatı* (11. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Ö. (1993) *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Usem Yayınları

Demirel, Ö. Seferoğlu, S. ve Yağcı, E. (2004). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme.* (5.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Ö. ve Altun, E. (Ed).(2007). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı.* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Efe, H. (2005) *Karikatür ve Eğitim.* İzmir: Etki Yayınları

Efe, H. (2008, Mart) Derslerde Karikatür İle Konuyu Bütünleştirme Aşamaları. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, *97*, 51-53

Erbay, M. (1997*). Plastik Sanatlar Eğitimi'nin Gelişimi.* İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası

Erinç, M. S. (2004). *Sanat Psikolojisi' ne Giriş* (2. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Ersoy, A. (2010). Sanat Eleştirisi. İstanbul: Artes Yayınları

Ertürk, S. (1985). *Eğitimde Program Geliştirme.* (7. Baskı). Ankara: Meteksan Yayınları,

Fidan, B. (2007). *Reklam ve Karikatür.* İstanbul: Yazın Matbaacılık

Fidan, N. ve Erden, M. (1998), *Eğitime Giriş*, Ankara: Alkım Yayıncılık,

Fidan, N. (2012) *Okulda Öğrenme ve Öğretme* (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık

Göker, Y. (2007, Şubat). Karikatürün Eğitimde Kullanılması. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, *84*, 29-34

Göker, Y. (2005, Kasım). Karikatür öğrenmeyi kolaylaştırır, düzgün anlatım ve kendini iyi şekilde ifadeyi sağlar. *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, 275,* 76-77

Halis, İ. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara. Nobel Yayıncılık.

Göktürk, A. (1987) *Yenilikçi Sanattan Öğreneceklerimiz*. İstanbul: Ada Yayınları

İpşiroğlu, N. (1994) Çağdaş Eğitimde Sanat. Baysal, J., İpşiroğlu,N., İpşiroğlu, Z. ve Ozil, Ş (ed.) *Duyu Algılarının Eğitimi* (ss.13-20) içinde. Ankara: Demet Yayıncılık.

Kar, İ. (1999). *Karikatür Sanatı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kehnemuyi, Z. (2006) *Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi* (5. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Keogh, B., & Naylor, S. (1999). Concept Cartoons, Teaching and Learning in Science an Evaluation. *International Journal of Science Education*, 21, 4

Keogh, B., Naylor, S. & Wilson, C. (1998). Concept Cartoons: A new perspective on physics education. *Physics Education,* 33 (4). 219–224.

Keogh, B. & Naylor, S. (2004). *Concept Cartoons in Science Education*. Cheshire: Millgate House Publishing

Kıncal, R.Y. (2000), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, , Erzurum: Eser Ofset

Kırışoğlu, T. O. (2002*) Sanatta Eğitim, Görmek Öğrenmek Yaratmak*. Ankara: Pagema Yayıncılık.

Kırışoğlu, T. O. (2009*) Sanat Kültür Yaratıcılık Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi-Öğretimi*. Ankara: Pagema Yayıncılık.

Koç, C. (2005, Kasım). Önemli Olan Karikatürün Daha Özgür Bakış Açısına Sahip Bireylerin Yetişmesine Katkısı. *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi,275, 78*

Koçak, K. (1993) İlköğretim Kurumlarında Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi.

Çağdaş Eğitim, 189, 18-25

Köktaş, Ş. K. (2003) *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Nobel Kitapevleri

Küçükahmet, L. (2004) *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme* Ankara: Alkım Yayınevi

Mercin, L. (2009) *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi* A.O.Alakuş, L. Mercin, (eds.) Sanat nedir ve niçin gereklidir? (ss.1-12) İçinde. Ankara: Pagem Akademi

Naea (National Art Education Association) (1994). The national visual arts standarts. USA: Reston

Örs, F. (2007, Şubat). Eğitim ve Karikatür. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, *84*, 26-28

Özdemir, S. ve Yalın, İ. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Özden, Y. (2002). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem A Yayınları.

Özer, A. (1990). Karikatürün Eğitimde Kullanılması. Açıköğretim Fakültesi İletişim Bilimleri Dergisi,7, 529-538

Özer, A. (1994*). İletişimin Çizgi Dili Karikatür*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Özer, A. (2005, Kasım). Karikatür eğitimcinin yazı tahtası üzerindeki işini fazlasıyla kolaylaştırır. *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, 275 ,* 72-74

Özer, A. (2007). *Karikatür Yazıları.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Özer, A. (2007, Şubat). Karikatürün ve Eğitim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, *84*, 19-25

Özer, A. (1994). *İletişim Çizgi Dili Karikatür*. Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları

Özer, A. (2006). *Karikatür ve Eğitim.* Karikatür ve Eğitim Panelinde sunulan bildiri (18-19 Kasım, İzmir, ss 32-40), İzmir: Karikatürcüler Derneği

Özsoy, V. (2003). *Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Polat, N. (2011). Çağdaş Sanatın Dünyası. *Artist Modern Dergisi,42*,82

Rozental, N. (2005, Kasım). Karikatür öğrencinin dil mantığını geliştirmesini, dünyaya ilgisinin artmasını sağlar. *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, 275 ,* 75

Saban, A. (2004). *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim* (4. Baskı). Ankara :Nobel Yayın Dağıtım.

Samurçay, N (2008). Malik Bulut'un Bulutsuz Dünyası. *Artist Modern Dergisi,* 06(90),86

San, İ. (1979). *Sanatsal Yaratma Çocukta Yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

San, İ. (1999). Sanatla Eğitim Üzerine Yeni Düşünceler. Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyumunda sunulan bildiri (28-30 Nisan, Çanakkale, ss.1-9) Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

San, İ. (2010) *Sanat Eğitimi Kuramları.* Ankara: Ütopya Yayınevi

Selçuk, T. (1998). *Grafik Mizah.* İstanbul: İris Koleksiyonu

Şişman, A. (2011). *Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş.* İstanbul: Literatür Yayıncılık

Taç, A., (2005,Kasım). Karikatür; öğrencinin yaratıcılığını, duyarlılığını, öğrenme isteğini, estetik anlayışını geliştirecektir. *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi,275,* 77-78

Telli, H. (1996). Eğitimin Genel Hedeflerinin Davranış Biçimine Dönüşmesinde Sanat Eğitiminin Katkısı Vardır. Milli Eğitim,(131), 41-43.

Topçuoğlu, H. (2006).*Eğitimde Mizahın Önemi.* Karikatür ve Eğitim Panelinde sunulan bildiri (18-19 Kasım, İzmir, ss 49-56), İzmir: Karikatürcüler Derneği

Topuz, H. (1986). *İletişimde Karikatür ve Toplum*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi

Topuz, H. (1997). *Başlangıçtan Bugüne Dünya Karikatürü*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Uğurel, I., Moralı, S., (2006) Karikatürler ve Matematik Öğretiminde Kullanımı, *Milli Eğitim Dergisi,* 170, 32-47.

Uslu, A. (2007). Karikatürün Eğitim Kaygısı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 84,* 36

Varış, F. (1991) *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi

Vural, D,Ü. (2009) *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi* A.O.Alakuş,L. Mercin, (eds.) Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve İşlevi (ss.35-37) İçinde. Ankara: Pagem Akademi

Yolcu, E. (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel yayın dağıtım.

İnternet Kaynakları

Alsaç, Ü. *Karikatürde Gülmece Üstüne Gözlemler.* (www.nd-karikaturvakfi.org.tr/ katalog2004.html 02.08. 2012 tarihinde erişildi).

Kazanevsky, V. (1998). *Doğu Avrupa ülkelerinde karikatür sanatının belirli özellikleri.* (http://www.nd-karikaturvakfi.org.tr/98act/98etkin9.htm 06.08.2012 tarihinde erişildi).

Uslu, A. *Karikatür ve Eğitim* (http://www.hakkiuslu.com/cartoon/karkatuer-ve-etm/72-karikatur-ve-egitim , 31.07. 2012 tarihinde erişildi).

Yolcu, E. *Kent, Kent Estetiği ve İnsan* (http://www.enveryolcu.com.tr/ey/ kaleninsesi/ kent_insan.html 01.05.2013 tarihinde erişildi).

EKLER

EK-1: DENEY GRUBUNA UYGULANAN YERALTINDAN MÜZEYE ETKİNLİĞİ DÂHİLİNDE HAZIRLANMIŞ OLAN KARİKATÜRLER

BİLGİN'CİĞİM ÖNCE SANA ARKEOLOJİNİN TANIMINI YAPAYIM. ARKEOLOJİ ESKİ YUNANCA'NIN "ARKHAİOS" (ESKİ) VE "LOGOS" (BİLİM) KELİMELERİNDEN TÜRETİLMİŞTİR."ESKİNİN BİLİMİ" ANLAMINA GELİR. GEÇMİŞTE YAŞAYAN İNSANLARIN ELİNDEN ÇIKAN, YARATTIĞI HER TÜRLÜ ESERİ KEŞFEDEN, BİLİMSEL YÖNTEMLERLE ORTAYA ÇIKARAN,İNCELEYEN BİLİM DALIDIR.TARİHTEKİ EKSİK NOKTALAR, BİLİNMEYENLER YİNE ARKELOJİ TARAFIDAN ORTAYA ÇIKARILIR.
BUNLAR İNSAN DÜŞÜNCESİNİN ÜRÜNÜ OLAN ESERLER,ALET VE MALZEMELER İLE EV EŞYALARI,SANAT YAPITLARIDIR.
PEKİ ARKEOLOJİ GENELDE NE TÜR ÜRÜNLERLE İLGİLENMEKTEDİR ?

ARKEOLOJİ TOPRAK ALTINDAN ÇIKAN BULUNTULARIN YANINDA

SUYUN ALTINDAN ÇIKAN KALINTILARI DA İNCELEMEKTEDİR

BİLGİN BUNLAR ÖREN YERİ,HÖYÜK VE TÜMÜLÜSTÜR
AAA DÜMDÜZ ALANDA TEPECİKLER,ARKADADA KALINTILAR BUNLAR NEDİR BABA

TARİHSEL YADA ARKEOLOJİK DEĞER TAŞIYAN ESKİ MEDENİYET KALINTILARININ BULUNDUĞU YERLERE ÖREN YERİ DENİLMEKTEDİR.

HÖYÜKLER GENELDE ÜST ÜSTE GELMİŞ ÇOK EVRELİ YERLEŞİMLERİN BULUNDUĞU YAPAY TEPELERDİR.

TÜMÜLÜS ÖZEL VE ÖNEMLİ KİŞİLER YANİ KRAL,PRENS,PRENSES YADA LİDER ZENGİN İNSANLAR İÇİN YAPILMIŞ MEZAR ANITLARDIR. GENELLİKLE AHŞAP YA DA TAŞTAN İMAL EDİLMİŞ BİR MEZAR ODASININ ÜZERİNE BÜYÜK MİKTARDA ÇAKIL VE TOPRAK YIĞILMASIYLA OLUŞTURULAN YAPAY TEPECİKLERDİR.TÜMÜLÜSLER İNSANLARI ETKİLEMEK AMACIYLA,"BİZİM KRALIMIZ EN BÜYÜK" MESAJI VERMEK AMACIYLA DA YAPILMIŞTIR.

PEKİ BABA ARKEOLOJİK KAZI YAPILACAK ALANLAR NASIL BELİRLENMEKTEDİR
BUNUN BİRKAÇ YOLU VAR BİLGİN

BUNLARDAN BİRİ YÜZEY ARAŞTIRMASIDIR. YÜZEYİNDE BULUNAN KALINTILARDAN YOLA ÇIKILMAKTADIR.

DİĞERİ ANTİK KAYNAKLARDIR. BULUNAN ANTİK KAYNAKLAR İNCELENMEKTEDİR.

BİR DİĞERİDE ACİL KURTARMA KAZILARIDIR.BU KİMİ ZAMAN BİR KANALİZASYON,KİMİ ZAMANDA BİR BARAJ ÇALIŞMASI OLABİLİR.

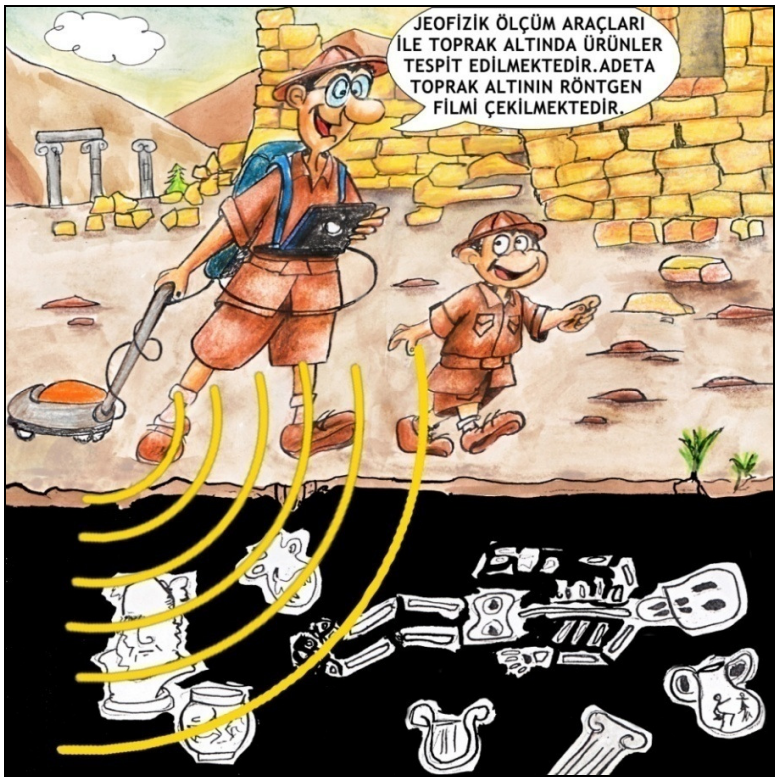
JEOFİZİK ÖLÇÜM ARAÇLARI İLE TOPRAK ALTINDA ÜRÜNLER TESPİT EDİLMEKTEDİR.ADETA TOPRAK ALTININ RÖNTGEN FİLMİ ÇEKİLMEKTEDİR.

ARKEOLOGLAR UÇAKLARDAN DA YARARLANMAKTADIR.TOPRAK ALTINDAKİ BULUNTULAR YÜZEYDE ÇEŞİTLİ ŞEKİLLER OLUŞTURMAKTADIR.UÇAKLARLA ÇEKTİKLERİ FOTOĞRAFLARDA BU ŞEKİLLER BELLİ OLMAKTADIR

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
ARKEOLOJİK KAZI YAPILACAK ALAN BELİRLENDİKTEN SONRA KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINDAN İZİN ALMAK GEREKMEKTEDİR. BAKANLIK İZİN VERİRKEN KAZI EKİBİNİN YANINA BİRDE UZMAN GÖREVLENDİRMEKTEDİR.

HADİ BABA ! KAZIYA BAŞLAYALIM
NE YAPIYORSUN BİLGİN ! ARKEOLOGLAR KESİNLİKLE İŞ MAKİNELERİ KULLANMAZLAR.KİMİ ZAMAN KAZI SONUCU BİRİKEN ATIK TOPRAĞI ALMAK İÇİN KULLANABİLİRLER

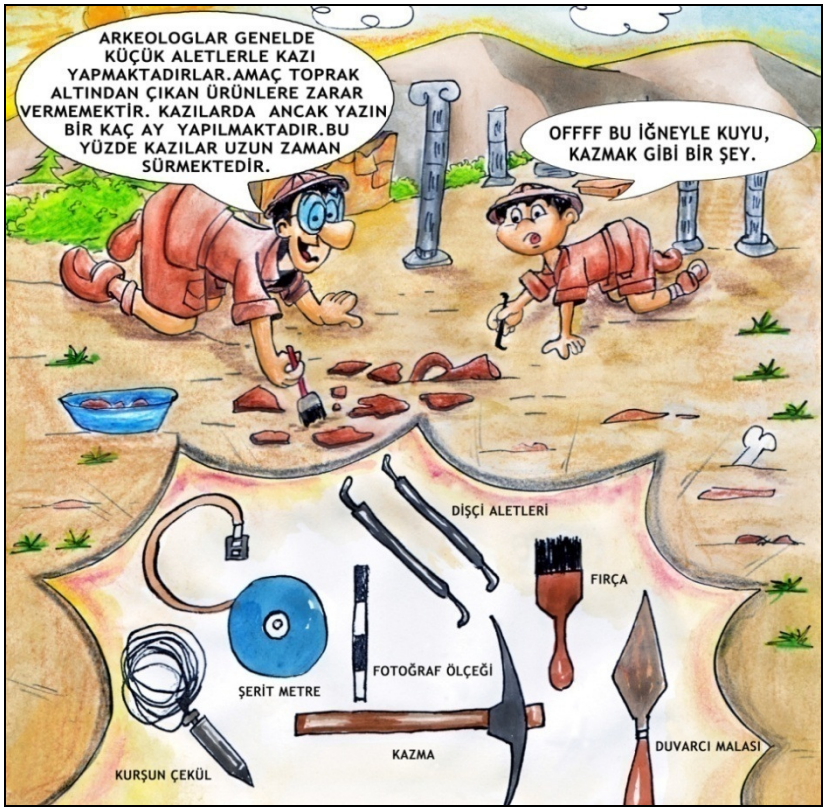
ARKEOLOGLAR GENELDE KÜÇÜK ALETLERLE KAZI YAPMAKTADIRLAR.AMAÇ TOPRAK ALTINDAN ÇIKAN ÜRÜNLERE ZARAR VERMEMEKTİR. KAZILARDA ANCAK YAZIN BİR KAÇ AY YAPILMAKTADIR.BU YÜZDE KAZILAR UZUN ZAMAN SÜRMEKTEDİR.
OFFFF BU İĞNEYLE KUYU, KAZMAK GİBİ BİR ŞEY.
DİŞÇİ ALETLERİ
FIRÇA
ŞERİT METRE
FOTOĞRAF ÖLÇEĞİ
KAZMA
DUVARCI MALASI
KURŞUN ÇEKÜL

KAZI ALANINDAN ÇIKAN TOPRAKLAR ELEKLERDEN GEÇİRİLEREK EN KÜÇÜK PARÇA BİLE NUMARALANDIRILARAK DEĞERLENDİRİLMEKTEDİR.

DAHA SONRA BULUNAN ESERLERİN NUMARALANDIRILMIŞ PARÇALARI BİRLEŞTİRİLEREK RESTORE EDİLMEKTEDİR.BİR NEVİ TAMİR EDİLMEKTEDİR.
ÇOK ZEVKLİ YAP BOZ YAPMAK GİBİ BİR ŞEY

ARKEOLOJİ MÜZESİ
BU ESER KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞININ GÖREVLENDİRMİŞ OLDUĞU UZMANA TESLİM EDİLİR. BU UZMANDA ESERİ MÜZEYE ULAŞTIRIR

ÜLKEMİZDE KAÇAK KAZILARDA YAPILMAKTADIR. İZİNSİZ BU KAZILAR KİMİ ZAMAN DEFİNE ARAMAK AMACIYLA

KİMİ ZAMAN DA TARİHİ
ESER KAÇAKÇILIĞI YAPMAK
AMACIYLA YAPILMAKTADIR.

BU TARİHİ ESERLER
ALICILARI TARAFINDAN YÜKSEK
ÜCRETLER ÖDENEREK YURT
DIŞINA KAÇIRILMAKTADIR.

YURT DIŞINA KAÇIRILAN BU ESERLER UZUN ÇABALAR SONUCU TEKRAR YURDA GERİ GETİRİLEBİLMEKTEDİR.FAKAT BU ÇABALAR YÜKSEK MAALİYETLERE SEBEP OLMAKTADIR.

BUNUN YANINDA KİMİLERİDE MACERACI BİR RUHLA HEYECAN VE MERAK DUYGULARINI GİDERMEK İÇİN KAZILAR YAPMAKTADIRLAR.

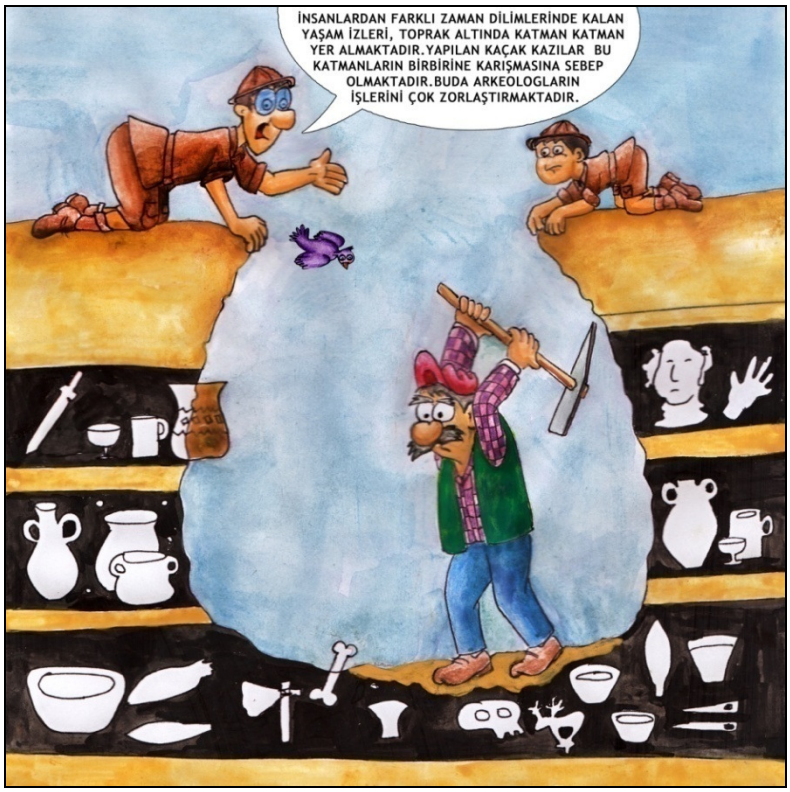
İNSANLARDAN FARKLI ZAMAN DİLİMLERİNDE KALAN YAŞAM İZLERİ, TOPRAK ALTINDA KATMAN KATMAN YER ALMAKTADIR.YAPILAN KAÇAK KAZILAR BU KATMANLARIN BİRBİRİNE KARIŞMASINA SEBEP OLMAKTADIR.BUDA ARKEOLOGLARIN İŞLERİNİ ÇOK ZORLAŞTIRMAKTADIR.

BU TÜR KAZILAR YAPANLAR FARK EDİLDİĞİNDE EN YAKIN MÜLKİ AMİRE HABER VERİLMELİDİR. İZİNSİZ KAZI YAPARKEN YAKALANANLAR AĞIR CEZALAR ALMAKTADIRLAR
PEKİ BABA BU MÜLKİ AMİRLER KİMLERDİR

BU MÜLKİ AMİRLER,
KÖYLERDE MUHTARLIKLAR,
İLÇELERDE KAYMAKAMLIKLAR,
İLLERDE DE VALİLİKLERDİR.
MUHTARLIK
KAYMAKAMLIK
VALİLİK

BUNUN YANINDA
DEFİNE BULMAK AMACIYLA
MÜZELERE BAŞVURULARAK
İZİNLİ OLARAKTA KAZI
YAPILABİLMEKTEDİR.

KAZILARDA BULUNAN DEFİNELER1840 YILINDAN SONRASINA AİTSE KANUNLARIN BELİRLEDİĞİ DEĞER ÜZERİNDEN %50 'SİNİ DEVLET,%10'UNU ARAZİ SAHİBİ, %40'INIDA DEFİNEYİ BULAN ALIR.EĞER BULUNAN ÜRÜNLER BELİRTİLEN TARİHTEN ÖNCESİNE AİTSE TARİHİ ESER KABUL EDİLİR VE MÜZELERCE TESLİM ALINIR
%10
%50
%40

BAZEN ŞANS ESERİ BULUNTULARA RASTLANABİLİR. BU KİMİ ZAMAN BİR TARLA,KİMİ ZAMAN BİR BARAJ KİMİ ZAMANDA BİR İNŞAAT TEMELİ OLABİLİR.
BU DURUMDA YİNE MÜLKİ AMİRE HABER VERMEK GEREKİR.

KÜLTÜR BAKANLIĞI
ARKEOLOJİ MÜZESİ
TARİHİ ESER BULUNDUĞUNDA 3 GÜN İÇİNDE MÜZEYE TESLİM EDİLMELİDİR.TESLİM EDİLEN ESERLER MÜZE ENVANTERİNE KAYDEDİLİR.

ESERLERİ BAĞIŞLAYANLAR ESERLERİN DEĞERLERİ ÜZERİNDEN ÖDÜLLENDİRİLMEKTEDİR.ÖDÜL MİKTARI UZMANLARDAN OLUŞAN BİR KOMİSYON TARAFINDAN BELİRLENMEKTEDİR.

TOPRAK ALTINDAN ÇIKAN HER ÜRÜN TARİHİ ESER DEĞİLDİR. TOPRAK ALTINDAN ÇIKAN TARİHİ ESERSE MÜZELER TARAFINDAN TESLİM ALINIR. SERGİLENEBİLECEK NİTELİKTE OLANLAR SERGİLENİR, SERGİLENEMEYECEK OLANLAR MÜZELERDE ETÜTLÜK ESER OLARAK SAKLANIR.

AFERİM BİLGİN ARKADAŞLARINI MÜZEYE GETİRMEN ÇOK DOĞRU BİR DAVRANIŞ. MÜZELER GEÇMİŞTE YAŞAYAN İNSANLARIN DÜŞÜNÜŞ, İNANÇ, YAŞAYIŞ VE YETENEKLERİ HAKKINDA BİLGİ VERİR. GEÇMİŞİ ÖĞRENEREK BUGÜNÜ ANLAMAMIZA YARDIMCI OLURLAR.
BABA BAK ARKADAŞLARIMI MÜZEYİ GEZDİRMEYE GETİRDİM

EK-2 ETKİNLİK İÇİN HAZIRLANMIŞ SORULAR

2011/2012 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI
KARİKATÜR DESTEKLİ İŞLENEN GÖRSEL SANATLAR
DERSİ MÜZE BİLİNCİ ÖĞRENME ALANI
"YERALTINDAN MÜZEYE" ETKİNLİK SORULARI

Öğrencinin Adı Soyadı :.....

Sınıf .....Numara.....

1) Arkeolojinin kelime anlamı aşağıdakilerden hangisidir ?

A) Filoloji Bilimi

B) Eskinin Bilimi

C) Sosyoloji Bilimi

D) Dil bilimi

2) Arkeoloji aşağıda verilen ürünlerden hangisiyle **ilgilenmez ?**

I- Toprak altından çıkan ürünler

II-Suyun altından çıkan ürünler

III-Madenlerden çıkan ürünler

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II

3) Aşağıdakilerden hangisi arkeolojik kazı yapılacak alanı belirleme yöntemlerinden biri **değildir ?**

A)Yüzey araştırma

B)Antik kaynaklar

C)Jeofizik ölçüm araçları

D)Şantiye kazıları

4) Arkeoloji, aşağıdakilerden hangisiyle **ilgilenmez ?**

A) Kullanılmış olan Alet ve Malzemeler

B) Kullanılmış olan Ev Eşyaları

C) Yapmış Oldukları Sanat Eserleri

D) Kalorifer Kazanları

5) Aşağıdakilerden hangisi arkeolojik kazı yapılacak alanı belirleme metotlarından **değildir?**

I- Uçaklarla çekilen fotoğraflar

II- Tomografi

III- Jeofizik ölçüm araçları

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve III

6) Arkeolojik kazı yapılacak alan belirlendikten sonra yapılacak ilk işlem aşağıdakilerden hangisidir ?

A)Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak

B)Sağlık Bakanlığından izin almak

C)Milli Eğitim Bakanlığından izin almak

D)Spor Bakanlığından izin almak

7) Aşağıdakilerden hangisi arkeolojik kazılarda kullanılabilecek araçlardan biri değildir?

A) Kazma

B) Fırça

C) Kurşun Çekül

D) Cep Telefonu

8) Arkeolojik kazılarda elde edilen buluntuların nasıl bir işlem sürecinden geçirildiği aşağıdaki şıklardan hangisinde doğru olarak verilmiştir ?

A) Buluntular önce birleştirilir- Temizlenir- Elekten geçirilir- Görevliye teslim edilir

B) Buluntular önce elekten geçirilir- Temizlenir- Numaralandırılır- Birleştirilir- Kültür ve Turizm Bakanlığından görevlendirilmiş uzmana teslim edilir.

C) Buluntular önce toplanır sonra hepsi görevliye teslim edilir

D) Buluntular olduğu yerde bırakılır

9)Arkeolojik kazılarda çıkartılan toprakların elekten geçirilmesinin sebebi nedir.

a) Kazıda çıkan toprağın tarımda kullanmak

b) Toprağa karışabilecek küçük arkeolojik parçaları bulmak

c) Toprağı arkeolojik alanı kapatmada kullanmak

d) Çıkan toprağı satmak

10)Kaçak kazıların hangi sebeplerden dolayı yapıldığı aşağıdaki şıklardan hangisinde **yanlış** olarak verilmiştir ?

A) Eser kaçakçılığı- Define aramak

B) Define aramak- Merak etmek

C) Arkeoloji bilimine yardımcı olmak

D) Para kazanmak- Eser kaçakçılığı

11) Kaçak kazıların arkeologların işini zorlaştıran en belirgin sonucu aşağıdakilerden hangisidir ?

A) Define bulamazlar B) Kazı yapamazlar C) Katmanlar birbirine karışır D) Eser bulamazlar

12) Kaçak kazı yapanlar belirlendiğinde yapılması gereken ilk işlem aşağıdakilerden hangisidir ?

A) En yakın mülki amire haber vermek B) 112 yi aramak

C) Gazetecilere haber vermek D) SGK'ya gitmek

13) Aşağıdakilerden hangisi kaçak kazı yapanların bildirilmesi gereken mülki amirlerden birisi **değildir ?**

A) Köylerde muhtarlar

B) İlçelerde kaymakamlar

C) İllerde valiler

D) İllerde Defterdarlık

14) Define aramak için izin alınması gereken kurum aşağıdakilerden hangisidir.

A) Milli Eğitim Bakanlığı

B) Orman Müdürlükleri

C) Müze Müdürlükleri

D) Emniyet Müdürlükleri

15) Aşağıdaki yıllardan hangisinden önceki buluntular "tarihi eser" kapsamına girer ?

A)1850 B) 1950 C) 1840 D) 2000

16) İzinli kazılar sonucunla elde edilen definenin paylaşımı aşağıdaki şıklardan hangisinde doğru olarak verilmiştir ?

A) %50 Bulana -%50 Devlete

B) %100 Bulana

C) %80 Bulana -%20 Devlete

D)%10 Arazi Sahibine- %50 Devlete- %40 Defineyi bulana

17) Bir tarihi eser bulunduktan kaç gün içinde müzeye teslim edilmelidir?

a) 5 Gün b) 1 Hafta c) 3 Gün d) 1 Ay

18)Toprak altından çıkan fakat sergilenemeyecek nitelikteki tarihi eserlere müzelerde ne yapılmaktadır ?

a) Toprak altında bırakılmaktadır

b) Satılmaktadır

c) Çöpe atılmaktadır.

d) Etütlük olarak müzede saklanmaktadır.

19) Genellikle ahşap ya da taştan imal edilmiş,özel ve önemli kişiler,kral,prens,prenses yada lider zengin insanlar için yapılmış yapay tepecik biçimindeki anıtsal mezar odalarına ne ad verilmektedir.

a)Höyük

b)Tümülüs

c)Ören Yeri

d)Harabe

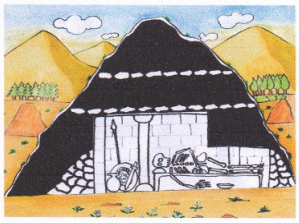

20) Tarihsel yada arkeolojik değer taşıyan eski medeniyet kalıntılarının bulunduğu yerlere ne ad verilmektedir.

a)Ören yeri

b)Tümülüs

c) Lahit

d)Sütun

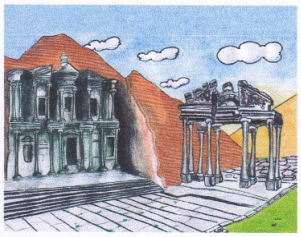

21) Çok eski bir yerleşme yerinin zamanla toprakla örtülüp tepe biçimini almış,genelde üst üste gelmiş çok evreli yerleşim yeri birikimlerine ne ad verilmektedir.

a)Ören Yeri

b)Harabe

c)Tümülüs

d)Höyük

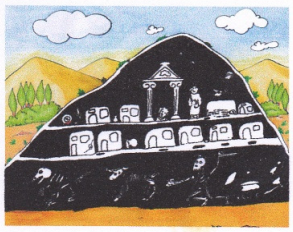

Başarılar
Akif SEVEN

EK-3 BARBAROS İLKÖĞRETİM OKULU ARAŞTIRMA İZİNİ

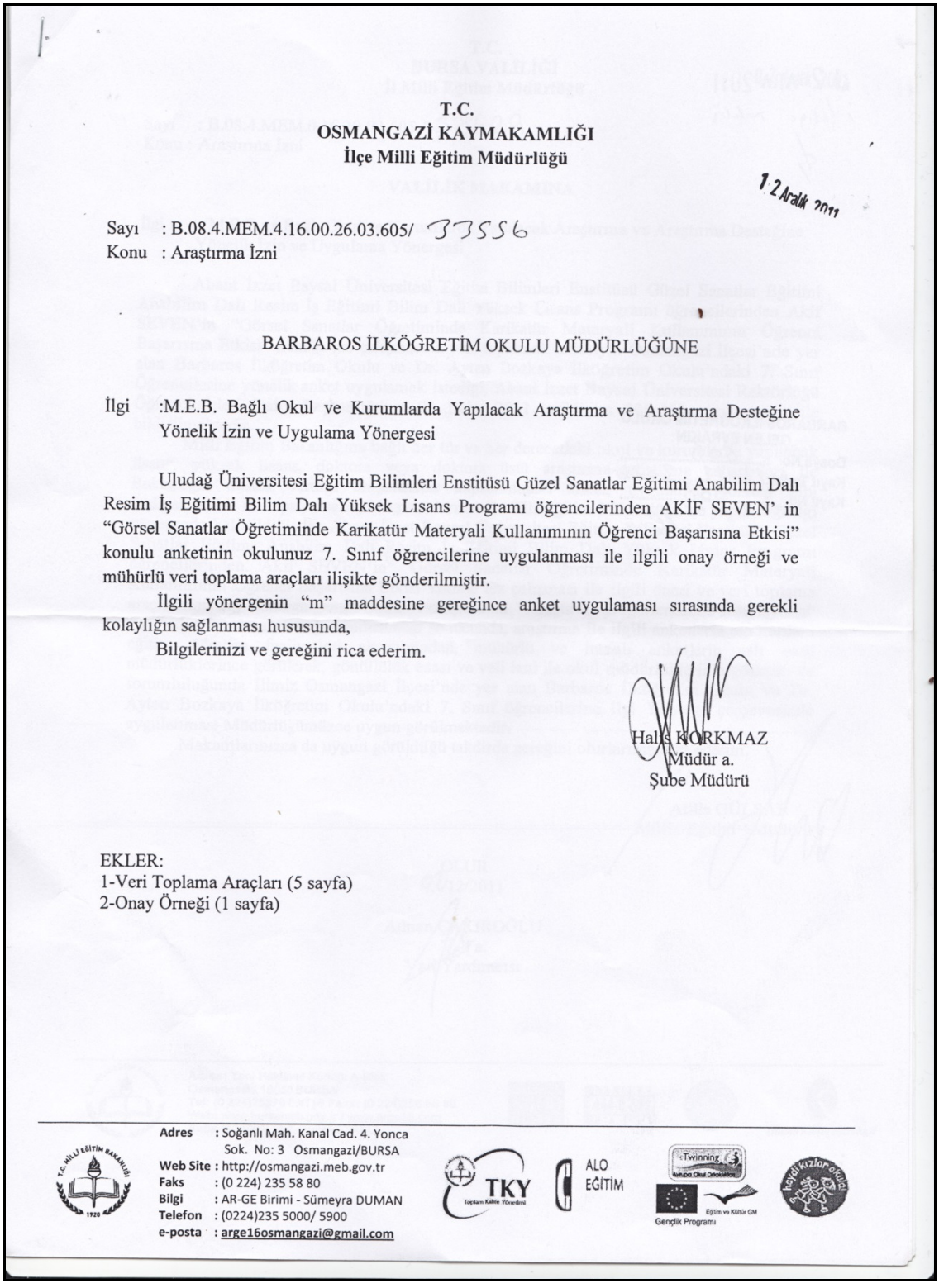

T.C.
OSMANGAZİ KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

12 Aralık 2011

Sayı : B.08.4.MEM.4.16.00.26.03.605/ 37556
Konu : Araştırma İzni

BARBAROS İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi :M.E.B. Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden AKİF SEVEN' in "Görsel Sanatlar Öğretiminde Karikatür Materyali Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi" konulu anketinin okulunuz 7. Sınıf öğrencilerine uygulanması ile ilgili onay örneği ve mühürlü veri toplama araçları ilişikte gönderilmiştir.

İlgili yönergenin "m" maddesine gereğince anket uygulaması sırasında gerekli kolaylığın sağlanması hususunda,

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Halis KORKMAZ
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:
1-Veri Toplama Araçları (5 sayfa)
2-Onay Örneği (1 sayfa)

Adres : Soğanlı Mah. Kanal Cad. 4. Yonca Sok. No: 3 Osmangazi/BURSA
Web Site : http://osmangazi.meb.gov.tr
Faks : (0 224) 235 58 80
Bilgi : AR-GE Birimi - Sümeyra DUMAN
Telefon : (0224)235 5000/ 5900
e-posta : arge16osmangazi@gmail.com

TKY
ALO EĞİTİM
eTwinning
Eğitim ve Kültür GM Gençlik Programı

EK-4 DR. AYTEN BOZKAYA İLKÖĞRETİM OKULU ARAŞTIRMA İZİNİ

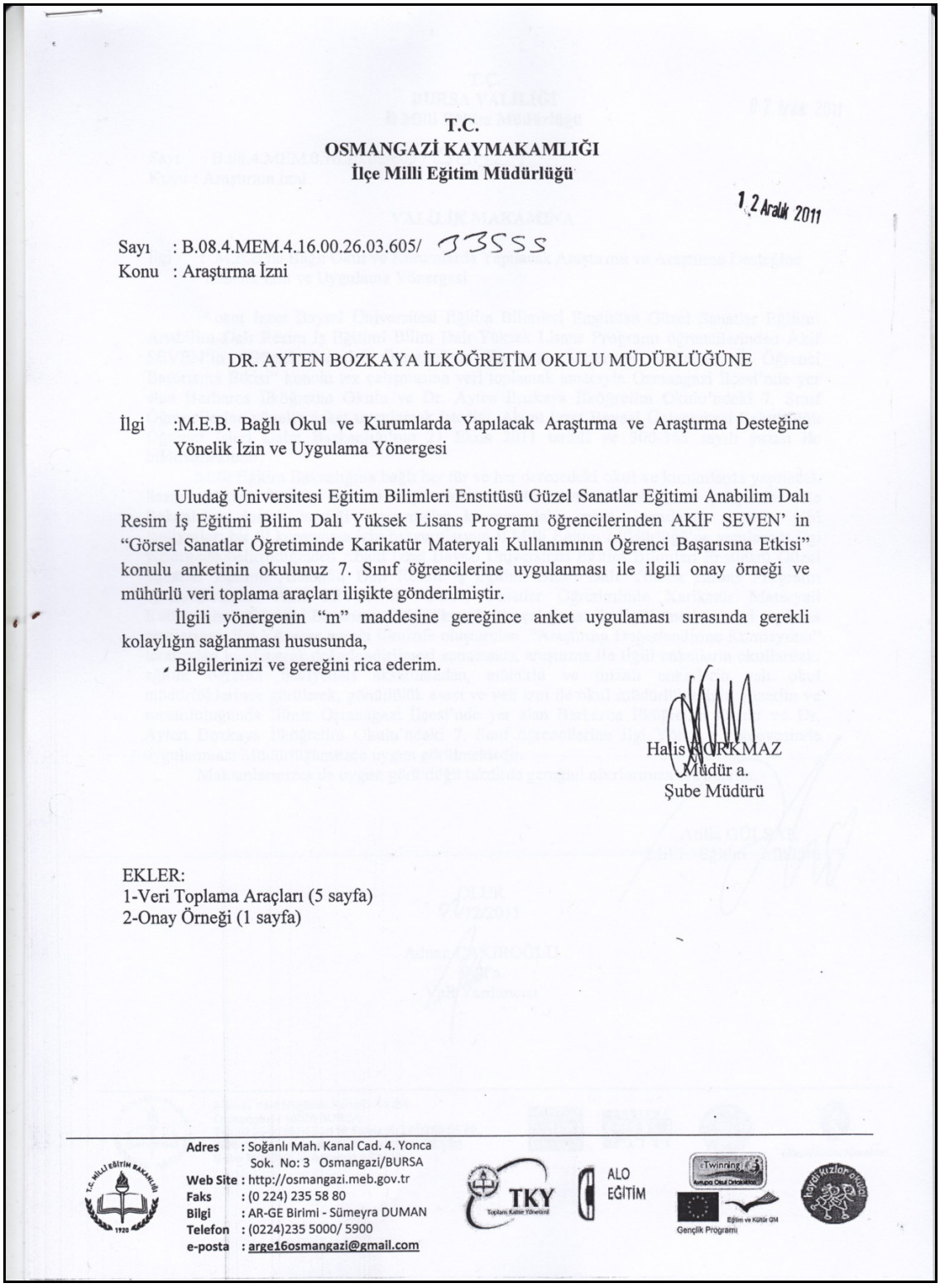

T.C.
OSMANGAZİ KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

12 Aralık 2011

Sayı : B.08.4.MEM.4.16.00.26.03.605/ 73555
Konu : Araştırma İzni

DR. AYTEN BOZKAYA İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi :M.E.B. Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden AKİF SEVEN' in "Görsel Sanatlar Öğretiminde Karikatür Materyali Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi" konulu anketinin okulunuz 7. Sınıf öğrencilerine uygulanması ile ilgili onay örneği ve mühürlü veri toplama araçları ilişikte gönderilmiştir.

İlgili yönergenin "m" maddesine gereğince anket uygulaması sırasında gerekli kolaylığın sağlanması hususunda,

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Halis GÖRKMAZ
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:
1-Veri Toplama Araçları (5 sayfa)
2-Onay Örneği (1 sayfa)

Adres : Soğanlı Mah. Kanal Cad. 4. Yonca Sok. No: 3 Osmangazi/BURSA
Web Site : http://osmangazi.meb.gov.tr
Faks : (0 224) 235 58 80
Bilgi : AR-GE Birimi - Sümeyra DUMAN
Telefon : (0224)235 5000/ 5900
e-posta : arge16osmangazi@gmail.com

TKY Toplam Kalite Yönetimi
ALO EĞİTİM
eTwinning Avrupa Okul Ortaklığı
Eğitim ve Kültür GM Gençlik Programı

EK-5 ARAŞTIRMA İZİNİ (VALİLİK OLURU)

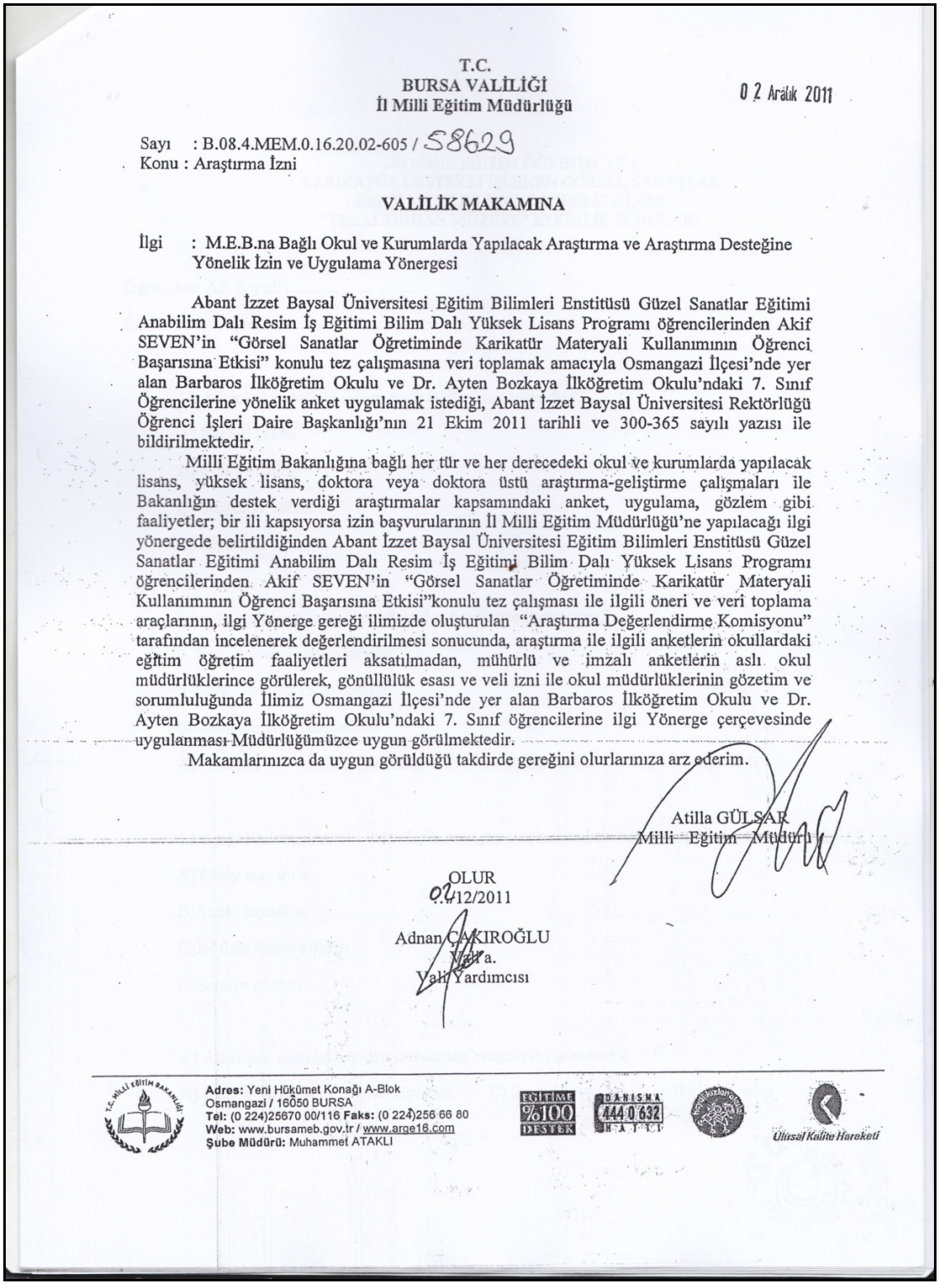

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

02 Aralık 2011

Sayı : B.08.4.MEM.0.16.20.02-605 / 58629
Konu : Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : M.E.B.na Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Akif SEVEN'in "Görsel Sanatlar Öğretiminde Karikatür Materyali Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi" konulu tez çalışmasına veri toplamak amacıyla Osmangazi İlçesi'nde yer alan Barbaros İlköğretim Okulu ve Dr. Ayten Bozkaya İlköğretim Okulu'ndaki 7. Sınıf Öğrencilerine yönelik anket uygulamak istediği, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 21 Ekim 2011 tarihli ve 300-365 sayılı yazısı ile bildirilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı her tür ve her derecedeki okul ve kurumlarda yapılacak lisans, yüksek lisans, doktora veya doktora üstü araştırma-geliştirme çalışmaları ile Bakanlığın destek verdiği araştırmalar kapsamındaki anket, uygulama, gözlem gibi faaliyetler; bir ili kapsıyorsa izin başvurularının İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yapılacağı ilgi yönergede belirtildiğinden Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Akif SEVEN'in "Görsel Sanatlar Öğretiminde Karikatür Materyali Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi"konulu tez çalışması ile ilgili öneri ve veri toplama araçlarının, ilgi Yönerge gereği ilimizde oluşturulan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu" tarafından incelenerek değerlendirilmesi sonucunda, araştırma ile ilgili anketlerin okullardaki eğitim öğretim faaliyetleri aksatılmadan, mühürlü ve imzalı anketlerin aslı okul müdürlüklerince görülerek, gönüllülük esası ve veli izni ile okul müdürlüklerinin gözetim ve sorumluluğunda İlimiz Osmangazi İlçesi'nde yer alan Barbaros İlköğretim Okulu ve Dr. Ayten Bozkaya İlköğretim Okulu'ndaki 7. Sınıf öğrencilerine ilgi Yönerge çerçevesinde uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde gereğini olurlarınıza arz ederim.

Atilla GÜLSAR
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
02/12/2011

Adnan ÇAKIROĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Adres: Yeni Hükümet Konağı A-Blok
Osmangazi / 16050 BURSA
Tel: (0 224)25670 00/116 Faks: (0 224)256 66 80
Web: www.bursameb.gov.tr / www.arge16.com
Şube Müdürü: Muhammet ATAKLI

EĞİTİME %100 DESTEK
DANIŞMA 444 0 632 HATTI
Ulusal Kalite Hareketi

EK-6 BARBAROS İLKÖĞRETİM OKULU ANLATIM YÖNTEMİ GÜNLÜK PLANI

Etkinlik
Yeraltından Müzeye Eser Avı
Konu
Yeraltından Müzeye
14 – 25 Mayıs 2012

DERS	Görsel Sanatlar
SINIF	7/B
YAKLAŞIK SÜRE	1 Ders saati
TEMEL BECERİLER	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanabilme, Kendini ifade etme, Görsel okuma, Kişisel ve sosyal değerlere önem verme,
ÖĞRENME ALANI	Müze Bilinci.
KAZANIM	1) Tarihi eserlerimize sahip çıkılmasının herkes için bir ulusal görev olduğunu benimser, 2) Ülkemizin müze, ören yeri, tarihi eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar,
ARAÇ ve GEREÇLER	Resim kâğıdı, Resim Kalemi, pastel boya
TEKNİKLER	Pastel Tekniği
YÖNTEMLER	Anlatım, Soru Cevap. Tartışma.
DUYUŞSAL ve DÜŞÜNSEL HAZILIK	Öğrencilerden, Müze ziyareti yapmaları veya müze ziyareti yapmış aile büyükleriyle müzeler hakkında görüşmüş olarak derse gelmeleri istenir.

SÜREÇ

- Derse giriş kısmında öntest verilir. Öğrencilerin bu testlerdeki soruları cevaplamaları istenir.
- Bulunan bir eserin müzeye teslim edilme süreci öğrencilere anlatım yöntemi ile aktarılır.
- Öncelikle Arkeolojinin tanımı yapılır.

Arkeoloji eski Yunanca "arkhaios" (eski) ve "logos" (bilim) kelimelerinden türetilmiştir. "Eskinin bilimi" anlamına gelir. Geçmişte yaşayan insanların elinden çıkan, yarattığı her türlü eseri keşfeden, bilimsel yöntemlerle ortaya çıkaran, inceleyen bilim dalıdır. Tarihteki eksik noktalar, bilinmeyenler yine Arkeoloji tarafından ortaya çıkarılır. Arkeoloji insan düşüncesinin ürünü olan eserler, alet ve malzemeler ile ev eşyaları, sanat yapıtları ile ilgilenmektedir.

- Arkeolojinin toprak altından çıkan ürünlerin yanında, suyun altından çıkan ürünlerle ilgilendiği

anlatılır.

- Höyük, Tümülüs ve Ören yerlerinden bahsedilir.

Höyük: Genelde üst üste gelmiş çok evreli yerleşimlerin bulunduğu yapay tepelerdir**.**

Tümülüs: Özel ve önemli kişiler yani kral, prens, prenses yada lider zengin insanlar için yapılmış mezar anıtlardır. Genellikle ahşap ya da taştan imal edilmiş bir mezar odasının üzerine büyük miktarda çakıl ve toprak yığılmasıyla oluşturulan yapay tepeciklerdir. Tümülüsler insanları etkilemek amacıyla, "bizim kralımız en büyük" mesajı vermek amacıyla da yapılmıştır.

Ören Yeri: Tarihsel yada arkeolojik değer taşıyan eski medeniyet kalıntılarının bulunduğu yerlere ören yeri denilmektedir.

- Daha sonra kazı alanlarının nasıl belirlendiği anlatılır.

Bunlardan biri yüzey araştırmasıdır. Yüzeyinde bulunan kalıntılardan yola çıkılmaktadır.

Diğeri antik kaynaklardır. Bulunan antik kaynaklar incelenmektedir.

Bir diğeri de acil kurtarma kazılarıdır. Bu kimi zaman bir kanalizasyon, kimi zaman da bir baraj çalışması olabilir.

Jeofizik ölçüm araçları ile de toprak altında ürünler tespit edilmektedir. Bu yöntem ile adeta toprak altının röntgen filmi çekilmektedir.

Arkeologlar uçaklardan da yararlanmaktadır. Toprak altındaki buluntular yüzeyde çeşitli şekiller oluşturmaktadır. Uçaklarla çektikleri fotoğraflarda bu şekiller belli olmaktadır

- Kazı yapmak için gerekli izin alınan merciler anlatılır.

Arkeolojik kazı yapılacak alan belirlendikten sonra Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak gerekmektedir. Bakanlık izin verirken kazı ekibinin yanına birde uzman görevlendirmektedir.

- Kazılarda kullanılan malzemelerden bahsedilir.

Arkeologlar genelde küçük aletlerle kazı yapmaktadırlar. Amaç toprak altından çıkan ürünlere zarar vermemektir. Kazılarda ancak yazın bir kaç ay yapılmaktadır. Bu yüzde kazılar uzun zaman sürmektedir. Arkeologlar kazılarda dişçi aletleri, fırça, kazma, fotoğraf ölçeği, şerit metre, kurşun çekül, duvar malası gibi aletler ile kazı çalışması yapmaktadırlar.

- Daha sonra bulunan eserlerin müzeye ulaştırılma süreci anlatılır.

Kazı alanından çıkan topraklar eleklerden geçirilerek en küçük parça bile numaralandırılarak değerlendirilmektedir. Daha sonra bulunan eserlerin numaralandırılmış parçaları birleştirilerek restore edilmektedir. Bir nevi tamir edilmektedir. Bu eser kültür ve turizm bakanlığının görevlendirmiş olduğu uzmana teslim edilir. Bu uzmanda eseri müzeye ulaştırır

- Bunun yanında kaçak kazıların sebepleri ve sonuçları anlatılır.

Ülkemizde kaçak kazılarda yapılmaktadır. İzinsiz bu kazılar kimi zaman define aramak amacıyla, kimi zaman da tarihi eser kaçakçılığı yapmak amacıyla yapılmaktadır. Bunun yanında kimileri de maceracı bir ruhla heyecan ve merak duygularını gidermek için kazılar yapmaktadırlar. Bu tarihi eserler alıcıları tarafından yüksek ücretler ödenerek yurt dışına kaçırılmaktadır. Yurt dışına kaçırılan bu eserler uzun çabalar sonucu tekrar yurda geri getirilebilmektedir. Bu çabalar yüksek maliyetlere sebep olmaktadır.

- Kaçak kazıların arkeoloji bilimine verdiği zararlar anlatılır.

İnsanlardan farklı zaman dilimlerinde kalan yaşam izleri, toprak altında katman katman yer almaktadır. Yapılan kaçak kazılar bu katmanların birbirine karışmasına sebep olmaktadır. Buda arkeologların işlerini çok zorlaştırmaktadır

- Kaçak kazılar ile ilgili müeyyidelerden bahsedilir.

Bu tür kazılar yapanlar fark edildiğinde en yakın mülki amire haber verilmelidir. İzinsiz kazı yaparken yakalananlar ağır cezalar almaktadırlar. Bu mülki amirler, köylerde muhtarlıklar, ilçelerde kaymakamlıklar illerde de valiliklerdir.

- Bunun yanında izinli olarak yapılan kazılar, bu kazıların izin aşamaları anlatılır.

Define bulmak amacıyla müzelere başvurularak izinli olarak ta kazı yapılabilmektedir. Kazılarda bulunan defineler1840 yılından sonrasına aitse kanunların belirlediği değer üzerinden %50 'sini devlet,%10'unu arazi sahibi, %40'ınıda defineyi bulan alır. Eğer bulunan ürünler belirtilen tarihten öncesine aitse tarihi eser kabul edilir ve müzelerce teslim alınır.

- Bunun yanında bulunan bir eserin müzeye ulaştırılma süreci anlatılır.

Bazen şans eseri buluntulara rastlanabilir. Bu kimi zaman bir tarla, kimi zaman bir baraj kimi zamanda bir inşaat temeli olabilir. Tarihi eser bulunduğunda 3 gün içinde müzeye teslim edilmelidir. Teslim edilen eserler müze envanterine kaydedilir. Eserleri bağışlayanlar eserlerin değerleri üzerinden ödüllendirilmektedir. Ödül miktarı uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından belirlenmektedir. Toprak altından çıkan her ürün tarihi eser değildir. Toprak altından çıkan tarihi eserse müzeler tarafından teslim alınır. Sergilenebilecek nitelikte olanlar sergilenir, sergilenemeyecek olanlar müzelerde etütlük eser olarak saklanır.

- Son olarak müzelerin öneminden bahsedilir.

Müzeler geçmişte yaşayan insanların düşünüş, inanç, yaşayış ve yetenekleri hakkında bilgi verir. Geçmişi öğrenerek bugünü anlamamıza yardımcı olurlar.

- Etkinlik sonunda öğrencilere "Başarı testi " dağıtılır.

DEĞERLENDİRME

1.Her öğrencinin sürece katılıp katılmadığı değerlendirilir.

2. Öğrencilerin "Başarı testi" ni doldurmaları sağlanır.

Akif SEVEN
Görsel Sanatlar Dersi Öğretmeni

Uygundur.
14.05.2012
İbrahim KULOĞLU
Barbaros İlköğretim Okulu Müdürü

EK-7 BARBAROS İLKÖĞRETİM OKULU KAVRAM KARİKATÜR YÖNTEMİ GÜNLÜK PLANI

Etkinlik
Yeraltından Müzeye Eser Avı
Konu
Yeraltından Müzeye
14 – 25 Mayıs 2012

DERS	Görsel Sanatlar
SINIF	7/D
YAKLAŞIK SÜRE	1 Ders saati
TEMEL BECERİLER	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanabilme, Kendini ifade etme. Görsel okuma, Kişisel ve sosyal değerlere önem verme,
ÖĞRENME ALANI	Müze Bilinci.
KAZANIM	1) Tarihi eserlerimize sahip çıkılmasının herkes için bir ulusal görev olduğunu benimser, 2) Ülkemizin müze, ören yeri, tarihi eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar,
ARAÇ ve GEREÇLER	Projeksiyon Makinesi, Resim kâğıdı, Resim Kalemi, pastel boya
TEKNİKLER	Pastel Tekniği
YÖNTEMLER	Kavram Karikatürü, Anlatım, Soru Cevap. Tartışma.
DUYUŞSAL ve DÜŞÜNSEL HAZILIK	Öğrencilerden, Müze ziyareti yapmaları veya müze ziyareti yapmış aile büyükleriyle müzeler hakkında görüşmüş olarak derse gelmeleri istenir.

SÜREÇ

Derse giriş kısmında öntest verilir. Öğrencilerin bu testlerdeki soruları cevaplamaları istenir.

Bulunan bir eserin müzeye teslim edilme süreci öğrencilere hazırlanan kavram karikatürleri powerpoint sunumu şeklinde projeksiyon makinesi aracılığı ile anlatılır.

- Öncelikle Arkeolojinin tanımının yapıldığı kavram karikatürü gösterilir.

Arkeoloji eski Yunanca "arkhaios" (eski) ve "logos" (bilim) kelimelerinden türetilmiştir. "Eskinin bilimi" anlamına gelir. Geçmişte yaşayan insanların elinden çıkan, yarattığı her türlü eseri keşfeden, bilimsel yöntemlerle ortaya çıkaran, inceleyen bilim dalıdır. Tarihteki eksik noktalar, bilinmeyenler yine Arkeoloji tarafından ortaya çıkarılır. Arkeoloji insan düşüncesinin ürünü olan eserler, alet ve malzemeler ile ev eşyaları, sanat yapıtları ile ilgilenmektedir.

- Arkeolojinin toprak altından çıkan ürünlerin yanında, suyun altından çıkan ürünlerle ilgilendiğini gösteren kavram karikatürleri gösterilir.

- Höyük, Tümülüs ve Ören yerlerinin tanımının yapıldığı kavram karikatürleri gösterilir.

Höyük: Genelde üst üste gelmiş çok evreli yerleşimlerin bulunduğu yapay tepelerdir.

Tümülüs: Özel ve önemli kişiler yani kral, prens, prenses yada lider zengin insanlar için yapılmış mezar anıtlardır. Genellikle ahşap ya da taştan imal edilmiş bir mezar odasının üzerine büyük miktarda çakıl ve toprak yığılmasıyla oluşturulan yapay tepeciklerdir. Tümülüsler insanları etkilemek amacıyla, "bizim kralımız en büyük" mesajı vermek amacıyla da yapılmıştır.

Ören Yeri: Tarihsel yada arkeolojik değer taşıyan eski medeniyet kalıntılarının bulunduğu yerlere ören yeri denilmektedir.

- Daha sonra kazı alanlarının nasıl belirlendiğini anlatan kavram karikatürleri gösterilir.

Bunlardan biri yüzey araştırmasıdır. Yüzeyinde bulunan kalıntılardan yola çıkılmaktadır.

Diğeri antik kaynaklardır. Bulunan antik kaynaklar incelenmektedir.

Bir diğeri de acil kurtarma kazılarıdır. Bu kimi zaman bir kanalizasyon, kimi zaman da bir baraj çalışması olabilir.

Jeofizik ölçüm araçları ile de toprak altında ürünler tespit edilmektedir. Bu yöntem ile adeta toprak altının röntgen filmi çekilmektedir.

Arkeologlar uçaklardan da yararlanmaktadır. Toprak altındaki buluntular yüzeyde çeşitli şekiller oluşturmaktadır. Uçaklarla çektikleri fotoğraflarda bu şekiller belli olmaktadır.

- Kazı yapmak için gerekli izin alınan merciler ile ilgili kavram karikatürü gösterilir.

Arkeolojik kazı yapılacak alan belirlendikten sonra Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak gerektedir. Bakanlık izin verirken kazı ekibinin yanına birde uzman görevlendirmektedir.

- Kazılarda kullanılan malzemelerden ile ilgili kavram karikatürleri gösterilir..

Arkeologlar genelde küçük aletlerle kazı yapmaktadırlar. Amaç toprak altından çıkan ürünlere zarar vermemektir. Kazılarda ancak yazın bir kaç ay yapılmaktadır. Bu yüzde kazılar uzun zaman sürmektedir. Arkeologlar kazılarda dişçi aletleri, fırça, kazma, fotoğraf ölçeği, şerit metre, kurşun çekül, duvar malası gibi aletler ile kazı çalışması yapmaktadırlar.

- Daha sonra bulunan eserlerin müzeye ulaştırılma süreci ile ilgili kavram karikatürlerleri gösterilir.

Kazı alanından çıkan topraklar eleklerden geçirilerek en küçük parça bile numaralandırılarak değerlendirilmektedir. Daha sonra bulunan eserlerin numaralandırılmış parçaları birleştirilerek restore edilmektedir. Bir nevi tamir edilmektedir. Bu eser kültür ve turizm bakanlığının görevlendirmiş olduğu uzmana teslim edilir. Bu uzmanda eseri müzeye ulaştırır.

- Bunun yanında kaçak kazıların sebepleri ve sonuçları ile ilgili kavram karikatürleri gösterilir.

Ülkemizde kaçak kazılarda yapılmaktadır. İzinsiz bu kazılar kimi zaman define aramak amacıyla, kimi zaman da tarihi eser kaçakçılığı yapmak amacıyla yapılmaktadır. Bunun yanında kimileri de maceracı bir ruhla heyecan ve merak duygularını gidermek için kazılar yapmaktadırlar. Bu tarihi eserler alıcıları tarafından yüksek ücretler ödenerek yurt dışına kaçırılmaktadır. Yurt dışına kaçırılan bu eserler uzun çabalar sonucu tekrar yurda geri getirilebilmektedir. Bu çabalar yüksek maliyetlere sebep olmaktadır.

- Kaçak kazıların arkeoloji bilimine verdiği zararlar ile ilgili kavram karikatürü gösterilir.

İnsanlardan farklı zaman dilimlerinde kalan yaşam izleri, toprak altında katman katman yer

almaktadır. Yapılan kaçak kazılar bu katmanların birbirine karışmasına sebep olmaktadır. Buda arkeologların işlerini çok zorlaştırmaktadır.

- Kaçak kazılar ile ilgili müeyyideler ile ilgili kavram karikatürleri gösterilir.

Bu tür kazılar yapanlar fark edildiğinde en yakın mülki amire haber verilmelidir. İzinsiz kazı yaparken yakalananlar ağır cezalar almaktadırlar. Bu mülki amirler, köylerde muhtarlıklar, ilçelerde kaymakamlıklar illerde de valiliklerdir.

- Bunun yanında izinli olarak yapılan kazılar, bu kazıların izin aşamaları ile ilgili kavram karikatürler gösterilir.

Define bulmak amacıyla müzelere başvurularak izinli olarak ta kazı yapılabilmektedir. Kazılarda bulunan defineler 1840 yılından sonrasına aitse kanunların belirlediği değer üzerinden %50 'sini devlet,%10'unu arazi sahibi, %40'ınıda defineyi bulan alır. Eğer bulunan ürünler belirtilen tarihten öncesine aitse tarihi eser kabul edilir ve müzelerce teslim alınır.

- Bunun yanında bulunan bir eserin müzeye ulaştırılma süreci ile ilgili ile ilgili kavram karikatürleri gösterilir.

Bazen şans eseri buluntulara rastlanabilir. Bu kimi zaman bir tarla, kimi zaman bir baraj kimi zamanda bir inşaat temeli olabilir. Tarihi eser bulunduğunda 3 gün içinde müzeye teslim edilmelidir. Teslim edilen eserler müze envanterine kaydedilir. Eserleri bağışlayanlar eserlerin değerleri üzerinden ödüllendirilmektedir. Ödül miktarı uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından belirlenmektedir. Toprak altından çıkan her ürün tarihi eser değildir. Toprak altından çıkan tarihi eserse müzeler tarafından teslim alınır. Sergilenebilecek nitelikte olanlar sergilenir, sergilenemeyecek olanlar müzelerde etütlük eser olarak saklanır.

- Son olarak müzelerin önemi ile ilgili kavram karikatürü gösterilir..

Müzeler geçmişte yaşayan insanların düşünüş, inanç, yaşayış ve yetenekleri hakkında bilgi verir. Geçmişi öğrenerek bugünü anlamamıza yardımcı olurlar.

Etkinlik sonunda öğrencilere "Başarı testi " dağıtılır.

DEĞERLENDİRME

1.Her öğrencinin sürece katılıp katılmadığı değerlendirilir.

2. Öğrencilerin "Başarı testi" ni doldurmaları sağlanır.

Akif SEVEN
Görsel Sanatlar Dersi Öğretmeni

Uygundur.
14.05.2012
İbrahim KULOĞLU
Barbaros İlköğretim Okulu Müdürü

EK-8 DR. AYTEN BOZKAYA İLKÖĞRETİM OKULU ANLATIM YÖNTEMİ GÜNLÜK PLANI

Etkinlik
Yeraltından Müzeye Eser Avı
Konu
Yeraltından Müzeye
14 – 25 Mayıs 2012

DERS	Görsel Sanatlar
SINIF	7/B
YAKLAŞIK SÜRE	1 Ders saati
TEMEL BECERİLER	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanabilme, Kendini ifade etme, Görsel okuma, Kişisel ve sosyal değerlere önem verme,
ÖĞRENME ALANI	Müze Bilinci.
KAZANIM	1) Tarihi eserlerimize sahip çıkılmasının herkes için bir ulusal görev olduğunu benimser, 2) Ülkemizin müze, ören yeri, tarihi eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar,
ARAÇ ve GEREÇLER	Resim kâğıdı, Resim Kalemi, pastel boya
TEKNİKLER	Pastel Tekniği
YÖNTEMLER	Anlatım, Soru Cevap. Tartışma.
DUYUŞSAL ve DÜŞÜNSEL HAZILIK	Öğrencilerden, Müze ziyareti yapmaları veya müze ziyareti yapmış aile büyükleriyle müzeler hakkında görüşmüş olarak derse gelmeleri istenir.

SÜREÇ

- Derse giriş kısmında öntest verilir. Öğrencilerin bu testlerdeki soruları cevaplamaları istenir.
- Bulunan bir eserin müzeye teslim edilme süreci öğrencilere anlatım yöntemi ile aktarılır.
- Öncelikle Arkeolojinin tanımı yapılır.

Arkeoloji eski Yunanca "arkhaios" (eski) ve "logos" (bilim) kelimelerinden türetilmiştir. "Eskinin bilimi" anlamına gelir. Geçmişte yaşayan insanların elinden çıkan, yarattığı her türlü eseri keşfeden, bilimsel yöntemlerle ortaya çıkaran, inceleyen bilim dalıdır. Tarihteki eksik noktalar, bilinmeyenler yine Arkeoloji tarafından ortaya çıkarılır. Arkeoloji insan düşüncesinin ürünü olan eserler, alet ve malzemeler ile ev eşyaları, sanat yapıtları ile ilgilenmektedir.

- Arkeolojinin toprak altından çıkan ürünlerin yanında, suyun altından çıkan ürünlerle ilgilendiği

anlatılır.

- Höyük, Tümülüs ve Ören yerlerinden bahsedilir.

Höyük: Genelde üst üste gelmiş çok evreli yerleşimlerin bulunduğu yapay tepelerdir**.**

Tümülüs: Özel ve önemli kişiler yani kral, prens, prenses yada lider zengin insanlar için yapılmış mezar anıtlardır. Genellikle ahşap ya da taştan imal edilmiş bir mezar odasının üzerine büyük miktarda çakıl ve toprak yığılmasıyla oluşturulan yapay tepeciklerdir. Tümülüsler insanları etkilemek amacıyla, "bizim kralımız en büyük" mesajı vermek amacıyla da yapılmıştır.

Ören Yeri: Tarihsel yada arkeolojik değer taşıyan eski medeniyet kalıntılarının bulunduğu yerlere ören yeri denilmektedir.

- Daha sonra kazı alanlarının nasıl belirlendiği anlatılır.

Bunlardan biri yüzey araştırmasıdır. Yüzeyinde bulunan kalıntılardan yola çıkılmaktadır.

Diğeri antik kaynaklardır. Bulunan antik kaynaklar incelenmektedir.

Bir diğeri de acil kurtarma kazılarıdır. Bu kimi zaman bir kanalizasyon, kimi zaman da bir baraj çalışması olabilir.

Jeofizik ölçüm araçları ile de toprak altında ürünler tespit edilmektedir. Bu yöntem ile adeta toprak altının röntgen filmi çekilmektedir.

Arkeologlar uçaklardan da yararlanmaktadır. Toprak altındaki buluntular yüzeyde çeşitli şekiller oluşturmaktadır. Uçaklarla çektikleri fotoğraflarda bu şekiller belli olmaktadır

- Kazı yapmak için gerekli izin alınan merciler anlatılır.

Arkeolojik kazı yapılacak alan belirlendikten sonra Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak gerekmektedir. Bakanlık izin verirken kazı ekibinin yanına birde uzman görevlendirmektedir.

- Kazılarda kullanılan malzemelerden bahsedilir.

Arkeologlar genelde küçük aletlerle kazı yapmaktadırlar. Amaç toprak altından çıkan ürünlere zarar vermemektir. Kazılarda ancak yazın bir kaç ay yapılmaktadır. Bu yüzde kazılar uzun zaman sürmektedir. Arkeologlar kazılarda dişçi aletleri, fırça, kazma, fotoğraf ölçeği, şerit metre, kurşun çekül, duvar malası gibi aletler ile kazı çalışması yapmaktadırlar.

- Daha sonra bulunan eserlerin müzeye ulaştırılma süreci anlatılır.

Kazı alanından çıkan topraklar eleklerden geçirilerek en küçük parça bile numaralandırılarak değerlendirilmektedir. Daha sonra bulunan eserlerin numaralandırılmış parçaları birleştirilerek restore edilmektedir. Bir nevi tamir edilmektedir. Bu eser kültür ve turizm bakanlığının görevlendirmiş olduğu uzmana teslim edilir. Bu uzmanda eseri müzeye ulaştırır

- Bunun yanında kaçak kazıların sebepleri ve sonuçları anlatılır.

Ülkemizde kaçak kazılarda yapılmaktadır. İzinsiz bu kazılar kimi zaman define aramak amacıyla, kimi zaman da tarihi eser kaçakçılığı yapmak amacıyla yapılmaktadır. Bunun yanında kimileri de maceracı bir ruhla heyecan ve merak duygularını gidermek için kazılar yapmaktadırlar. Bu tarihi eserler alıcıları tarafından yüksek ücretler ödenerek yurt dışına kaçırılmaktadır. Yurt dışına kaçırılan bu eserler uzun çabalar sonucu tekrar yurda geri getirilebilmektedir. Bu çabalar yüksek maliyetlere sebep olmaktadır.

- Kaçak kazıların arkeoloji bilimine verdiği zararlar anlatılır.

İnsanlardan farklı zaman dilimlerinde kalan yaşam izleri, toprak altında katman katman yer almaktadır. Yapılan kaçak kazılar bu katmanların birbirine karışmasına sebep olmaktadır. Buda arkeologların işlerini çok zorlaştırmaktadır

- Kaçak kazılar ile ilgili müeyyidelerden bahsedilir.

Bu tür kazılar yapanlar fark edildiğinde en yakın mülki amire haber verilmelidir. İzinsiz kazı yaparken yakalananlar ağır cezalar almaktadırlar. Bu mülki amirler, köylerde muhtarlıklar, ilçelerde kaymakamlıklar illerde de valiliklerdir.

- Bunun yanında izinli olarak yapılan kazılar, bu kazıların izin aşamaları anlatılır.

Define bulmak amacıyla müzelere başvurularak izinli olarak ta kazı yapılabilmektedir. Kazılarda bulunan defineler1840 yılından sonrasına aitse kanunların belirlediği değer üzerinden %50 'sini devlet,%10'unu arazi sahibi, %40'ınıda defineyi bulan alır. Eğer bulunan ürünler belirtilen tarihten öncesine aitse tarihi eser kabul edilir ve müzelerce teslim alınır.

- Bunun yanında bulunan bir eserin müzeye ulaştırılma süreci anlatılır.

Bazen şans eseri buluntulara rastlanabilir. Bu kimi zaman bir tarla, kimi zaman bir baraj kimi zamanda bir inşaat temeli olabilir. Tarihi eser bulunduğunda 3 gün içinde müzeye teslim edilmelidir. Teslim edilen eserler müze envanterine kaydedilir. Eserleri bağışlayanlar eserlerin değerleri üzerinden ödüllendirilmektedir. Ödül miktarı uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından belirlenmektedir. Toprak altından çıkan her ürün tarihi eser değildir. Toprak altından çıkan tarihi eserse müzeler tarafından teslim alınır. Sergilenebilecek nitelikte olanlar sergilenir, sergilenemeyecek olanlar müzelerde etütlük eser olarak saklanır.

- Son olarak müzelerin öneminden bahsedilir.

Müzeler geçmişte yaşayan insanların düşünüş, inanç, yaşayış ve yetenekleri hakkında bilgi verir. Geçmişi öğrenerek bugünü anlamamıza yardımcı olurlar.

- Etkinlik sonunda öğrencilere "Başarı testi " dağıtılır.

DEĞERLENDİRME

1.Her öğrencinin sürece katılıp katılmadığı değerlendirilir.

2. Öğrencilerin "Başarı testi" ni doldurmaları sağlanır.

Akif SEVEN
Görsel Sanatlar Dersi Öğretmeni

Uygundur.
16.05.2012
Bilge AKPINAR
Dr. Ayten Bozkaya İlköğretim
Okulu Müdürü

EK-9 DR. AYTEN BOZKAYA İLKÖĞRETİM OKULU KAVRAM KARİKATÜR YÖNTEMİ GÜNLÜK PLANI

Etkinlik
Yeraltından Müzeye Eser Avı
Konu
Yeraltından Müzeye
14 – 25 Mayıs 2012

DERS	Görsel Sanatlar
SINIF	7/D
YAKLAŞIK SÜRE	1 Ders saati
TEMEL BECERİLER	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanabilme, Kendini ifade etme. Görsel okuma, Kişisel ve sosyal değerlere önem verme,
ÖĞRENME ALANI	Müze Bilinci.
KAZANIM	1) Tarihi eserlerimize sahip çıkılmasının herkes için bir ulusal görev olduğunu benimser, 2) Ülkemizin müze, ören yeri, tarihi eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar,
ARAÇ ve GEREÇLER	Projeksiyon Makinesi, Resim kâğıdı, Resim Kalemi, pastel boya
TEKNİKLER	Pastel Tekniği
YÖNTEMLER	Kavram Karikatürü,Anlatım, Soru Cevap. Tartışma.
DUYUŞSAL ve DÜŞÜNSEL HAZILIK	Öğrencilerden, Müze ziyareti yapmaları veya müze ziyareti yapmış aile büyükleriyle müzeler hakkında görüşmüş olarak derse gelmeleri istenir.

SÜREÇ

Derse giriş kısmında öntest verilir. Öğrencilerin bu testlerdeki soruları cevaplamaları istenir.

Bulunan bir eserin müzeye teslim edilme süreci öğrencilere hazırlanan kavram karikatürleri powerpoint sunumu şeklinde projeksiyon makinesi aracılığı ile anlatılır.

- Öncelikle Arkeolojinin tanımının yapıldığı kavram karikatürü gösterilir.

Arkeoloji eski Yunanca "arkhaios" (eski) ve "logos" (bilim) kelimelerinden türetilmiştir. "Eskinin bilimi" anlamına gelir. Geçmişte yaşayan insanların elinden çıkan, yarattığı her türlü eseri keşfeden, bilimsel yöntemlerle ortaya çıkaran, inceleyen bilim dalıdır. Tarihteki eksik noktalar, bilinmeyenler yine Arkeoloji tarafından ortaya çıkarılır. Arkeoloji insan düşüncesinin ürünü olan eserler, alet ve malzemeler ile ev eşyaları, sanat yapıtları ile ilgilenmektedir.

- Arkeolojinin toprak altından çıkan ürünlerin yanında, suyun altından çıkan ürünlerle ilgilendiğini

gösteren kavram karikatürleri gösterilir.

- Höyük, Tümülüs ve Ören yerlerinin tanımının yapıldığı kavram karikatürleri gösterilir.

Höyük: Genelde üst üste gelmiş çok evreli yerleşimlerin bulunduğu yapay tepelerdir.

Tümülüs: Özel ve önemli kişiler yani kral, prens, prenses yada lider zengin insanlar için yapılmış mezar anıtlardır. Genellikle ahşap ya da taştan imal edilmiş bir mezar odasının üzerine büyük miktarda çakıl ve toprak yığılmasıyla oluşturulan yapay tepeciklerdir. Tümülüsler insanları etkilemek amacıyla, "bizim kralımız en büyük" mesajı vermek amacıyla da yapılmıştır.

Ören Yeri: Tarihsel yada arkeolojik değer taşıyan eski medeniyet kalıntılarının bulunduğu yerlere ören yeri denilmektedir.

- Daha sonra kazı alanlarının nasıl belirlendiğini anlatan kavram karikatürleri gösterilir.

Bunlardan biri yüzey araştırmasıdır. Yüzeyinde bulunan kalıntılardan yola çıkılmaktadır.

Diğeri antik kaynaklardır. Bulunan antik kaynaklar incelenmektedir.

Bir diğeri de acil kurtarma kazılarıdır. Bu kimi zaman bir kanalizasyon, kimi zaman da bir baraj çalışması olabilir.

Jeofizik ölçüm araçları ile de toprak altında ürünler tespit edilmektedir. Bu yöntem ile adeta toprak altının röntgen filmi çekilmektedir.

Arkeologlar uçaklardan da yararlanmaktadır. Toprak altındaki buluntular yüzeyde çeşitli şekiller oluşturmaktadır. Uçaklarla çektikleri fotoğraflarda bu şekiller belli olmaktadır.

- Kazı yapmak için gerekli izin alınan merciler ile ilgili kavram karikatürü gösterilir.

Arkeolojik kazı yapılacak alan belirlendikten sonra Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak gerektedir. Bakanlık izin verirken kazı ekibinin yanına birde uzman görevlendirmektedir.

- Kazılarda kullanılan malzemelerden ile ilgili kavram karikatürleri gösterilir..

Arkeologlar genelde küçük aletlerle kazı yapmaktadırlar. Amaç toprak altından çıkan ürünlere zarar vermemektir. Kazılarda ancak yazın bir kaç ay yapılmaktadır. Bu yüzde kazılar uzun zaman sürmektedir. Arkeologlar kazılarda dişçi aletleri, fırça, kazma, fotoğraf ölçeği, şerit metre, kurşun çekül, duvar malası gibi aletler ile kazı çalışması yapmaktadırlar.

- Daha sonra bulunan eserlerin müzeye ulaştırılma süreci ile ilgili kavram karikatürlerleri gösterilir.

Kazı alanından çıkan topraklar eleklerden geçirilerek en küçük parça bile numaralandırılarak değerlendirilmektedir. Daha sonra bulunan eserlerin numaralandırılmış parçaları birleştirilerek restore edilmektedir. Bir nevi tamir edilmektedir. Bu eser kültür ve turizm bakanlığının görevlendirmiş olduğu uzmana teslim edilir. Bu uzmanda eseri müzeye ulaştırır.

- Bunun yanında kaçak kazıların sebepleri ve sonuçları ile ilgili kavram karikatürleri gösterilir.

Ülkemizde kaçak kazılarda yapılmaktadır. İzinsiz bu kazılar kimi zaman define aramak amacıyla, kimi zaman da tarihi eser kaçakçılığı yapmak amacıyla yapılmaktadır. Bunun yanında kimileri de maceracı bir ruhla heyecan ve merak duygularını gidermek için kazılar yapmaktadırlar. Bu tarihi eserler alıcıları tarafından yüksek ücretler ödenerek yurt dışına kaçırılmaktadır. Yurt dışına kaçırılan bu eserler uzun çabalar sonucu tekrar yurda geri getirilebilmektedir. Bu çabalar yüksek maliyetlere sebep olmaktadır.

- Kaçak kazıların arkeoloji bilimine verdiği zararlar ile ilgili kavram karikatürü gösterilir.

İnsanlardan farklı zaman dilimlerinde kalan yaşam izleri, toprak altında katman katman yer almaktadır. Yapılan kaçak kazılar bu katmanların birbirine karışmasına sebep olmaktadır. Buda arkeologların işlerini çok zorlaştırmaktadır.

- Kaçak kazılar ile ilgili müeyyideler ile ilgili kavram karikatürleri gösterilir.

Bu tür kazılar yapanlar fark edildiğinde en yakın mülki amire haber verilmelidir. İzinsiz kazı yaparken yakalananlar ağır cezalar almaktadırlar. Bu mülki amirler, köylerde muhtarlıklar, ilçelerde kaymakamlıklar illerde de valiliklerdir.

- Bunun yanında izinli olarak yapılan kazılar, bu kazıların izin aşamaları ile ilgili kavram karikatürler gösterilir.

Define bulmak amacıyla müzelere başvurularak izinli olarak ta kazı yapılabilmektedir. Kazılarda bulunan defineler 1840 yılından sonrasına aitse kanunların belirlediği değer üzerinden %50 'sini devlet,%10'unu arazi sahibi, %40'ınıda defineyi bulan alır. Eğer bulunan ürünler belirtilen tarihten öncesine aitse tarihi eser kabul edilir ve müzelerce teslim alınır.

- Bunun yanında bulunan bir eserin müzeye ulaştırılma süreci ile ilgili ile ilgili kavram karikatürleri gösterilir.

Bazen şans eseri buluntulara rastlanabilir. Bu kimi zaman bir tarla, kimi zaman bir baraj kimi zamanda bir inşaat temeli olabilir. Tarihi eser bulunduğunda 3 gün içinde müzeye teslim edilmelidir. Teslim edilen eserler müze envanterine kaydedilir. Eserleri bağışlayanlar eserlerin değerleri üzerinden ödüllendirilmektedir. Ödül miktarı uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından belirlenmektedir. Toprak altından çıkan her ürün tarihi eser değildir. Toprak altından çıkan tarihi eserse müzeler tarafından teslim alınır. Sergilenebilecek nitelikte olanlar sergilenir, sergilenemeyecek olanlar müzelerde etütlük eser olarak saklanır.

- Son olarak müzelerin önemi ile ilgili kavram karikatürü gösterilir..

Müzeler geçmişte yaşayan insanların düşünüş, inanç, yaşayış ve yetenekleri hakkında bilgi verir. Geçmişi öğrenerek bugünü anlamamıza yardımcı olurlar.

Etkinlik sonunda öğrencilere "Başarı testi " dağıtılır.

DEĞERLENDİRME

1.Her öğrencinin sürece katılıp katılmadığı değerlendirilir.

2. Öğrencilerin "Başarı testi" ni doldurmaları sağlanır.

Akif SEVEN
Görsel Sanatlar Dersi Öğretmeni

Uygundur.
16.05.2012
Bilge AKPINAR
Dr. Ayten Bozkaya İlköğretim
Okulu Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı **:** Akif SEVEN

Sürekli Adresi **:** Çırpan Mah**.**Okul Sk. No:4 Osmangazi / BURSA

Doğum Yeri ve Yılı **:** Mutki / Bitlis – 23/06/1977

Yabancı Dili **:** İngilizce

İlköğretim **:** Gözaçanlar İlköğretim Okulu, 1988

Ortaöğretim **:** Yıldırım Beyazıt Lisesi, 1993

Lisans **:** Bursa Uludağ Üniversitesi, 2005

Yüksek Lisans **:** Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, 2012

Çalışma Hayatı **:** 2006 – Hacıyakup İlköğretim Okulu Gölyaka / DÜZCE
2007 – 2011 Aksaklar İlköğretim Okulu Yığılca / DÜZCE
2011 – ..... Barbaros Ortaokulu Osmangazi / BURSA

Katıldığı Sergiler:

2001 | Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği kapsamında "Karma Temel Tasarım Sergisi"

2005 | Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği kapsamında Renk ve Yaşam konulu "Karma Grafik Tasarım Sergisi"

2007 | Düzce Milli Eğitim Müdürlüğü öğretmenler günü karma resim sergisi.

2007 | Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği mezunları sergisi.

2008 | Düzce Üniversitesi Fotoğraf Kulübü "DÜFOK", Düzce depremi anısına düzenlenen fotoğraf sergisi.

2011 | Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği mezunları sergisi.

2011 | Bursa Milli Eğitim Müdürlüğü öğretmenler günü karma resim, fotoğraf sergisi.